

ГАЛОУНАЯ СЕНСАЦЫЯ АЛІМПІЯДЫ
 Перамога беларускай спартсменкі Юліі НЕСЦЯРЭНКА на стометраўнай спыніла лідэрства амерыканцаў.
 СТАР. 31

РЭФЕРЭНДУМ

НЯХАЙ ВЫРАШАЮЦЬ ЛЮДЗІ...
 Шы зможа Аляксандр Лукашэнка прыняць удзел у чарговых прэзідэнцкіх выбарах, вырашыць рэфэрэндум, які пройдзе 17 кастрычніка.
 3-я стар.

"Znich"
 НОВЫ АЛЬБОМ ПРЫСВЯЧАЕМ ВАСКОЎЦАМ!

26
 стар.

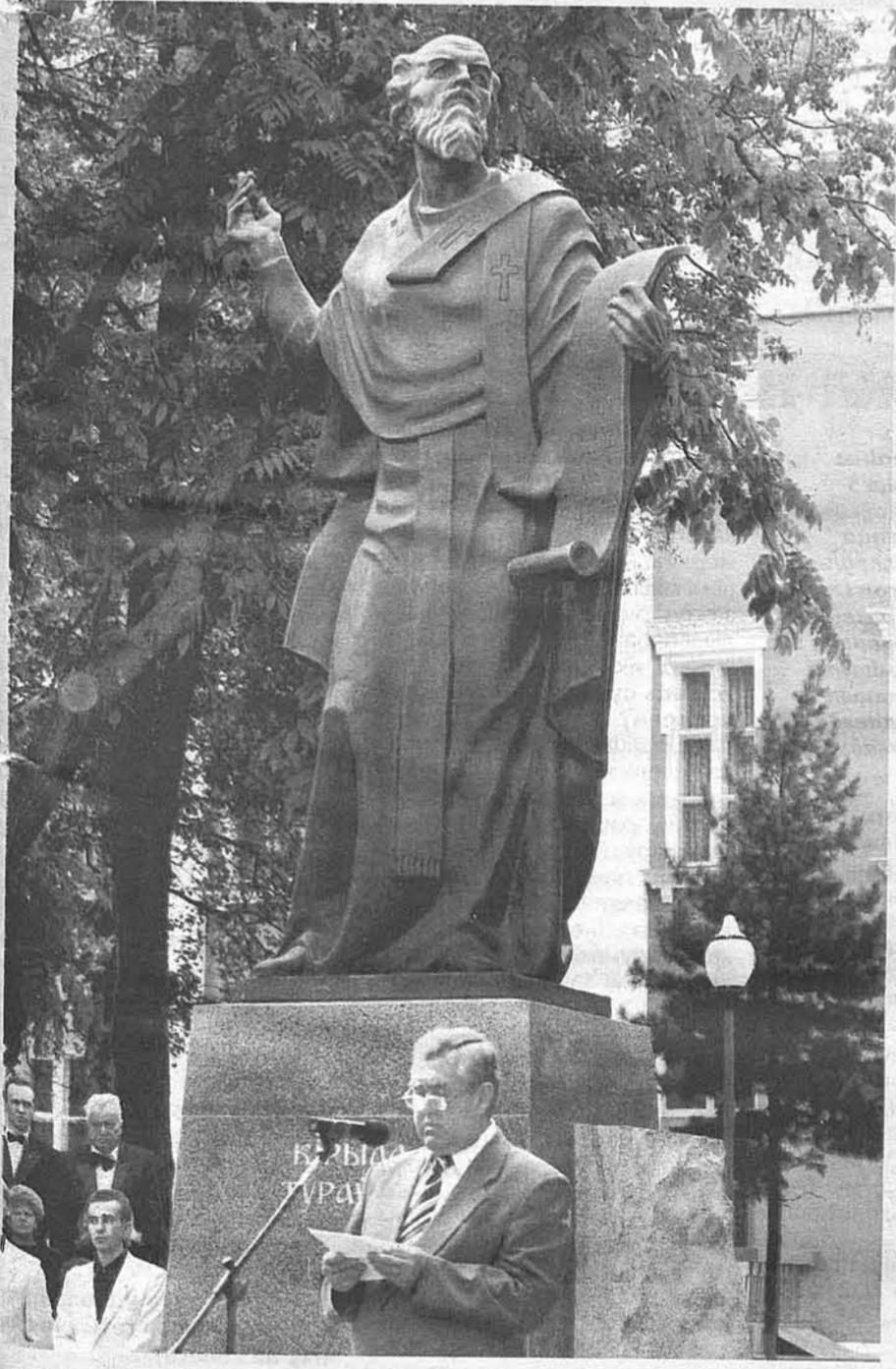
АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА **РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ё 48 КРАІНАХ**

Голас Радзімы

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі Выдаецца з 6 красавіка 1955 года
 16 верасня 2004 года, № 34-37 (2904-2907) Цана 2000 рублёў

СВЯТА ДЗЯРЖАЎНАГА УЗРОУНЬЮ

У ГОМЕЛІ І ТУРАВЕ ПРАЙШОЎ ДЗЕНЬ БЕЛАРУСКАГА ПІСЬМЕНСТВА

Гэта дзяржаўнае свята прайшло на Беларусі 11-ты раз, што гаворыць пра вялікую ўвагу краініцтва нашай краіны да друкаванага слова, яго сувязі з гісторыяй народа, шматвяковымі духоўнымі традыцыямі беларусаў. І праводзіцца яно звычайна ў гарадах – цэнтрах асветы і кнігадрукавання. Полацк, Тураў, Навагрудак, Нясвіж, Орша, Пінск, Заслаўе, Мсціслаў, Мір, дзе ўжо адбываўся Дзень беларускага пісьменства, за гэты час не толькі змянілі сваё аблічча, але і набылі статус прырытэтных для дзяржавы гісторыка-культурных цэнтраў, на адраджэнне якіх выдаткоўваюцца сродкі – праводзіцца рэстаўрацыя помнікаў, будуюцца і рамантуюцца сацыяльна значныя аб'екты культуры і адукацыі, сферы бытавых паслуг і турыстычна-гаściнічнага комплексу. Разам з аднаўленнем гістарычнай забудовы адраджаецца гістарычная памяць жыхароў, прыгваецца ўвага ўсёй краіны да асабліва сцяй развіцця гэтых цэнтраў культуры і адукацыі.
 Заканчэнне на 3-й стар.

БЕЛАРУСЬ СМУТКУЕ РАЗАМ З РАСІЯЙ
 стар. 2

Першы беларускі турыстычны аўтобус "МАЗ-251"
 4-я стар.

УРАДЖАЙ-2004

ЁСЦЬ 7,5 МІЛЬЁНА ТОН ЗБОЖЖА!

У Беларусі намалочана каля 7,5 мільёна тон збожжжа, у тым ліку 7 мільёнаў тон у сельскагаспадарчых арганізацыях і больш за 470 тысяч тон у прыватных прыватных гаспадарках, паведамляе начальнік Галоўнага ўпраўлення раслінаводства Міністэрства сельскай гаспадаркі і харчавання Святаслаў Танкевіч. Мінская, Гродзенская, Брэсцкая і Магілёўская вобласці пераадолелі на намалоту мільённую мяжу.

Зараз рэгіёны рэспублікі падводзяць вынікі жніва, і дакладныя звесткі па намалоту будуць вядомыя па даных статыстыкі. Па прагнозах спецыялістаў, чакаемыя валовы збор збожжжа, уключаючы ўсе катэгорыі гаспадарак, у першапачатковай вазе складзе 7,7 - 7,8 мільёна тон.

ДВУХТЫСЯЧНЫ РУБЕЖ ПЕРААДОЛЕНА

Камбайнеры ЗАТ "Агракамбінат "Зара" Магілёўскага раёна зайсёды былі аднымі з лепшых у вобласці.

Тры механізатары за першае месца былі ўзнагароджаны аўтамабілямі на рэспубліканскіх дажынках. Але двухтысячны рубеж па намалоту збожжавых не пераадолеваю да гэтага года ні адзін камбайнер вобласці. Сёлета ж адразу пяць

камбайнераў "Зары" намалалі больш за 2000 тон, а Сяргей Раманенка са сваім сынам Віктарам усяго 50 цэнтнераў не дабралі да трохтысячнага рубяжа.

НА ЗДЫМКУ: "двухтысячнікі" Міхаіл ЛАЗАРЭНКА, Уладзімір МЕЛЬНІКАЎ, Сяргей РАМАНЕНКА, Мікалай КУХАРЭНКА, Пётр АЎРАМЁНАК.

Фота Алега ФАЙНЦКАГА, БелТА.

Ва ўсіх кутках краіны прайшлі мітынгі ў падтрымку ахвяр тэракта ў паўночна-асецінскім горадзе Беслан. У дні 6-7 верасня, аб'яўленыя ў Расіі днямі жалобы, беларусы не маглі застацца ў баку і не выказаць падтрымкі. На прамысловых прадпрыемствах, у навучальных установах, арганізацыях гучалі словы спачування расіянам, салідарнасці ў барацьбе з крывавамі правамі міжнароднага тэрарызму.

Беларусь акажа і матэрыяльную дапамогу пацярпелым у выніку тэрарыстычнага захопу школы ў Беслане. Сума дапамогі складзе 150 тысяч долараў ЗША. Аб гэтым заявіў намеснік міністра па надзвычайных сітуацыях Барыс Ба-

рынгольц. Паводле яго слоў, з фонду ліквідацыі вынікаў надзвычайных сітуацый выдзелена 75 тысяч долараў. Акрамя таго, у якасці дапамогі школьнікам будзе перададзены аўтобус "МАЗ" коштам 75 тысяч долараў.

На Віцебшчыне калектывы буйных прадпрыемстваў "Віцязь" і "Сцяг індустрыялізацыі" вырашылі пералічыць адназначны заробак для дапамогі ахвярам бесланскай трагедыі і пачалі збор пісьмовых і школьных прыладаў для дзяцей бесланскай школы. Супрацоўнікі "Віцязь" таксама паабяцалі забяспечыць гэтую школу новымі тэлевізарамі. І такіх прыкладаў шмат.

Вераніка ГОМАН.

АКТУАЛЬНА

У ВЫБАРАХ УДЗЕЛЬНІЧАЮЦЬ УСЕ

17 КАСТРЫЧНІКА АДБУДУЦЦА ВЫБАРЫ ДЭПУТАТАЎ ПАЛАТЫ ПРАДСТАЎНІКОЎ БЕЛАРУСКАГА ПАРЛАМЕНТА

На рэгістрацыю ў Цэнтральную выбарчую камісію накіравана 692 заявы ад жадаючых стаць кандыдатамі ў дэпутаты. 316 з іх – ад прадстаўнікоў палітычных партый. Сярод прэтэндэнтаў значная колькасць – дзеючыя парламентарыі. Усяго ж у Палаце прадстаўнікоў – 110 дэпутацкіх месцаў. Жанчын сярод прэтэндэнтаў – 107, моладзі да 30 гадоў – 63 чалавекі. Прадпрымальнікаў 97, нідзе не працуючых – 77, а дзяржаўных чыноўнікаў 59.

У краіне створана 110 выбарчых акруг з сярэдняй колькасцю 64 585 чалавек. У адпаведнасці з колькасцю выбарчых акруг у кожнай вобласці будзе арганізавана па 13-16 акруговых камісій. У Мінску ж іх 18. Па Купалаўскай акрузе пройдзе галасаванне і грамадзян Беларусі, якія жывуць за мяжой.

Па інфармацыі старшыні Камісіі па выбарах і правядзенні рэспубліканскіх рэфэрэндумаў Лідзіі Ярмошынай, усяго ў Беларусі 6 659 участковых выбарчых камісій, а таксама 40 за мяжой.

Прэзідэнт краіны падпісаў указ, які дае права палі-

Лідзія ЯРМОШЫНА

тычным партыям, якія вылучаюць кандыдатаў у дэпутаты ніжняй палаты беларускага парламента, накіроўваць для працы ў складзе Цэнтральнай выбарчай камісіі сваіх прадстаўнікоў з правам дарадчага голасу.

Дыпламатычны корпус, акрэдытаваны ў Рэспубліцы Беларусь, ацаніў уключэнне ў састаў Цэнтральнай выбарчай камісіі прадстаўнікоў палітычных партый як сур'ёзны крок па забеспячэнні дэмакратычнасці і празрыстасці працэсу выбараў у беларускі парламент. Дуаен дыпламатычнага корпуса, Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол

Туркменістана ў нашай краіне Ілля Вяльджанаў сказаў на гэты конт: "Гэта гаворыць пра тое, што беларускае кіраўніцтва адкрытае для дыялогу з дзеячамі апазіцыі".

Вядома, што падчас выбараў у Беларусь прыедзе шэраг замежных назіральнікаў. Місія назіральнікаў Бюро па дэмакратычных інстытутах і правах чалавека Арганізацыі па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе (АБСЕ) ужо пачала сваю работу. Асноўны склад місіі ўключае ў сябе 11 чалавек, якія будуць размеркаваны па ўсёй краіне. Доўгачасовы назіральнікаў – 22 чалавекі. Акрамя таго плануецца, што ў Беларусь прыедзе 300 назіральнікаў ад АБСЕ. Місія АБСЕ кантралявала беларускія выбары ў парламент 2000 года і выбары Прэзідэнта 2001 года.

Рэгістрацыя кандыдатаў у дэпутаты завяршаецца 16 верасня. Цяпер пачынаецца перадвыбарчая барацьба. Цэнтрвыбаркам гарантуе кантроль за тым, каб яна праходзіла ў адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Алена СПАСЮК.

ДЗЯРЖАВА І ДЫЯСПАРА

Замежжа набліжаецца да рэгіёнаў

За межамі нашай краіны сёння пражывае звыш 3 мільёнаў суайчынікаў. Якім чынам ажыццяўляецца супрацоўніцтва з беларускай дыяспарай за рубяжом і па якіх накірунках яно развіваецца, будзе абмяркоўвацца 30 верасня на калегіі Камітэта па справах рэлігій і нацыянальнасцей, аб чым паведамляе намеснік старшыні Уладзімір ЛАМЕКА.

— Уладзімір Барысавіч, якія пытанні запланаваны для абмеркавання на калегіі?

— Адным з самых важных пытанняў, якія будуць разгледжаны на калегіі, стане пытанне "Аб мерапрыемствах па арганізацыі ўзаемадзеяння мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў з аб'яднаннямі суайчынікаў за мяжой". Задача арганізацыі супольнай працы была пастаўлена на калегіі ад 30 кастрычніка 2003 года. Зараз, амаль праз год, мы будзем слухаць, як выконваюцца нашы рашэнні.

Будуць разгледжаны прыклады супрацоўніцтва мясцовых выканаўчых улад (акцэнт зроблены менавіта на іх, таму што на рэспубліканскім узроўні ў асноўным рыхтуюцца заканадаўчая база і агульнарэспубліканскія мерапрыемствы) з беларускай дыяспарай. Кожны раён, горад і мястэчка маюць сваіх выхадцаў, якія жывуць за межамі Радзімы. Мы хочам паглядзець, як ладзяць рэгіёны супрацоўніцтва з гэтымі людзьмі.

Нам трэба ведаць, што гэта за людзі, якія яны дбаюць пра сваю этнічную Радзіму. Наша задача — пераканаць іх у тым, што многае напісанае пра Беларусь на Захадзе альбо змешчанае ў Інтэрнэце — няпраў-

да, што краіна адкрытая для ўсіх і няма ў нас ні антысемітызму, ні ксенафобіі. Такім чынам, на калегіі асноўная ўвага пры абмеркаванні зробленага арганізма мясцовых выканаўчых улад за год будзе ўдзелена працы з дыяспарай.

— У якіх накірунках праходзіць супрацоўніцтва з дыяспарай?

— Відаць, лепш за ўсё можна наладжваць механізмы двухбаковага эканамічнага і культурнага супрацоўніцтва праз нашу дыяспару. Бо, як кажуць "і дым Айчыны нам салодкі і прыемны", і нават тыя, хто тут не нарадзіўся, але мае беларускія карані, думаюць пра дзяржаву і хвалююцца за яе лёс. Значыць, нашы суайчынікі – найлепшыя памочнікі ў развіцці краіны, у яе эканамічным і культурным стаўленні. Дыяспара – гэта значная аўтарытэтная сіла, гэта нашы суродзічы. Калі мы будзем моцную суверэнную дзяржаву, трэба памятаць, што адным з самых вызначальных прырытэтных накірункаў пры гэтым з'яўляецца гуртаванне ўсіх суайчынікаў па свеце. Мы чакаем ад іх не толькі актывізацыі эканамічнай дзейнасці. Хоць вельмі ўдзячныя ўсім, хто ўкладвае інвестыцыі ў Беларусь, але ёсць такое паняцце, як развіццё гісторыка-культурнай спадчыны. Таму вельмі важна праводзіць работу (аб чым таксама будзе ісці гаворка на калегіі) па ўшанаванні беларускіх традыцый нашымі землякамі, якія знаходзяцца за межамі Радзімы.

— Ці будзе ўлічвацца пры абмеркаванні пытанняў на калегіі міжнародны вопыт работы з дыяспарай і нацыянальнымі супольнасцямі?

— Зразумела, на аснове этнічных, канфесійных адносін

узнікае шмат праблем у свеце. Сведчанне таму – нядаўнія тэрарыстычныя акты ў Маскве і трагедыя ў Паўночнай Асецы. Тое, што якраз звязана з міжнацыянальнымі, міжканфесійнымі праблемамі, якія трэба своечасова вырашаць, абавіраючыся і на станючы суветны вопыт.

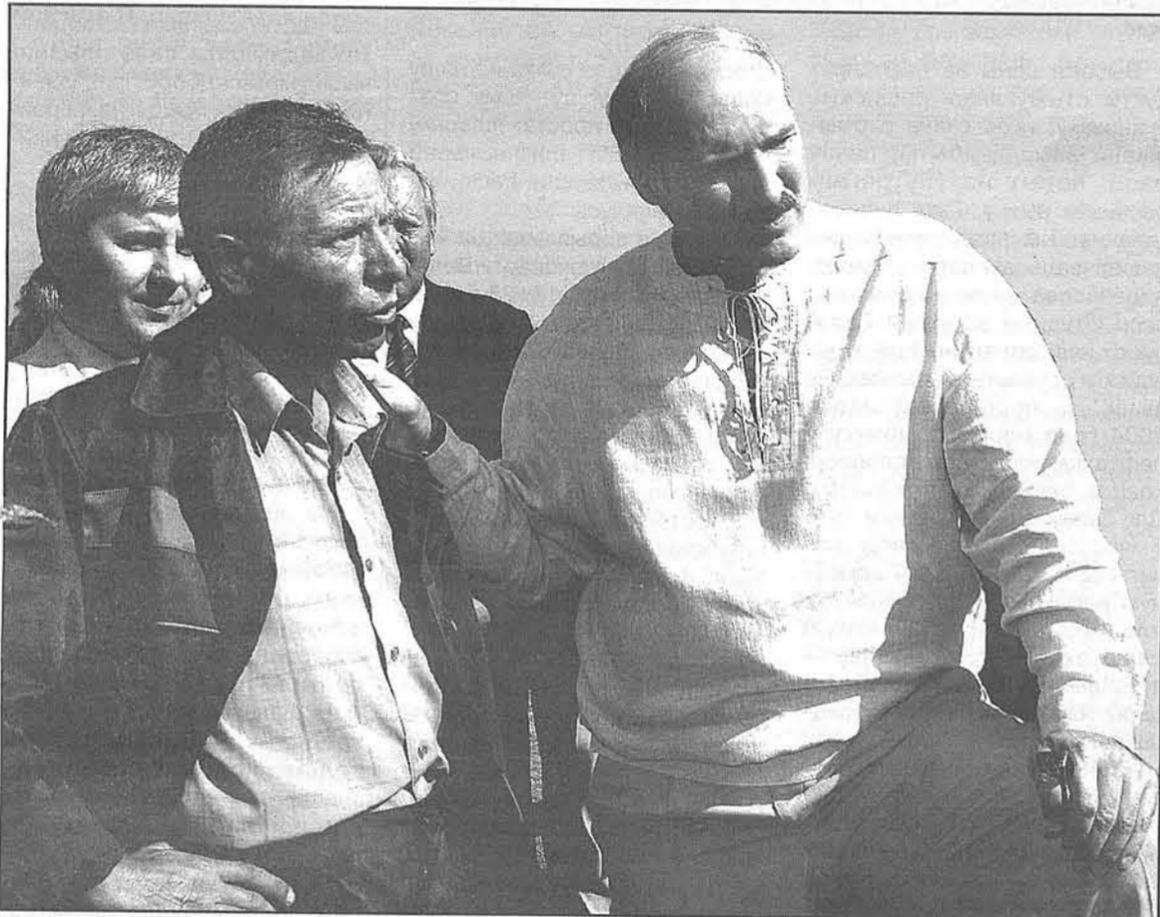
У нас міжнацыянальныя адносіны стабільна развіваюцца: сітуацыя кантралюецца. У гэтай плыні добра працуе наша заканадаўства. Нават па адзнаках міжнародных экспертаў, заканадаўства ў сферы міжнацыянальных адносін у Рэспубліцы Беларусь адпавядае міжнародным стандартам. Тым не менш гэтым пытаннем трэба ўдзяляць пільную ўвагу, таму што Беларусь з'яўляецца шматнацыянальнай дзяржавай. Зараз у нас пражывае не менш як 140 нацыянальнасцей. Вядома, не ўсе яны шматлікія, як, напрыклад, рускія, палякі, украінцы, яўрэі, але ж трэба зайсёды памятаць пра інтарэсы ўсіх.

— Хто будзе ўдзельнічаць у абмеркаванні гэтых пытанняў на калегіі?

— Калегія пройдзе з удзелам кіраўнікоў структурных абласных падраздзяленняў. У кожнай вобласці працуюць альбо савет, альбо аддзел па справах рэлігій і нацыянальнасцей, такі ж аддзел ёсць і ў Мінскім гарвыканкаме. Хутэй за ўсё будуць запрошаны яшчэ кіраўнікі раёнаў, якія лепей за іншых наладзілі супрацоўніцтва з дыяспарай, і, мабыць, тыя, каму трэба нешта падказаць, дапамагчы. Прымуць удзел і прадстаўнікі таварыства "Радзіма", газеты "Голас Радзімы".

Кацярына НЕМАГАЙ.

ЗВАРОТ ПРЭЗІДЭНТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ АЛЯКСАНДРА ЛУКАШЭНКІ ДА БЕЛАРУСКАГА НАРОДА

Паважаныя суайчыннікі!

У адпаведнасці з дзеючай Канстытуцыяй нашай дзяржавы я падпісаў Указ аб правядзенні ўсенароднага рэферэндуму.

Ён адбудзецца 17 кастрычніка гэтага года. Чаму ў гэты дзень?

Як Вы ведаеце, 17 кастрычніка пройдуць выбары ў Беларускі Парламент. Гэта буйная і адказная, палітычна значная кампанія. Выбары як мабілізуюць, з'ядноўваюць грамадства, так і адцягваюць яго ад надзвычайных праблем. Каб пазбегнуць такога адцягнення, не адрываць Вас ад выканання задач, якія стаяць перад Вамі і Вашымі сем'ямі, вырашана сумясіць выбары і рэферэндум. Больш таго, мы зможам пазбегнуць дадатковых затрат, аб'яднаўшы гэтыя палітычныя мерапрыемствы.

Пытанне на рэферэндум выносіцца адно, і гучыць яно так: «Ці дазваляеце Вы першаму Прэзідэнту Рэспублікі Беларусь Аляксандру Рыгоравічу Лукашэн-

ку ўдзельнічаць у якасці кандыдата ў Прэзідэнты Рэспублікі Беларусь у выбарах Прэзідэнта і ці прымаеце частку першую артыкула 81 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь у наступнай рэдакцыі: "Прэзідэнт выбіраецца на пяць гадоў непасрэдна народам Рэспублікі Беларусь на аснове ўсеагульнага, свабоднага, роўнага і прамога выбарчага права пры тайным галасаванні?"

Як і абяцаў Вам раней, у выпадку майго рашэння аб удзеле ў прэзідэнцкіх выбарах 2006 года, я абавязкова параюся з Вамі і папращу Вашага дазволу. Я так і раблю.

Я не стаў разыгрываць розныя схемы і камбінацыі, дзейнічаю сумленна і, як заўсёды, адкрыта. А Вы, калі я Вас прасіў, заўсёды мяне падтрымлівалі. Менавіта дзякуючы поўнаму ўзаемаразуменню паміж Кіраўніком дзяржавы і народам мы дасягнулі пэўных вынікаў у нашым развіцці.

Успомніце часы дзесяцігадо-

вай даўнасці.

Буйнейшыя прадпрыемствы працавалі па 2-3 дні ў тыдзень. Сярэдняя зарплата дасягала 20—25 долараў. Пенсіянеры па паўгода не атрымлівалі пенсіі. Штат-месячныя даўгі па зарплате. Набіраў сілу працэс разграблення народнай гаспадаркі. Армія, праваахоўная сістэма развальваліся, а чалавек у пагонах, абаронца Айчыны, быў пастаўлены ва ўніжанае становішча.

І пачуццё адчаю, бязвыхаднасці ў асноўнай масы людзей.

Я далёкі ад таго, каб сцвярджаць, што за гэтыя гады ўсё рабілася правільна. Былі памылкі, былі недахопы. Я іх бачу і за іх перажываю.

Але мы не толькі адвялі народ ад бездані — краіна цвёрда стала на шлях будаўніцтва, паступальнага развіцця.

Уласнай працай, не ўлазячы ў даўгі, наша дзяржава няўхільна ідзе наперад.

філіяле Веткаўскага музея народнай творчасці дэманстравалася выстава "Старадрукі Беларусі XVI-XVIII стагоддзяў".

Увогуле, узровень пісьменнасці ў Беларусі адзін з самых высокіх у свеце, наш кніжны рынак насычаны прадукцыяй, яна запатрабаваная ў кнігарнях і бібліятэках. На свяце беларускія выдавецтвы шырока дэманстравалі сваю прадукцыю, працавала "Літаратурная гасцеўня" з удзелам вядомых беларускіх пісьменнікаў. А тры музеі — Гомельскі абласны і Тураўскі краязнаўчы, Веткаўскі музей народнай творчасці ладзілі сумесную выставу са сваіх фондаў "Тураўшчына. Штрыхі да гістарычнага партрэта". На самім гарадзішчы, дзе праходзілі ўрачыстасці, былі пазначаны месцы раскопак і змешчана інфармацыя пра язычніцкае свяцілішча і

Усе буйнейшыя прадпрыемствы краіны працуюць на поўную сілу. Іх прадукцыя запатрабавана і на Усходзе, і на Захадзе. Мы пашырылі беларускія пазіцыі на самых прэстыжных сегментах сусветнага рынку.

Так, жывём мы пакуль небагата. Але дастатак нашай беларускай сям'і няўхільна расце.

Як і намячалі, сярэдняя зарплата да канца гэтага года складзе амаль дзвесце долараў, а ў наступным абавязкова дасягне двухсот пяцідзесяці. Узрастуць пенсіі, мы павысім стыпендыі.

Адчувальна ўзрасце падтрымка шматдзетных сем'яў, асабліва ў плане атрымання імі жылля.

Калі Вы будзеце абдумаць, ці пайсці на рэферэндум і як галасаваць, задайце сабе пытанне: ці хочаце Вы завяршыць будаўніцтва нашага дома для нашых дзяцей, фундамент якога мы заклалі разам з Вамі? Дома спакойнага, утульнага, у якім пануе мір і згода.

Паглядзіце вакол: уся Беларусь уяўляе сабой вялізную будаўнічую пляцоўку.

Прыгажэюць, добраўпарадкаўваюцца Мінск, абласныя, раённыя цэнтры, вёскі. Нашымі рукамі Беларусь ператвараецца ў адзін з найпрыгажэйшых куткоў Еўропы.

Мы захавалі вёску, падтрымалі сялян. Амаль 6 мільёнаў тон збожжа ў мінулым годзе і больш за 7 мільёнаў у бягучым — гэта вялікая праца, а не толькі надвор'е.

Краіна выйшла на рубяжы, з якіх рэальнае вырашэнне маштабнай і якасна новай задачы адраджэння вёскі.

Такія справы ніколі не рабіліся і не будуць рабіцца «самацёкам». Без штодзённага і самага энергічнага напору з боку Прэзідэнта, усяго кіраўніцтва нашай дзяржавы ўся гэта работа заглохне.

Гаворачы аб усім гэтым, я перажываю за тое, што наша з Вамі краіна вельмі неабароненая.

Беларусь з яе чыстымі азёрамі, запаведнымі лясамі, з неразграбленай народнай гаспадаркай прыцягвае да сябе сквапныя позіркы з усіх бакоў.

Я добра бачу людзей, якія ўжо даўно, проста кажучы, «рыюць зямлю», каб у 2006 годзе прыйсці да ўлады. Ведаю дзе, у каго і пад якія абяцанні яны бяруць грошы.

Зразумельны і думкі тых, хто іх фінансуе. Гэта выгаднае ўкладанне капіталу. Калі ўдасца прасунуць на пасаду Прэзідэнта прыкормленага чалавека, яны атрымаюць беларускія заводы, фабрыкі. Усю нашу краіну і нашу зямлю.

Апошнія гады для мяне не было больш значных клопатаў, чым тыя, якія Вы мне паставілі ў абавязак, — берагчы нашу Беларусь. Зрабіць яе чыстай, багатай і прыгожай,

абараніць ад замахай тых, каму не падабаецца наш спакойны і стваральны ўклад жыцця.

І я ўсе гэтыя гады беражліва і з хваляваннем нясу перад сабой на сваіх руках гэты светлы хрусталь, імя якому — Беларусь. Нясу, баючыся яго ўпусціць, таму што ён вельмі крохкі і неабаронены.

Згадзіцеся, мы б не хацелі, каб гэта чысціня і створанае намі хараство трапіла ў рукі безадказнага, выпадковага палітыка.

Вось чаму я стаўлю перад Вамі на рэферэндуме менавіта такое пытанне.

І яшчэ. Новае стагоддзе прынясло новыя пагрозы, самая страшная з якіх — тэрарызм. Гінуць, становяцца калекамі ні ў чым невінаватыя людзі, жанчыны, дзеці.

Як уласнае гора ўспрыняў наш народ тое, што здарылася ў Расіі.

Не ўберагліся ад гэтай чумы дваццаць першага стагоддзя самыя магутныя дзяржавы. Успомніце, што ўчынілі тэрарысты са Злучанымі Штатамі тры гады таму. Кожны дзень прыходзяць паведамленні аб гібелі, захопе грамадзян дзяржаў, якія ўдзельнічаюць у акупацыі Ірака.

Гасподзь абараняе нас — за гэтыя дзесяць гадоў ні адзін беларус не стаў ахвярай тэрарыстычнага акта, узброенага канфлікту. Мы ўбераглі сваю краіну ад удзелу ў міжнародных авантюрах, якія хоць у найменшай ступені ставілі б пад пагрозу Ваша жыццё і бяспеку.

Гэта найвялікшы наш здабытак.

І на рэферэндуме Вы будзеце галасаваць за бяспеку краіны, за жыццё і здароўе сваіх дзяцей і ўнукаў.

І апошняе. Апазіцыянеры, якія рвуцца да ўлады, будуць пераконваць Вас у тым, што Лукашэнка вераломна, і парушэнне Канстытуцыі захоплівае ўладу і да канца свайго жыцця хоча быць Прэзідэнтам.

Запомніце: размова сёння не аб выбарах Прэзідэнта, не аб прадаўжэнні паўнамоцтваў — выбары ў нас летам 2006 года.

Размова ідзе аб маім праве грамадзяніна і Прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэнкі ўдзельнічаць у гэтых выбарах. А такое права я магу, згодна з нашай Канстытуцыяй, сёння атрымаць толькі ад Вас...

Будзе шмат дарадчыкаў, якія прагнуць эксперыменту, узрушэння. Але вырашаць Вам — розумам і сэрцам.

Думайце!
Шчасця Вам, міру і душэўнага спакою.

Ваш Прэзідэнт.

НАЗДЫМКУ: Аляксандр ЛУКАШЭНКА падчас наведвання 30 жніўня сельскагаспадарча-вытворчага кааператыва імя Чарныхоўскага Карэліцкага раёна Гродзенскай вобласці. Фота Аляксандра ТАЛОЧКІ, БелТА.

ДЗЕНЬ БЕЛАРУСКАГА ПІСЬМЕНСТВА

СВЯТА ДЗЯРЖАЙНАГА ЎЗРОЎНЮ

— Пачатак на 1-й стар. —

Старажытны Тураў у гэтым годзе стаў сталіцай свята другі раз. Сваё прывітанне яго ўдзельнікам і гасцям даслаў Прэзідэнт краіны Аляксандр Лукашэнка. Ён працягвае пільную ўвагу да далейшага лёсу гэтага гістарычнага цэнтру: 28 красавіка ў дзень памяці Кірылы Тураўскага наведваў Тураў. Вынікі візіту адчувальныя. 3 жніўня гэты гарадскі пасёлак атрымаў статус горада, у пачатку верасня на Тураўшчыну прыйшоў прыродны газ, распрацоўваецца доўгатэрміновая праграма развіцця гэтага рэгіёна.

XI Святу пісьменства папярэд-

нічаў Дзень ведаў 1 верасня, затым 3 верасня стартвала навукова-творчая экспедыцыя "Дарога да святыхняў". 4 верасня ў Гомелі адбылася рэспубліканская навукова-практычная канферэнцыя "Тураўскія чытанні", а ля Петрапаўлаўскага сабора — урачыстае адкрыццё помніка выдатнаму беларускаму літаратару, філосафу і царкоўнаму дзеячу, "Златавусту, паче всех воссиявших на Руси", вялікаму асветніку XII стагоддзя Кірылу Тураўскаму (аўтары помніка — скульптары Леў і Сяргей Гумілеўскія, архітэктар Мікалай Жлабо), у

царкву XII стагоддзя, а раскоп гэтага года і выяўлены крыж, які выкладзены старажытнай цэглай, можна было пабачыць на свае вочы. З цікавасцю з усім гэтым знаёміліся арганізатары, удзельнікі свята і госці, у ліку якіх — старшыня аргкамітэта намеснік прэм'ер-міністра Уладзімір Дражын, міністр інфармацыі Уладзімір Русакевіч, міністр культуры Леанід Гуляка, міністр адукацыі Аляксандр Радзькоў, прадстаўнікі дыпламатычных місій, беларускага духавенства на чале з Мітрапалітам Філарэтам, пісьменнікі з Расіі і Украіны.

На замкавай гары ў Тураве пасля ўрачыстай літургіі, пасадкі Саду малітвы адбылося ўрачыстае адкрыццё Дня беларускага пісьменства, тэатралізавана-хараграфічная дзея "Легенды тураўскай зямлі", фальклорная

дзея "Матывы Тураўшчыны". Вялікі гала-канцэрт праходзіў на пляцоўцы, упрыгожанай гербамі беларускіх гарадоў і макетам старажытнай ладдзі. На лузе і на рацэ таксама адбываліся тэатралізаваныя дзеі з коннікамі, рыцарамі, лодачнікамі.

Свята закончылася феерверкам і перадачай эстафеты гораду Камянец Брэсцкай вобласці, дзе адбудзецца XII Дзень беларускага пісьменства ў 2005 годзе.

Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: адкрыццё помніка Кірыле Тураўскаму ў Гомелі; кветкі да помніка Свяціцелю ў Тураве ўскладаюць віцэ-прэм'ер Уладзімір ДРАЖЫН (злева), старшыня Гомельскага аблвыканкама Аляксандр ЯКАБСОН, віцэ-спікер Уладзімір КАНАПЛІЎ; парад гарадоў, дзе праводзілася свята беларускага пісьменства.

Фота БелТА.

Першы беларускі турыстычны аўтобус "МАЗ-251"

ПРЭЗЕНТАЦЫЯ НАВІНКИ НА VII МАСКОЎСКОЙ МІЖНАРОДНАЙ АЎТАМАБІЛЬНАЙ ВЫСТАВЕ "МАТОРШОУ-2004" ПРЫНЕСЛА ДЗВЕ ЎЗНАГАРОДЫ

Прадстаўляючы новую мадэль, дырэктар філіяла МАЗа РУП "Аўтобусы Мінскага аўтазавода" Рыгор Капач адзначыў, што гэта ўласная распрацоўка канструктараў прадпрыемства. Аўтобус мае сучасны дызайн, які па сваім выкананні можа паспяхова канкураваць з замежнымі ўзорамі. Кузаў выкананы з пластыкавых дэталей айчынай вытворчасці, уклееных у металічны каркас. На сённяшні дзень такая тэхналогія адпавядае сусветным тэндэнцыям, падкрэсліў спецыяліст. Таніраваны бакавыя шклопакеты замежнай вытворчасці таксама ўклеены ў каркас. Лабавое шкло панарамнае, яно распрацавана і выраблена па спецыяльнаму заказу магілёўскай фірмай "Кува".

У пасажырскім салоне "МАЗ-251" у залежнасці ад яго

катэгорыі можа быць ад 46 да 53 месцаў разам з вадзіцелем. Зручныя мяккія сядзенні з рэгуліроўкамі, кандыцыянер, індывідуальная сістэма асвятлення і вентыляцыі, кухня, туалет, аўдыё- і відэасістэмы — усё гэта прадугледжана для забеспячэння камфорту ў дарозе. Аб'ём багажнага аддзялення — 11 кубічных метраў.

Рыгор Капач адзначыў, што на новым аўтобусе ўстаноўлены рухавік нямецкай фірмы MAN магутнасцю 360 конскіх сіл, які адпавядае нормам Еўра-3. Устаноўлена тармазная сістэма з АБС і дыскавымі тармазамі на ўсіх колах.

Камфорт падарожжа ў новым аўтобусе ў многім вызначае таксама пнеўматычная падвеска пярэдняй восі і задняга моста з электронным кіраваннем. Наогул, падкрэсліў ён, аўтобус валодае поўным наборам сучасных характарыстык па бяспецы.

НА ЗДЫМКАХ: разам са сваім "старэйшым братам" была прадстаўлена яшчэ адна навінка — аўтобус сярэдняга класа "МАЗ-256".

Аляксандр ДЗІДЗЕВІЧ, БелТА.

"МТЗ" ад "Пронар"

У горадзе Нарэў (Падляскае ваяводства, Польшча) адбылося ўрачыстае мерапрыемства з нагоды 15-годдзя прадпрыемства "Пронар", якое займаецца зборкай беларускіх трактароў "МТЗ" і з'яўляецца буйным імпартёрам беларускай складанай тэхнічнай прадукцыі на польскім рынку. Ва ўрачыстасці прынялі ўдзел міністр замежных спраў Польшчы Уладзімеж Цімашэвіч, ваявода Падляскага ваяводства Марэк Шталінскі, польскія парламентарыі, прадстаўнікі мясцовых улад.

З беларускага боку ў мерапрыемстве прынялі ўдзел пасол Беларусі ў Польшчы Павел Латушка, Генеральны консул Беларусі ў Беластоку Леанід Каравайка, прадстаўнікі кіраўніцтва Мінскага трактарнага завода.

Падчас урачыстасцей ад імя Прэзідэнта Польшчы дырэктару прадпрыемства "Пронар" Сергіюшу Мартынюку была ўручана высокая дзяржаўная ўзнагарода — залаты Крыж за заслугі, шэраг супрацоўнікаў кампаніі атрымалі іншыя дзяржаўныя ўзнагароды Польшчы.

ЭКАНОМІЧНЫ

Беларуская эканоміка з мінулага года трапіла ў магутную кан'юнктурную хвалю, звязаную з рынкам нафты. Калі першапачаткова сітуацыя складвалася досыць супярэчліва і былі сур'ёзныя апасенні, што цэны на нафту, якія растуць, будуць негатывна ўплываць на нас, то потым яна змянілася на супрацьлеглую.

Высокія цэны на нафтапрадукты стымулявалі расійскую эканоміку, якая стала атрымаць звышпрыбыткі, пачаў расці попыт на ўнутраным расійскім рынку. Гэта дапамагала нашым прадпрыемствам павялічваць экспарт у Расію. Адначасова значна палепшылася сітуацыя з купляй беларускіх нафтапрадуктаў на еўрапейскім і сусветным рынках. Як вынік, за першае паўгоддзе 2004 года норма прыбытку ў нафтахімічнай прамысловасці краіны склала 27 працэнтаў. Для параўнання адзначым, што ў мясцовай прамысловасці аналагічны паказчык склаў адмоўную велічыню (–0,8 працэнта), але, экспарцёры выцягнулі сваю эканоміку. У выніку — яўны выйгрыш, хаця, як імпартёры нафты, мы можам баяцца пагаршэння сітуацыі.

Вельмі цікава ў даных умовах складвалася агульная макрэканамічная сітуацыя. Экспартныя галіны стымулявалі эканамічную актыўнасць у краіне, уключаючы інвестыцыйную. Зразумела, што інвестыцыйная актыўнасць мае і грашовую прыроду: у першай палове года Нацыянальны банк рэгулярна зніжаў стаўку рэфінансавання, што зрабіла крэдыты ў нацыянальнай валюце больш прывабнымі, у маштабах усёй эканомікі яны сталі значна таннейшыя, чым год назад.

Знешні попыт, які пачаў расці, садзейнічаў павелічэнню выпуску прамысловай прадукцыі на 14,4 працэнта. Пры гэтым экспарт Міністэрства прамысловасці вырас на 55,8 працэнта, вытворцы прадуктаў харчавання экспартавалі на 70,6 працэнта больш сваёй прадукцыі, вытворцы вырабаў з драўніны — на 60,3 працэнта. Калі гаворка ідзе аб паказчыках толькі паловы года, то аналізуючы сітуацыю можа быць класіфікавана я эканамічны бум.

Можна з упэўненасцю сказаць, што мы дачакаліся рэзкага змянення эканамічнай сітуацыі на постсавецкай пра-

сторы, прыйшло свята на нашу славянскую вуліцу. Чаму славянскую? Усё проста: лідэрамі па "раскрутцы" рэгіянальнай эканомікі з'яўляюцца Расія, Украіна і Беларусь.

Сітуацыя спрыяльная ва ўсіх адносінах. Рост экспарту Беларусі досыць высокі (+28,5 працэнта), і ён застаецца такім на працягу большай часткі гэтага года. Ці доўга будзе працягвацца такая сітуацыя? Што можа нас чакаць пры падзенні цэн на нафту? Да чаго рыхтавацца і што рабіць?

Стратэгічнай задачай урада і нацыянальнага бізнесу становіцца фарміраванне ўнутраных крыніц росту. Яшчэ да таго, як фактары нафтавага рынку стануць працаваць у іншым накірунку, што непазбежна, трэба стварыць уласныя "пункты росту" ў сектарах, арыентаваных на экспарт у Расію, унутраны рынак. Пры гэтым расійскі вектар мае асобае значэнне. У самой Расіі ўзяты курс на стымуляванне ўнутранага рынку, які і будзе лакаматывам расійскай новай эканомікі. Працаваць на ўнутраным рынку суседняй краіны становіцца ўсё больш перспектыўна, ён расце і апыраджае па тэмпах развіцця ўнутраны рынак ЕС.

Безумоўна, у кожны момант эканамічнай гісторыі існуе пэўны выбар. Па традыцыі мы ўжо працуем на расійскім рынку, і новы выбар рабіць не трэба. Прынята таксама гаварыць пра неабходнасць укаранення ў еўрапейскі рынак, што робіць нашу эканоміку бліжэйшай да Еўрасаюза. Разам з тым прагматычны выбар ёсць: перапрацоўваць расійскія рэсурсы і прадаваць іх на рынак ЕС, адначасова пашыраючы выпуск і абнаўляючы асартымент гатовай прадукцыі, асабліва спажывецкай, і пастаўляць яе на расійскі рынак. У гэтым і будучы заключацца нашы нацыянальныя эканамічныя інтарэсы ў бліжэйшыя гады.

Леанід ЗАЙКА, "НЭГ".

тарным экспартавана 1 003 трактаракамплёкты, а ў 2003 — 1 436 камплёктаў. На працягу 2004 года плануецца ажыццявіць зборку не менш, чым 2 350 трактароў МТЗ.

Нядаўна кампанія "Пронар" пры садзейнічанні Пасольства Беларусі ў Польшчы распачала супрацоўніцтва з Мінскім мотавалазаводам. Падпісаны кантракт на пастаўку ў Польшчу 1 000 матацыклаў вытворчасці ММВЗ, у перспектыве плануецца разгледзець магчымасць зборкі матацыклёнай тэхнікі на базе прадпрыемства "Пронар".

Вераніка ГОМАН.

Беларусь мае намер атрымаць суверэнны крэдытны рэйтынг

Беларусь мае намер атрымаць суверэнны крэдытны рэйтынг ужо ў бягучым годзе, паведаміў дырэктар дэпартаменту па справах інвестыцый Міністэрства эканомікі Валерый Дрозд.

Ён адзначыў, што ў бліжэйшы час спецыяльна створаны міжведамасны савет вызначыць умовы адбору правядзення тэндэра па прыцягненні рэйтынгавага агенцтва. Сярод найбольш верагодных агентаў па вызначэнні крэдытнага рэйтынга Беларусі В.Дрозд назваў Standart and Poors і Moody's.

Аktуальнасць атрымання крэдытнага рэйтынга заключаецца ў магчымасці значнага змяншэння кошту знешніх крэдытных рэсурсаў і прыцягнення так званых "доўгіх" грошай, гэта значыць, доўгатэрміновых крэдытаў.

На яго думку, Беларусь "можа разлічваць на рэйтынг узроўню "В". В.Дрозд перакананы, што з пункту гледжання асноўнага сэнсавага зместу суверэннага крэдытнага рэйтынга — ацэнкі магчымасці ўрада разлічвацца па знешніх крэдытах — Беларусь "мае вельмі моцныя пазіцыі, бо знешні дзяржаўны доўг краіны даволі нізкі (813 мільёнаў долараў).

"У той жа час крэдытны рэйтынг краіны будзе нармальным, калі яго ацэнка будзе прадзіцца толькі з пункту гледжання фінансава-эканамічнага стану Беларусі, без прадугаваных адносін у палітычным сэнсе", — лічыць В.Дрозд.

Геатэрмальныя крыніцы могуць забяспечыць Беларусь цеплавой энергіяй на 30-50 працэнтаў ад патрэбнасці

Так лічаць вучоныя ў Інстытуце геалагічных навук Нацыянальнай акадэміі навук.

Як растлумачыў загадчык лабараторыі геатэрміі інстытута Уладзімір Зуй, цяпло, заключанае ў масівах горных парод, якое насычае іх флюідамі, можна атрымаць практычна па ўсёй тэрыторыі рэспублікі. Асабліва перспектыўным у гэтых адносінах лічыцца Прыпяцкі прагіб (Гомельская вобласць). Для параўнання: з кожнага квадратнага метра зямной паверхні можна атрымаць столькі ж энергіі, колькі ў выніку згарання 2-5 тон умоўнага паліва (напрыклад, нафты). Безумоўнай перавагай геатэрмальнай энергіі з'яўляецца і тое, што яна адносіцца да эканалагічна чыстых крыніц, падкрэсліў Уладзімір Зуй.

Геатэрмальнае станцыя сярэдняй магутнасці можа забяспечыць цеплавой энергіяй горад з насельніцтвам 100 тысяч чалавек. Яе будаўніцтва зойме каля года і будзе каштаваць 10-15 мільёнаў долараў ЗША.

Аляксандр ТУМАР, БелТА.

ГЕАГРАФІЧНАЯ КАРТА БЯСПЕКІ

УСТАМБУЛЕ АДБЫЎСЯ САМІТ НАТО – СЕАП. БЕЛАРУСКУЮ ДЭЛЕГАЦЫЮ НА ІМ УЗНАЧАЛЬВАЎ МІНІСТР ЗАМЕЖНЫХ СПРАЎ СЯРГЕЙ МАРТЫНАЎ. ЁН ПАДЗЯЛІЎСЯ СВАІМІ МЕРКАВАННЯМІ АБ СУСТРЭЧЫ З ЖУРНАЛІСТАМ ГАЗЕТЫ “СБ – БЕЛАРУСЬ СЕГОДНЯ” – ВЯДУЧАГА ВЯДАННЯ КРАІНЫ

— Сяргей Мікалаевіч, стамбульская сустрэча ў вярхах была першым самітам НАТО “дваццаці шасці”. Сярод навабранцаў у тым ліку і нашы суседзі — Літва і Латвія. А таксама Польшча, якая пераступіла парог ваенна-палітычнага блока на некалькі гадоў раней. Якім чынам Беларусь павінна рэагаваць на гэты падзеі?

— Адзначу, што гэта не першы саміт НАТО ў пашыраным саставе. Польшча — таксама наша суседка — прысутнічала ў якасці паўнапраўнага члена ўжо на мінулай сустрэчы ў вярхах. І ў гэтым сэнсе суседства з НАТО навіной для нас не было. Новым з’яўляецца тое, што цяпер наша агульная мяжа з альянсам павялічылася да 1 200 кіламетраў.

— Значыць, быў час усё добра абдумаць, падрыхтавацца...

— Калі вас цікавіць характар адносін з НАТО, то ў першую чаргу трэба мець на ўвазе наступнае: і цяпер, і ў будучыні Паўночнаатлантычны альянс — гэта адзін з галоўных фактараў, якія вызначаюць карціну бяспекі на Еўрапейскім кантыненте і, у прыватнасці, у нашым рэгіёне. І мы не можам не ўлічваць гэтыя абставіны. Па-другое, наша агульная мяжа, як я ўжо сказаў, — 1 200 кіламетраў. З гэтага мы робім выснову, што адносіны Беларусі і НАТО павінны быць адносінамі канструктыўнага супрацоўніцтва. Мяжа павінна быць мяжой не канфрантацыі, а ўзаемадзеяння і добраўсуседства. Гэта выснова можа выглядаць вельмі агульнай, але на самай справе яна мае вельмі канкрэтнае і практычнае значэнне. І трэці момант, які трэба ўлічваць: мы за такія адносіны з НАТО, якія будуць напоўнены прагматычным зместам. Нас не цікавіць абстрактнае супрацоўніцтва з альянсам. Мы за супрацоўніцтва на тых накірунках, якія адпавядаюць нашым інтарэсам і задачам. На гэтых прынцыпах будзеца наша палітыка ў адносінах да НАТО. Яны і былі выказаны ў выступленні нашай дэлегацыі і ў кантактах з кіраўніцтвам НАТО.

— Якія ў нас агульныя інтарэсы з НАТО?

— Перш за ўсё, наша агульная справа — забеспячэнне рэгіянальнай бяспекі. Наш уклад у еўрапейскую бяспеку — гэта больш чым немалаважны ўклад. Пачнём з таго, што пасля развалу Савецкага Саюза Беларусь была ініцыятарам рашэння праблемы ядзернай спадчыны СССР шляхам перадачы яе Расіі. Як вы ведаеце, мы былі першымі, хто гэта зрабіў. І ў значнай ступені ўздзейнічалі тым самым на ўсю складаную сітуацыю з ядзернай зброяй СССР. Далей, што датычыць звычайных узбраенняў. Тут наш уклад таксама вялікі. Мы далучыліся да Венскага дагавора аб

абмежаванні звычайных узбраенняў яшчэ ў 1992 годзе. І, падпісаўшы яго, выканалі ўсе свае абавязкі па ліквідацыі звычайных узбраенняў. Прычым без знешняй дапамогі. Хаця гэта дапамога на той час нам зусім не перашкодзіла б. Уклад і ў ядзернай галіне, і ў сферы звычайных узбраенняў, хаця і быў зроблены некалькі гадоў таму, прадаўжае аказваць пазітыўны ўплыў на абстаноўку ў рэгіёне.

Хацелася б звярнуць увагу яшчэ на адзін момант, які таксама не заўсёды ўлічваецца. У Беларусі няма тэрытарыяльных прэтэнзій да каго-небудзь з суседзяў. Нягледзячы на тое, што гісторыя ўзаемаадносін у рэгіёне была больш чым складанай. Гэта не выпадковасць, не дар Божы, а ўсвядомленае палітычнае рашэнне нашай дзяржавы. У сучаснай Еўропе, якая пазнала шматлікія войны на Балканах, рэгіянальная і субрэгіянальная стабільнасць павінны быць галоўнай каштоўнасцю. Унутраная стабільнасць Беларусі — гэта наступны фактар. Адсутнасць агульнай напружанасці, этнічнай, міжканфесійнай, — усё гэта рэчы, якія дорага каштуюць у сучасным свеце.

— Раз ужо эпітэты “канкрэтны”, “практычны”, “прагматычны”, “канструктыўны” так часта ўпамінаюцца ў звязцы Беларусь — НАТО, то наступнае мае пытанне пра цікавыя і карысныя для нас праекты.

— Беларусь, з’яўляючыся транзітнай краінай і выконваючы каласальную ролю ў транзіце энергарэсурсаў, прапануе рэгіянальнае супрацоўніцтва, у тым ліку з НАТО, у забеспячэнні бяспекі аб’ектаў крытычнай інфраструктуры: нафтаправодаў, газаправодаў, электрастанцый, у тым ліку атамных, якія знаходзяцца ў нашым рэгіёне, — напрыклад, Ігналінскай. У гэтым зацікаўлены ўсе, і мы таксама можам выступаць донарамі бяспекі.

Калі ўзяць такія аспекты, што непакояць цяпер усю Еўропу, як нелегальная міграцыя, трансгранічная злачыннасць, наркатрафік, гандаль людзьмі, — гэта ўсё сферы, у якіх Беларусь з’яўляецца немалаважным гарантам стабільнасці ў рэгіёне. І тут мы таксама прапануем сваё супрацоўніцтва Паўночнаатлантычнаму альянсу і Еўрапейскаму саюзу.

Акрамя таго, існуе такая адказная сфера супрацоўніцтва, як прадухіненне надзвычайных сітуацый, натуральных ці штучна ствараемых тымі ж тэрарыстамі. Мы запрасілі правесці на тэрыторыі Беларусі вучэнні ў рамках праграмы “Партнёрства дзеля міру” па прадухіненні і мінімізацыі наступстваў радыялагічнай пагрозы. Гэта сфера, у якой нас, на жаль, жыццё прымусіла назапасіць вялікі вопыт. Мы гатовы падзяліцца ім з астатнімі краінамі. Праўда, гэта

прапанова пакуль не атрымала развіцця. Завяршаючы тэму прадухінення надзвычайных сітуацый, хачу сказаць, што Беларусь ужо заявіла ў гэтых мэтах адпаведныя кантынгентны і рэсурсы. Дарэчы, для захавання бяспекі будучай Алімпіяды Беларусь прадаставіла рэзерв — каманду выратавальнікаў, якая ў выпадку неабходнасці можа быць задзейнічана.

Яшчэ адзін накірунак, новы для нас, які таксама быў агучаны намі на саміце, — удзел у міратворчых аперацыях. У Беларусі ствараецца юрыдычная база для гэтага. Прыняты новы закон. Ажыццяўляецца далейшая прапрацоўка нарматыўнай базы. Беларускія падраздзяленні, якія, дарэчы, ужо рыхтуюцца, змогуць прымаць удзел у міратворчых аперацыях. Такія накірункі, на якіх мы практычна, прагматычна маглі б узаемадзейнічаць з НАТО, з’яўляючыся донарамі бяспекі.

— Беларусь рознымі шляхамі забяспечвае сваю бяспеку. У тым ліку прыбягае, скажам так, да “калектыўнага метаду” — уваходзіць у АДКБ, будзе ваенны саюз з Расіяй. І ў той жа час супрацоўнічаем з НАТО. Які баланс паміж усімі гэтымі арганізацыямі?

— Мы зыходзім з прынцыпу, што ў сучасным свеце не павінна быць знешняй палітыкі, заснаванай на балансе сіл. Гэта састарэлая формула. Баланс сіл — значыць, супрацьстаянне, сценка на сценку. Беларусь, з’яўляючыся сярэдняй па маштабу еўрапейскай краінай, не можа сабе дазволіць гуляць у такія геапалітычныя гульні. Асабліва нас цікавіць сітуацыя ў тым, што для захавання ўласнай бяспекі мы павінны ўдзельнічаць у калектыўным забеспячэнні бяспекі. Паўтаруся, што НАТО з’яўляецца адным з важных фактараў захавання бяспекі на нашым кантыненте. Другім буйным фактарам з’яўляюцца Расія і іншыя дзяржавы былога СССР. І з тымі, і з іншымі краінамі мы знаходзімся ў адносінах пабудовы агульнай бяспекі. Разам з Расіяй мы фарміруем рэгіянальную групоўку войск. Беларусь з’яўляецца членам Арганізацыі Дагавора аб калектыўнай бяспекі. І мы былі ў значнай ступені ініцыятарамі таго, каб АДКБ устанавіла і падтрымала адносіны ўзаемадзеяння з НАТО. На нядаўняй сесіі Савета калектыўнай бяспекі на ўзроўні кіраўнікоў дзяржаў, якая адбылася ў Астане, быў прыняты дакумент аб адносінах АДКБ і НАТО, ініцыятарам і староннікам якіх Беларусь з’яўляецца. Мы прапануем, каб з арганізацыйнага пункту гледжання быў скарыстаны адзін з фарматаў, якія існуюць у “Партнёрстве”. Умоўна назавём яго “26+N”, гэта значыць, кансультацыі, у якіх удзельнічаюць усе члены НАТО, плюс або адзін, або некалькі іншых удзельнікаў праг-

рамы “Партнёрства дзеля міру”. Мы прапануем, каб узаемадзеянне праходзіла па формуле НАТО+АДКБ, і лічым, што гэта будзе адпавядаць як інтарэсам НАТО, так і інтарэсам АДКБ. А ў канчатковым выніку — інтарэсам бяспекі ў нашым рэгіёне.

— Як гэты дакумент прынялі ў Стамбуле?

— Гэта зусім новы дакумент. Як я ўжо сказаў, ён быў прыняты ўсяго тыдзень назад. Упершыню на саміце аб ім было заяўлена членам НАТО. Мы спадзяёмся і зыходзім з таго, што НАТО проста не можа адхіліць такую прапанову аб супрацоўніцтве.

— Калі паглядзець на геаграфічную карту АДКБ, то мы там знойдзем шмат “гарачых кропак”, якія не знаходзяцца ў непасрэднай блізкасці ад Беларусі. Прама скажам, вельмі далёка. Магчыма, гэты погляд блізарукі і пытанне бытавое, але — нам гэта патрэбна, каб мы вырашалі чужыя праблемы ўдалечыні ад уласных граніц?

— Не варта блытаць дзве рэчы: удзел у захаванні калектыўнай бяспекі і непасрэдны ўдзел у канфліктах, якія могуць узнікнуць на тэрыторыі краін-членаў. Удзельнічаць у арганізацыі калектыўнай бяспекі неабходна, зыходзячы хаця б з таго, што разам мы дужэйшыя, чым паасобку. І ў палітычных, і ў ваенных адносінах. Хацелася б звярнуць увагу на тое, што ў АДКБ знешнепалітычная складаючая, з нашага пункту гледжання, а яго падзяляе і наш галоўны партнёр Расія, не менш важная, а магчыма, больш важная, чым ваенна-тэхнічная. Знешнепалітычная — гэта сумесная пазіцыя дзяржаў-удзельніц па ключавых знешнепалітычных пытаннях. Што датычыць канкрэтна ўдзелу ў канфліктах, то, паверце мне, у ўдзельнікаў АДКБ, у тым ліку тых, якія, у адрозненне ад нас, размешчаны палізу ад, як вы выказаліся, “гарачых кропак”, дастаткова сіл, каб вырашаць праблемы.

— З-за таго, што ўсе размовы пра міратворцаў вядуцца на саміце НАТО, абмяркоўваюцца іх удзел у першую чаргу ў натаўскіх аперацыях. Але беларускія мірадворцы ў адпаведнасці з заканадаўствам могуць выконваць заданні пад эгідай любых арганізацый, у тым ліку і ААН, і той жа АДКБ?

— Правільна. Міратворчыя мерапрыемствы могуць ажыццяўляцца па розных лініях. І я ўжо шэраг назваў. Закон, дарэчы, у першую чаргу быў разлічаны не на натаўскую лінію, а на аанаўскую. Ён носіць універсальны характар. Раней мы не мелі права накіроўваць свае падраздзяленні выконваць такія заданні, цяпер маем. І мы вядзем адпаведную работу ў ААН, праінфармавалі НАТО, і ў АДКБ аб гэтым ведаюць. Мы цяпер рыхтуем гэтыя кантынгентны.

— Асобны кантынгент для кожнай арганізацыі?

— Вядома, не. На форме падрыхтаваных ваеннаслужачых не будзе наклеек “Зроблена для НАТО”. Гэты кантынгент будзе “Зроблены для Беларусі”. Ён з’явіцца нашым укладам у адказнасць за бяспеку ў свеце. Скарыстоўвацца ён будзе ў залежнасці ад палітычнага рашэння беларускага кіраўніцтва. З’яўленне падраздзялення беларускіх міратворцаў не будзе азначаць, што калі заўтра ў далёкай лацінаамерыканскай ці афрыканскай краіне ўзнікне канфлікт, то беларускі кантынгент будзе туды накіраваны.

— Калі беларусы надзеюць блакітныя каскі?

— Пакуль трэба гаварыць аб тым, калі яны будуць гатовы прымераць гэтыя каскі. На гэтае пытанне можа адказаць Міністэрства абароны.

— Тады пытанне сугуба знешнепалітычнае, востра пастаўленае ў Стамбуле. У Іраку адбылася перадача ўлады. Некаторыя дзяржавы ўжо вяртаюць сваіх паслоў у Багдад. Якія адносіны ў мірны час будзе мець з Іракам Беларусь, якая, як вядома, была сур’ёзна прадстаўлена ў гэтай краіне і эканамічна, і палітычна?

— Адно меркаванне бяспрэчнае: Беларусь зацікаўлена ў сур’ёзных адносінах з Іракам, перш за ўсё эканамічных. Ірак — адна з ключавых краін у сваім рэгіёне, якая выконвае важную ролю і ў глабальнай эканоміцы. Беларусь мае свае пазіцыі ў Іраку. На беларускай тэхніцы працуюць у гэтай краіне, ведаюць нашых спецыялістаў. Таму мы праводзім пэўную работу і ў Іраку, і з іншымі краінамі, для таго, каб наша прысутнасць у Іраку мела месца.

— На саміце ішлі дзве паралельныя дыскусіі — па Іраку і Афганістану. Якую выснову можна зрабіць па выніках гэтых дыскусій? Якім шляхам пойдучы гэтыя краіны далей?

— На мой погляд, гаварыць пра аднолькавыя тэндэнцыі цяжка. Акрамя таго факта, што сітуацыя нестабільная ў абедзвюх краінах. Іншыя паралелі — гістарычныя і г.д. — даволі складана правесці. Але вывады, безумоўна, робяцца. У нашым разуменні яны наступныя: пачынаючы палітычнае і ваеннае ўмяшанне, варта думаць аб наступствах. Больш чым складаная сітуацыя і ў Афганістане, і ў Іраку паказвае, што гэтыя крокі былі недастаткова прадуманыя. Цяпер народы гэтых краін, а таксама сусветная супольнасць плацяць вельмі высокую цану.

— У Стамбуле было відаць, што гэтыя ўрокі засвоены?

— Хаця гэта і не гучала публічна, але мне здаецца, што мысліцельныя працэсы ідуць менавіта ў гэтым накірунку.

Ігар КОЛЧАНКА.

НОВАЕ прызначэнне

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь
Аляксандр Лукашэнка
прыняў шэраг кадравых
рашэнняў.

У прыватнасці, кіраўнік дзяржавы
назначыў ДАПКЮНАСА
Андрэя Вадзімавіча (на здымку)
— Пастаянным прадстаўніком
Рэспублікі Беларусь пры Арганізацыі
Аб'яднаных Нацый.

Сур'ёзныя задачы пастаўлены перад Пастаянным прадстаўніком Беларусі пры ААН Андрэем Дapkюнасам, які цяпер будзе прадстаўляць інтарэсы беларускай дзяржавы ў ЗША разам з Надзвычайным і Паўнамоцным Паслом нашай краіны ў Злучаных Штатах Міхаілам Хвастовым. "ЗША — вядучая дзяржава. Нам трэба з ёю працаваць і, нягледзячы на некаторыя складанасці, наладжваць адносіны", — падкрэсліў Прэзідэнт.

Па словах Аляксандра Лукашэнка, у ЗША назапашаны вялікі становішчы воліт у розных сферах, які можа быць цікавым і Беларусі. Менавіта таму на даную пасаду назначаны адзін з найбольш вопытных беларускіх дыпламатаў.

Падкрэсліўшы, што дзяржава выдзяляе немалыя сродкі і прыкладае шмат намаганняў для развіцця шматбаковай дыпламатыі, перш за ўсё, на прадстаўніцтва ў ААН, Аляксандр Лукашэнка патрабаваў ад Андрэя Дapkюнаса максімальнай аддачы. "Нашу краіну павінны ва ўсім свеце ведаць як паўнапраўнага і надзейнага партнёра і сябра міжнароднай супольнасці", — заявіў Прэзідэнт.

АБ'ЁМ ІНВЕСТЫЦЫЙ ПАВЯЛІЧВАЕЦА

У першым паўгоддзі бягучага года ў эканоміку Беларусі (акрамя банкаў) паступіла 655,4 мільёна долараў замежных інвестыцый.

Асноўнымі інвестарамі прадпрыемстваў рэспублікі былі суб'екты гаспадарання Швейцарыі (39,8 працэнта), Расіі (18,1 працэнта), Вялікабрытаніі (7,2 працэнта), ЗША (5,1 працэнта), Германіі (4,8 працэнта). У тым ліку аб'ём прамых замежных інвестыцый за шэсць месяцаў гэтага года ў параўнанні з аналагічным перыядам мінулага павялічыўся ў 1,5 раза і склаў 431 мільён долараў, або 65,8 працэнта ад усіх атрыманых інвестыцый.

Крэдыты ад замежных саўладальнікаў арганізацый склалі 68,2 працэнта ад агульнага аб'ёму прамых інвестыцый, іншыя прамыя інвестыцыі — 23,4 працэнта, узносы ва ўстаўны фонд — 8,4 працэнта. Найбольшы аб'ём прамых інвестыцый паступіў у гандаль і грамадскае

харчаванне — 191 мільён долараў, або 44,3 працэнта ад усіх прамых замежных інвестыцый, сувязь — 73,8 мільёна долараў (17,1 працэнта) і прамысловасць — 72,9 мільёна (16,9 працэнта).

Па даных Мінстата, у першым паўгоддзі бягучага года аб'ём іншых замежных інвестыцый склаў 224,1 мільёна долараў, або 34,2 працэнта ад агульнай сумы замежных інвестыцый. Партфельныя інвестыцыі ў першым паўгоддзі 2004 года склалі 360,6 тысячы долараў. За шэсць месяцаў бягучага года найбольшыя сумы замежных інвестыцый укладзены ў прадпрыемствы Мінска (60,9 працэнта ад агульнага аб'ёму замежных інвестыцый), Мінскай вобласці (14,1 працэнта) і Брэсцкай вобласці (6,7 працэнта).

Дыялог з АБСЕ працягваецца

Адбылася сустрэча міністра замежных спраў Рэспублікі Беларусь Сяргея Мартынава з кіраўніком Місіі АБСЕ па міжнародным назіранні за выбарамі ў Палату прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь Одры Гловер.

Падчас размовы былі разгледжаны пытанні фарміравання місіі, яе дзейнасці і справаздачнасці.

С. Мартынаў падкрэсліў, што беларускія ўлады прыклалі ўсе намаганні для забеспячэння свабодных, справядлівых і дэмакратычных выбараў у адпаведнасці з нацыянальнымі заканадаўствам і міжнароднымі абавязкамі Беларусі. Міністр таксама звярнуў увагу на адкрытасць беларускага боку, які накіраваў запрашэнне АБСЕ правесці поўнамаштабнае назіранне за выбарамі дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь. Як падкрэсліў кіраўнік

знешнепалітычнага ведамства Рэспублікі Беларусь, наша краіна зыходзіць з таго, што Місія міжнародных назіральнікаў абавязана кіравацца ў сваёй дзейнасці прынцыпамі аб'ектыўнасці і непрадузятасці.

О. Гловер запэўніла беларускі бок, што ўсе міжнародныя назіральнікі будуць прытрымлівацца прынятага ў АБСЕ Кодекса паводзінаў назіральніка і будуць пазбягаць прадудзятых падыходаў у працы.

БЕЛАРУСКІЯ РАСПРАЦОЎКІ Ў СФЕРЫ ІНФАРМАЦЫЙНЫХ ТЭХНАЛОГІЙ ЦІКАВЯЦЬ БРАЗІЛІЮ

Беларусь і Бразілія мяркуюць заключыць міжурадавае пагадненне аб супрацоўніцтве ў галіне навукі і тэхналогій. Пра гэта паведаміў Генеральны консул нашай краіны ў Рыю-дэ-Жанейра Віктар Пшанко.

"Бразільскіх вучоных асабліва цікавяць распрацоўкі беларускіх калег у сферы інфармацыйных тэхналогій і біятэхналогій", — адзначыў ён.

Па словах Генеральнага консула, гатова да падпісання пагадненне аб бязвізавых паездках па дыпламатычных і службовых пашпартах. Плануецца, што гэты дакумент будзе падпісаны ў кастрычніку ў рамках візіту дэлегацыі беларускага

Міністэрства замежных спраў у Рыю-дэ-Жанейра. На разглядзе бразільскага боку знаходзіцца таксама праект мемарандума аб правядзенні кансультацый паміж знешнепалітычнымі ведамствамі дзвюх дзяржаў.

На сённяшні дзень Бразілія захоўвае пазіцыі буйнога гандлёвага партнёра Беларусі ў Лацінскай Амерыцы, падкрэсліў Віктар Пшанко. На яе долю ў 2003 годзе прыйшлося больш за 84 працэнта ад усяго беларускага экспарту ў даны рэгіён. Па выніках мінулага года ўзаемны тавараабарот склаў 202,5 мільёна долараў. Плануецца, што ўжо ў бягучым годзе гэты паказчык дасягне 220 мільёнаў долараў.

Падрыхтавана па матэрыялах прэс-службы МЗС.

УЗНАГОРОДЖАНЫ ПОЛЬСКІЯ ВЕТЭРАНЫ

У Варшаве прайшла ўрачыстая цырымонія ўзнагароджання польскіх ветэранаў, якія ўдзельнічалі ў Вялікай Айчыннай вайне 1941 — 1945 гадоў, беларускім юбілейным медалём "60 год вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў".

Цырымонія прайшла ў Саюзе ветэранаў і былых палітычных вязняў Польшчы. Каля 30 ветэранаў атрымалі беларускія медалі ў Варшаве, 75 медалёў знайшлі сваіх герояў у генконсульстве Беларусі ў Гданьску.

21 верасня ў Саюзе ваенных інвалідаў Польшчы ў Варшаве будуць узнагароджаны яшчэ 85 чалавек, якія змагаліся ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

Польскім ветэранам уручаюцца таксама сімвалічныя "салдацкія трохвугольнікі" з віншаваннямі ад імя беларускага Прэзідэнта.

У МЗС УШАНОЎВАЛІ АНАТОЛЯ ГУРЫНОВІЧА

У Міністэрстве замежных спраў адбылося ўрачыстае адкрыццё экспазіцыі, прысвечанай 80-годдзю з дня нараджэння Анатоля Гурыновіча — міністра замежных спраў Беларускай ССР у 1966—1990 гадах.

У экспазіцыі прадстаўлены арыўныя дакументы з фонду Міністэрства замежных спраў, фотаздымкі, кнігі, публікацыі, выступленні і інтэрв'ю дыпламата.

У дыпламатычнай службе Анатоля Гурыновіч прайшоў шлях ад трэцяга сакратара да Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла. У рангу міністра замежных спраў БССР А. Гурыновіч узначальваў дэлегацыі БССР на рэгулярных, надзвычайных і спецыяльных сесіях Генеральнай Асамблеі ААН, з'яўляўся намеснікам старшыні Камісіі БССР па справах ЮНЕСКА і прымаў актыўны ўдзел у яе працы. Падпісваў ад імя Беларускай ССР міжнародныя дагаворы. Удзельнічаў у рабоце пасяджэнняў Савета Бяспекі ААН (1974 — 1975 гады).

Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны 2 ступені, трыма ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, ордэнам Дружбы народаў, медалём "Партызану Вялікай Айчыннай вайны" I ступені, медалямі Балгарыі, Польшчы, Чэхаславакіі, дзвюма ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

ВЫБАРЫ

УЧАСТКІ ДЛЯ ГАЛАСАВАННЯ,

створаныя за межамі Беларусі і прыпісаныя да Купалаўскай выбарчай акругі № 97

Аўстрыя. Уч. №657

Пасольства Рэспублікі Беларусь.
Hüttelbergstrasse 6 A-1140 Wien,
Österreich.

E-mail: austria@belembassy.org.
Тэлефон: (8 10 43 1) 419 96 30

Балгарыя. Уч. №658

Пасольства Рэспублікі Беларусь. 6,
Charz Darvin street, 1113 Sofia, Bulgaria.

E-mail: bulgaria@belembassy.org.
Тэлефон: (8 10 359 2) 971 34 88

Бельгія. Уч. №659

Пасольства Рэспублікі Беларусь. Av.
Molière 192, 1050 Bruxelles (Ixelles),
Belgique

E-mail: embbel@skynet.be
Тэлефон: (8 10 32 2) 340 02 70

Вялікабрытанія. Уч. №660

Пасольства Рэспублікі Беларусь. 6,
Kensington Court, London

W8 5DL, U.K.

E-mail: uk@belembassy.org
Тэлефон: (8 10 44 207) 937 32 88

Венгрыя. Уч. №661

Пасольства Рэспублікі Беларусь.
1125 Budapest, Agárdi út 3/B,
Hungary.

E-mail: hungary@belembassy.org
Тэлефон: (8 10 44 207) 937 32 88

В'етнам. Уч. №662

Пасольства Рэспублікі Беларусь.
52, Tay Ho Road, Tay Ho Distr., Hanoi,
Viet Nam

E-mail: vietnam@belembassy.org
Тэлефон: (8 10 84 4) 829 04 94

Германія. Уч. №663

Пасольства Рэспублікі Беларусь.
Am Treptower Park 32, 12435 Berlin,
Germany

E-mail: info@belarus-botschaft.de
Тэлефон: (8 10 49 30) 536 359 0

Германія. Уч. №664

Аддзяленне Пасольства Рэспублікі
Беларусь у г.Боне. Fritz Schaeffer Str. 22,
53113 Bonn, Germany.

E-mail: div_belarus@hotmail.com
Тэлефон: (8 10 49 228) 201 13 10

Ізраіль. Уч. №665

Пасольства Рэспублікі Беларусь. 3
Reines str., 64381 Tel-Aviv, Israel, P.O.B.
11129

E-mail: israel@belembassy.org
Тэлефон: (8 10 972 3) 523 12 59

Казахстан. Уч. №666

Пасольства Рэспублікі Беларусь.
473000, г.Астана, пр-т Рэспублікі, 17

E-mail: astana.belarus@mail.kz
Тэлефон: (8 10 731 72) 32 18 70

Італія. Уч. №667

Пасольства Рэспублікі Беларусь.
Via Delle Alpi Aruane 16, 00141
Roma, Italy

E-mail: italy@belembassy.org

Тэлефон: (8 10 39 06) 820 81 41

Канада. Уч. №668

Пасольства Рэспублікі Беларусь.
130 Albert Str. Suite 600, Ottawa,
Ontario, K1P 5G4, Canada

E-mail: Canada@belembassy.org

Тэлефон: (8 10 1 613) 233 99 94

Кітай. Уч. №669

Пасольства Рэспублікі Беларусь.
№1, Dong Yi Jie, Ri Tan Lu, Beijing
100600, China

E-mail: china@belembassy.org

Тэлефон: (8 10 86 10) 65 32 16 91

Куба. Уч. №670

Пасольства Рэспублікі Беларусь.
Ave. 5ta A № 3802 e/38 у 40, Miramar,
Playa, La Habana, Cuba

E-mail: belarus@cubacel.net

Тэлефон: (8 10 53 7) 204 73 30

Латвія. Уч. №671

Пасольства Рэспублікі Беларусь.
Jezusbaznicas iela 12, Riga, Latvia LV
1050

E-mail: latvia@belembassy.org

Тэлефон: (8 10 371) 722 25 60

Латвія. Уч. №672

Генеральная консульства Рэспублікі Беларусь у г.Даўгаўпілсе.
18-th November Str., 44, Daugavpils,
Latvia LV 5403

E-mail: daugavpils@belembassy.org

Тэлефон: (8 10 371) 542 09 65

Лівія. Уч. №673

Пасольства Рэспублікі Беларусь.
P.O.Box 1530, Tripoli, Libya

E-mail: libya@belembassy.org

embassy-belarus@mwc.ly

Тэлефон: (8 10 218 21) 361 25 55

Літва. Уч. №674

Пасольства Рэспублікі Беларусь.
Mindaugo, 13, 03225 Vilnius,
Lietuvos Respublika

E-mail: lithuania@belembassy.org

Тэлефон: (8 10 370 5) 266 22 00

Малдова. Уч. №675

Пасольства Рэспублікі Беларусь.
MD 2009, str.A.Mateevichi, 35,
Kishinev, Moldova

Тэлефон: (8 10 373 22) 23 83 02

ПА ШЛЯХУ ўЗАЕМАРАЗУМЕННЯ І ПРЫМІРЭННЯ

10 гадоў рухаецца Мінскі міжнародны адукацыйны цэнтр

**З ВІКТАРАМ БАЛАКЕ-
РАВЫМ, БЕЛАРУСКІМ
ДЫРЭКТАРАМ ММАЦ,
ГУТАРЫЦЬ УЛАДЗІМІР
САКАЛОЎСКИ,
СТАРШЫНЯ БЕЛАРУС-
КА-НЯМЕЦКАЙ КААР-
ДЫНАЦЫЙНАЙ
РАДЫ.**

— Паважаны Віктар Фёдаравіч, хацелася б вам, як актыўнаму ўдзельніку фарміравання і ажыццяўлення праграм ММАЦ, задаць некалькі пытанняў. Найперш, з якім настроем сустракае ММАЦ такую важную дату ў сваёй дзейнасці?

— Дзесяць гадоў — немалы тэрмін: бывае, гэтага часу дастаткова, каб установа дэградзіравала і стала пасля гучных заяў і прагных намераў невядомай. Мы ж можам ганарыцца тым, што сталі па-сапраўднаму сучасным адукацыйным цэнтрам.

У час адкрыцця цэнтра перад ім былі пастаўлены высакародныя задачы: садзейнічаць узаемаразуменню і прымірэнню паміж беларускім і нямецкім народамі, спрыяць развіццю ўнутранага і знешняга дыялогу як паміж самімі беларусамі, так і суседзямі. Адбыліся шматлікія адукацыйныя семінары і паездкі для журналістаў, экалагаў і энергетыкаў, студэнтаў, царкоўных дзеячаў, палітыкаў, эканамістаў, вэтэранаў вайны, былых вязняў канцэнтрацыйных лагераў і гета, усходніх працаўнікоў (остарбайтэраў).

Мерапрыемствы, што адбыліся за гэтыя дзесяць гадоў, садзейнічалі наладжванню кантактаў паміж беларусамі і іх суседзямі ў бліжэй і далёкім замежжы, ўспрыялі разуменню адзін аднаго і развіццю адносін даверу паміж народамі. Падводзячы агульны вынік, можна сказаць, што, дзякуючы намаганням цэнтра, Беларусь і Германія сталі бліжэй, іх грамадзяне пачалі лепш разумець адзін аднаго.

— Якое месца ў дзейнасці цэнтра займаюць праграмы па развіцці культурнага збліжэння двух народаў — беларускага і нямецкага?

— У дзейнасці ММАЦ поруч з праграмамі палітычнага, эканамічнага і экалагічнага характару, а таксама з праблемамі ўзаемаразумення, важнае месца аддавалася і культуралагічнай

асобы ў жыцці і дзейнасці хрысціянскіх цэркваў Беларусі ў XX ст.» (2000), «Духоўнае выхаванне і хрысціянская культурная спадчына» (2003).

Па-другое, ММАЦ удзяляе значную ўвагу праблемам літаратуры і мастацтва. На базе цэнтра былі праведзены сустрэчы вядомых беларускіх, рускіх, нямецкіх пісьменнікаў, канферэнцыі і семінары па культуралагічных праблемах. Толькі ў 1995 годзе па праграме «Педагогіка і грамадства» падрыхтаваны рэфераты для груп розных светапоглядаў моладзі і дарослых, вэтэранаў, гісторыкаў, тэлагаў, мастацтвазнаўцаў і мастакоў.

У 1996 годзе ў цэнтры прайшоў Міжнародны «круглы стол» па пытаннях культурных сувязей паміж народамі Беларусі і Германіі, што сабраў больш за 50 удзельнікаў з Беларусі, Германіі, Польшчы, Швейцарыі, на якім адбылася актыўная дыскусія па шырокім коле праблем узаема-сувязей культур Беларусі і Гер-

маніі, што вынеслі яны з гэтых паездак, леглі ў аснову дакументальна-публіцыстычнага зборніка «Германія вачыма журналістаў» (Мн., 1999), а таксама кнігі «Журналістыка без межаў» (Мн., 2002), у якой сабраны публікацыі беларускіх журналістаў па выніках іх адукацыйных паездак у Германію і Бельгію.

Урэшце, асабліва ўвага надаецца ў нас рабоце з маладымі людзьмі: створана Студэнцкае згуртаванне ММАЦ, наладжваюцца маладзёжныя сустрэчы, адукацыйныя паездкі ў Заходнюю Еўропу.

Важнае значэнне набывае і штоквартальнік «Беларускія навіны» («Belarus' News»), што выдаецца пры нашым цэнтральным офісе ў Дортмундзе, які багата прадстаўляе інфармацыю пра сучасную Беларусь у той час, як многія заходнія сродкі масавай інфармацыі нібы забылі пра яе існаванне. На яго старонках падаецца інфармацыя і аб праблемах беларускай культуры, культурных сувязях.

Актыўная і плённая дзейнасць ММАЦ праўдзіва, ярка і камплетэнтна адлюстравана ў кнізе «Германія вачыма журналістаў», дзе, у прыватнасці, гаворыцца: «Амаль сорак тысяч чалавек пабывалі ў гасцях у ММАЦ. Гэта былі ўдзельнікі міжнародных сімпозыумаў і канферэнцый, семінараў, эксперты па эканоміцы, правазнаўству, культуры, экалогіі, а таксама члены сумесных праектаў, якія тычацца праблем рэфармавання і дэмакратызацыі беларускага грамадства».

— Якімі вам бачацца перспектывы далейшага развіцця цэнтра?

— Зыходзячы з дасягнутага, цэнтр мае добрыя перспектывы для далейшага развіцця. Ва ўмовах пашырэння Еўрапейскага саюза і новай геапалітычнай сітуацыі вакол Беларусі, калі наша краіна апынулася на стыку заходне- і ўсходне-еўрапейскай цывілізацый, узрастае роля цэнтра як пасрэдніка паміж Усходам і Захадам, месца абмену сучаснымі тэхналогіямі ў палітычнай, эканамічнай і культурнай сферах. Па меры таго, як праходзяць у Беларусі эканамічныя і палітычныя рэформы, будзе запатрабаваны і той багаты змястоўны вопыт, які назапашаны ў рамках сумесных двух- і шматбаковых семінараў па пытаннях камунальнага будаўніцтва, рэарганізацыі СМІ, укаранення перадавога вопыту ў сферы энергазберажэння і аховы навакольнага асяроддзя, эканамічных трансфармацый. Раней ці пазней будуць ліквідаваны памежныя, мыгняныя і бюракратычныя бар'еры, што існуюць покуль для бізнесменаў і простых людзей. Тады, па меры ўзмацнення патоку бізнесменаў і проста турысцкіх груп, попыт на комплекс якасных і прымальных паслуг па кошыце, які прапануе наш Цэнтр, значна вырасце.

На ЗДЫМКАХ: В.БАЛАКЕРАЎ; у ММАЦ абмяркоўваюцца праблемы міжканфесіянальнага ўзаемаразумення.

Па-чацвёртае, значная ўвага надаецца сродкам масавай інфармацыі: дзейнасці Клуба журналістаў ММАЦ, правядзенню з імі семінараў, іх спецыяльнай і моўнай падрыхтоўцы, адукацыйным паездкам, стажыроўкам у рэдакцыях СМІ ФРГ. Яны штомесяц сустракаюцца ў сваім клубе, дзе абмяркоўваюцца надзённыя праблемы, актуальныя пытанні палітыкі, эканомікі і культуры.

Дзякуючы рэалізацыі адукацыйных праграм, у ФРГ двойчы пабывалі журналісты клуба. Ура-

рабоце. Вось яе важнейшыя накірункі.

Па-першае, гэта экуменістычная работа, што ўключае дзейнасць міжканфесіянальнай рабочай групы, правядзенне цыкла семінараў, канферэнцый, праграм абмену дэлегацыямі, адукацыйныя паездкі ў Германію. Ужо ў 1995 годзе адбыўся

прыём 200 прадстаўнікоў духавенства, на якім быў прычытана даклад пастара Фойдэсдорфа «Наступствы фашызму», што выклікаў шырокую і актыўную дыскусію. У гэтым жа годзе ў Міжканфесіянальнай рабочай групе МАЦ адбылася сустрэча прадстаўнікоў усіх зацікаўленых цэркваў, а праз год была праведзена Міжнародная рэлігійная канферэнцыя разам з сусветным форумам жанчын-хрысціянак у Еўропе (Жэнева, 1997), акрамя таго, 80 жанчын з 18 еўрапейскіх краін сустрэліся ў 10-ю гадавіну Чарнобыля ў Мінску. Новая сустрэча Евангелічнай царквы Германіі і Праваслаўнай — Беларусі адбылася ў канцы 1997 года на міжканфесіянальным семінары «Хрысціянская вера і нядзельная школа». Працягам міжцэркваўных кантактаў стаў удзел цэркваў беларускіх і нямецкіх абшчын у традыцыйных Днях Евангельскай царквы Германіі (Лейпцыг, 1997; Штутгарт, 1999).

Як вынік сумеснай дзейнасці канфесій выдадзены кнігі «Роля

маніі. Па выніках гэтага двухдзённага форуму была выдадзена кніга «Беларуска-нямецкае грамадска-культурнае ўзаемадзеянне: гісторыя, сучаснасць, перспектывы».

У верасні 2000 года ў Мінску адбыліся Дні літаратуры «Перабудова ў літаратурах Усходу і Захаду». У гэтым прадстаўнічым форуме прынялі ўдзел пісьменнікі Беларусі, Германіі, Расіі і Украіны. Яны абмеркавалі надзённыя праблемы, што ўзніклі ў літаратурах на пачатку XXI стагоддзя. Правядзенне літаратурнага семінара ў Мінскім МАЦ мела на мэце прыдаць новыя імпульсы дыялогу паміж прадстаўнікамі літаратур Усходу і Захаду.

Цэнтрам аказвалася падтрымка і маладым беларускім мастакам. На працягу многіх гадоў яго пляцоўкі выкарыстоўваліся для арганізацыі выстаў. Яны выклікалі значную цікавасць у грамадзян сталіцы, аб чым сведчыла вялікая колькасць наведвальнікаў. Асаблівым поспехам

Літаральна праз тыдзень на нашу наступную дабрачынную акцыю «Дабрынёю напоўнім душу» Ганна-Марыя прыехала ў якасці валанцёра, каб разам з дзецьмі, а гэта былі валанцёры з 147-й мінскай школы Каця Рускевіч, Алена Нагорная, пастаянныя ўдзельнікі праекта і аўтары альбома «Усяленскі сад» Сана Архангельска і Тэна Давідовіч, завяршыць афармленне кухоннага памяшкання Беларускага рэспубліканскага таварыства «Дзеці ў бядзе», дзе аказваецца дапамога бацькам анкалагічна хворых дзяцей, якія праходзяць курс лячэння ў Бараўлянах.

Варта сказаць, што большасць работ (маляўнічыя аплікацыі) была выканана дзецьмі з Рэспубліканскага дзіцячага рэабілітацыйнага

цэнтра. На заключнай стадыі мы наносім аплікацыі на кафлю, і кухня непазнавальна мяняецца.

Ганна-Марыя выконвае кампазіцыю маці з дзіцем — сімвал вялікай мацярынскай любові, здольнай пераадолець перашкоды дзеля выратавання свайго дзіцяці.

У працэсе работы высвятляецца, што Сана Архангельская адпачывала ў Германіі на радзіме Ганны-Марыі, а 7 работ нямецкіх школьнікаў, дасланных нам для мастацкай галерэі, з Хэпенхайма, які знаходзіцца за 10 кіламетраў ад яе роднага гарадка.

Наперадзе новыя дабрачынныя акцыі, і мы зноў спадзяёмся ўбачыцца з Ганнай-Марыяй, якую вельмі палюбілі.

НА ЗДЫМКУ: Ганна-Марыя ХЕКЕР (першая справа).

Наталля ПАЛЯКОВА.

РАКУРС

МІСІЯ ДАБРЫНІ ФРАУ ХЕКЕР

Упершыню спадарыню Ганну-Марыю Хекер я ўбачыла на прыёме з нагоды знаёмства з новым паслом ФРГ Марцінам Хекерам. Яго жонка, светлавалася абаяльная жанчына, адразу апынулася ў акружэнні гасцей і адказвала на іх шматлікія пытанні на рускай мове. Другая сустрэча адбылася ў Гістарычнай майстэрні, дзе Ганна-Марыя Хекер з мужам сустракалася з былымі вязнямі фашызму. Я атрымала мажымасць раскажаць аб сваім праекце «Адраджэнне. Дзеці XXI стагоддзя». Падарыла Хекерам плён нашай творчасці — альбом «Усяленскі сад» і запрасіла Ганну-Марыю ўдзельнічаць у дабрачынных акцыях.

БОЛЬШЕ ЧЕМ 40 ЛЕТ ТУРАУСКУЮ ЗЕМЛЮ ДАСЛЕДУЕ ГАПІСВАЕ АРХЕОЛАГ, ГАЛОУНЫ СПЕЦЫЯЛІСТ ІНСТЫТУТА ГІСТОРЫІ НАЦЫЯНАЛЬНАЙ АКАДЭМІІ НАВУК БЕЛАРУСІ, ДОКТАР ГІСТАРЫЧНЫХ НАВУК ПЕТР ЛЫСЕНКА.

З ІМ ГУТАРЫЦЬ НАШ КАРЭСПАНДЭНТ РЭПНА ГАМЗОВІЧ

ТАЯМНІШЦЫ

СТАРАЖЫТНАГА ТУРАВА

— Калі пачалося археалагічнае даследаванне Тураўскага гарадзішча?

— Яшчэ ў 20-я гады мінулага стагоддзя. Яно ўключала ў сябе ў першую чаргу невялікія раскопачныя работы — шурфаванне. У 1961 годзе тут праводзіў раскопкі вядомы савецкі вучоны Валянцін Сядоў, мой навуковы кіраўнік, тады я ўпершыню пазнаёміўся з помнікамі археалогіі тураўскай зямлі.

З пільмовак крыніц было вядома, што Тураў з'яўляўся цэнтрам вялікага княства на поўдні Беларусі, якое ахоплівала тэрыторыю ад Дняпра на ўсходзе да Буга на захадзе (да горада Драгічына Надбужнага, які зараз знаходзіцца на тэрыторыі Польшчы, ён быў заснаваны дрыгавічамі, упершыню ўпамінаецца ў летапісах у 1142 годзе). Важна было даследаваць Тураў археалагічна, каб мець матэрыяльныя сведчанні пра яго гісторыю.

Самастойна гарадзішча ў Тураве я пачаў раскопваць у 1962 годзе, працягваю ў 1963-м, затым у 1968-м, 1992 і 1993 гадах. Гэтым летам мы прадоўжылі работу.

У 70-х гадах была ўскрыта тэрыторыя каля 600 квадратных метраў з цікавымі вынікамі, а ў 1992–1993 гадах раскопкі вяліся ў наваколлі горада — было даследавана каля 360 квадратных метраў. Матэрыялы выключна цікавыя, уяўляюць вялікую гістарычную каштоўнасць.

— Тым не менш, раскапана толькі невялікая частка Тураўскага гарадзішча і вакольнага горада. Гэты надзвычай каштоўны археалагічны помнік захаваўся да нашага часу толькі таму, што на ім не вялося ніякага вялікага будаўніцтва. Апошнія гады агучваецца ідэя аднавіць, а дакладней, пабудаваць новую царкву на месцы раскапанай вамі тэрыторыі Тураўскага гарадзішча. Як вы ставіцеся да гэтай ідэі?

— Будаўніцтва на тэрыторыі Тураўскага гарадзішча недапушчальнае, гэта прывядзе да знішчэння ўнікальнага археалагічнага помніка, якому па захаванасці няма роўных. Падчас аднаго з гарачых абмеркаванняў лёсу Тураўскага гарадзішча былі старшыня Жыткавіцкага райвыканкама Сцепаненка з разуменнем справы адзначыў: "Калі завезці ўсю тэхніку, неабходную для будаўніцтва, на Тураўскае гарадзішча, яно будзе знішчана". Аднак праблема ў тым, што кіраўніцтва мяняецца і ў Тураве, і ў Жыткавічах, і ў Гомелі. Давядзеш аднаму неабходнасць захавання гэтага ўнікальнага помніка — наступны кіраўнік, аказваецца, нічога не ведае пра тое, як ён павінен яго ахоўваць, пачынае праяўляць свае ініцыятывы наконт "акulturвання" тэрыторыі гарадзішча, і трэба ўсё пачынаць спачатку.

— Раскажыце, калі ласка, пра вынікі даследавання Тураўскага гарадзішча ў частцы, якая прылягае да тэрыторыі былой царквы.

— Гэта раскопкі 1992 года, якія даказалі, што царква на Тураўскім гарадзішчы была разбурана землятрусам у 1230 годзе і больш не аднаўлялася. Ад магутнага штуршка, што праходзіў на паўднёвым захадзе ад Турава, зямля скалалася так моцна, што падмурак старажытнага храма рэзка пасунуўся на поўнач, а сцены так і леглі плазам на паверхню зямлі. Гэта быў самы вялікі храм на тэрыторыі тагачаснай Беларусі і Смаленшчыны — даўжынёй 29 метраў і шырынёй 17 метраў.

— Што выявілі тыя раскопкі?

— На паверхні развалу Тураўскай царквы мы знайшлі царкоўны зван, які раскалоўся ў час гэтага падзення, а таксама свінцовую пячатку кіеўскага мітрапаліта Кірылы Першага. Пэўна, гэта пячатка змацоўвала грамату мітрапаліта, якую ён даслаў у адказ на паведамленне пра гібель храма. На даследаванай тэрыторыі — метраў 10 ад заходняга фасаду — намі знойдзена капішча. Вельмі рэдка знаходка, унікальная.

Тут трэба згадаць, як уводзілася хрысціянства на нашай зямлі. У 980 годзе Уладзімір Святаслававіч стаў вялікім кіеўскім князем, аб'яднаўшы паўночную Наўгародскую Русь і паўднёвую — Кіеўскую. Пад яго ўладай апынулася вялікая тэрыторыя, аднак яна ўтварала, можна сказаць, шматковую імперыю: тут жылі розныя плямёны — крывічы на поўначы, дрыгавічы на поўдні, севяране каля Чарнігава і на ўсход ад яго, вакол Кіева — зямля палян, а паміж палянамі і дрыгавічамі была зямля драўлян, на захад ад Кіева ад ракі Гарыні жылі валыняне, ля Масквы — вяцічы... усяго 12 плямёнаў, і ў кожнага былі святыя мясціны, дзе яны ўшаноўвалі сваіх ідалаў-продкаў. Уладзіміру, каб аб'яднаць вялікую дзяржаву, патрэбна была адзіная вера, для чаго ён стварыў для ўсіх усходнеславянскіх плямёнаў адзіны язычніцкі

мясціны абшчыне. Але гэтага аказалася недастаткова. Толькі ў 988 годзе Уладзімір Святаслававіч прыйшоў да высновы, што замест язычніцкай рэлігіі трэба ўвесці хрысціянскую. Ён загадаў разбурыць капішчы, а на іх месцы пабудаваць хрысціянскія храмы. Што і было зроблена.

— Капішчы, падобныя выяўленаму на Тураўскім гарадзішчы, былі знойдзены ў іншых цэнтрах язычніцтва старажытных усходнеславянскіх плямёнаў?

— У Ноўгародзе падчас археалагічных раскопак Валянцін Сядоў выявіў капішча. У Кіеве яшчэ ў 1908 годзе такое капішча знайшоў украінскі археолаг Хвойка, а ў 70-я гады на Кіеўскай гары быў знойдзены падмурак капішча. Наступнай знаходкай у 1993 годзе было Тураўскае капішча, якое, пэўна, было створана па ўзору кіеўскага сына князя Уладзіміра Святаслававіча Святаполкам Уладзіміравічам. Пазней на месцы старажытнага капішча пачалі ўзводзіць Тураўскі храм. Першапачаткова ён, пэўна, быў драўляным. У культурным пласце Тураўскага гарадзішча, які дрэнна захоўвае рэчы арганічнага паходжання, рэшткі драўлянага храма не захавалася. А вось манументальны храм, складзены са старажытнай цэглы вялікіх памераў і таўшчыні, якая называлася плінфай, быў пабудаваны паблізу ад былога паганскага капішча (драўляная царква, хутчэй за ўсё, была пабудавана на рэштках гэтага капішча).

— А што сабой уяўляла капішча?

— Гэта было даволі рэдкае збудаванне. У цэнтры — галоўны ідал, высечаны з тоўстага і моцнага дрэва (Пярун), вакол — выявы меншых па значэнні куміраў — Сварога, Мокашы і іншых). Ад іх засталася выкапаная яма ў два контуры, а пасярэдзіне — яма, дзе стаяў галоўны ідал. Ямы запоў-

Тураў — 980 год. У гэты ж час князь Уладзімір заняў Кіев і пачаў там ствараць пантэон язычніцкіх куміраў.

— Сярод унікальных знаходак, выяўленых на тэрыторыі Тураўскага гарадзішча, трэба назваць шыферныя саркафагі.

— У 1992 годзе за 2 метры на поўдзень ад паўднёвага фасаду храма на глыбіні каля 3-х метраў мы натрапілі на шыферную пліту, а таксама на саркафагі для пахавання асоб высокага паходжання. Першы такі саркафаг быў знойдзены ў 1908 годзе на могілках у Тураве. З Мінска ў Тураў прыбыла экспедыцыя царкоўна-археалагічнага таварыства, адкапала саркафаг і апублікавала звесткі аб ім, аднак куды дзеўся саркафаг — невядома. У 1963 годзе, калі раскопкі Тураўскага храма праводзіў археолаг Міхаіл Каргер, у самім храме ён знайшоў 3 каменныя саркафагі. Адзін з іх адвезлі ў Пінск, дзе ён зараз захоўваецца ў Пінскім музеі гісторыі Палесся, астатнія невядома дзе. Трэба сказаць, што ў такіх саркафагах хавалі не звычайных людзей, а князёў, свяшчэннікаў высокага рангу. Такі каменны саркафаг стаіць у Кіеве ў Сафійскім саборы, у ім пахаваны Яраслаў Мудры.

— Як выглядала знаходка 1992 года?

— Гэта было пахаванне ў дубовай калодзе, накрытай шыфернай плітой. Побач з ім мы знайшлі сапраўдны шыферны саркафаг. Далей раскопкі праводзіліся ў прысутнасці спецыяльнай камісіі з Мінска. Саркафаг перавезлі ў Тураўскі музей.

— У гэтым годзе вы правялі чарговае даследаванне Тураўскага гарадзішча, якія яго вынікі?

— Мэтай раскопак было выяўленне абарончых збудаванняў старажытнага Турава. Там засталіся рэшткі разбураных і згарэлых у час апошняй вайны пабудов, а што пад імі, нам было невядома. Калі раскапалі, заклаўшы пошукавыя траншэі, выявілі цікавае загадкавае збудаванне, аналагі якому нам невядомыя: укладзены на зямлі крыж з чырвонай цэгла-пальчаткі ў 8-9 радоў і даўжынёй 7 метраў (такая цэгла пачала ўжывацца ў будаўніцтве з другой паловы XIII стагоддзя), зверху гэтае збудаванне перакрыта 4 радамі сырцовай цэгла зусім іншага памеру. Шмат незвычайнага ў выкарыстаных матэрыялах, тэхніцы і прызначэнні гэтай

пабудовы. Трэба працягваць пошук аналагаў такой пабудовы ў літаратуры.

— На гэты раз вам дапамагалі энтузіясты з Гомеля. Вы заўсёды любіце працаваць з удзелам мясцовых дзяцей, каб яны дакрануліся сваімі рукамі да мінулага свайго краю. У 60-х гадах на Замкавай гары ў Тураве ў раскопках удзельнічаў тураўскі хлопчык Мікола Арцюшка і знайшоў свінцовы абразок з напастольнага Тураўскага крыжа XII або XIII стагоддзя, духоўная цана якога такая ж, як крыжа Ефрасінні Полацкай. Стаўшы потым старшынёй Тураўскага пасялковага савета, членам праўлення Тураўскага навукова-асветніцкага таварыства і адным з яго заснавальнікаў, ён садзейнічаў узвядзенню помніка святому Кірылу ў Тураве, правядзенню навуковых канферэнцый, святаў, якія прыцягвалі ўвагу грамадскасці і кіраўніцтва краіны да прыродных і гісторыка-культурных каштоўнасцей Тураўшчыны. Дзякуючы агульным намаганням, было запланавана стварэнне Дзяржаўнага нацыянальнага парка "Тураўшчына", закладзенага ў генеральную Схему рацыянальнага размяшчэння асабліва ахоўваемых прыродных тэрыторый Рэспублікі Беларусь (зацверджана Кабінетам Міністраў у пастанове 1995 года з тэрмінам яго ўтварэння — 2005 год). Мікола Арцюшка нядаўна памёр, але колькі добрых спраў ім зроблена!

— Гэта так. На жаль, ён не дажыў да таго моманту, калі Тураву быў нададзены статус горада, не змог сустрэць тут Прэзідэнта краіны, які праявіў асабісты клопат пра лёс Турава. Але справа Мікалая Арцюшкі мае вялікі плён і працягваецца.

У гэтым годзе ў раскопках удзельнічала брыгада энтузіястаў-археолагаў у складзе 7 чалавек з Гомеля на чале з былым аспірантам Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Мікалаем Бруевічам, які зараз працуе настаўнікам у школе і займаецца археалогіяй.

— Думаецца, што вынікі даследавання Тураўскага гарадзішча і павінны стаць асновай доўгатэрміновай праграмы. Ці бралі вы ўдзел у складанні канцэпцыі развіцця Турава?

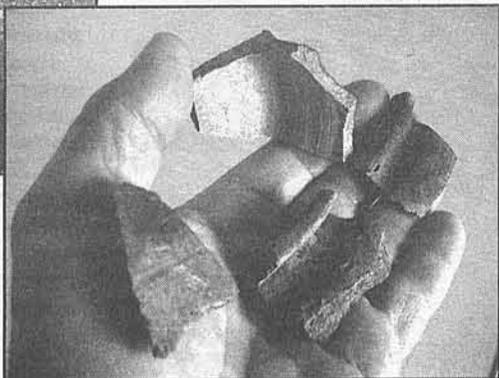
— Канцэпцыя развіцця Турава, падрыхтоўкі культурна-гістарычных аб'ектаў для знаёмства турыстаў, краязнаўцаў пачала распрацоўвацца намі даўно — гадоў 15 таму, была прадстаўлена ў дзяржаўныя ўстановы, аднак тады яна не атрымала свайго развіцця. Спадзяёмся, што цяпер гэтая канцэпцыя будзе ўлічана і пачне ажыццяўляцца або будзе ўключана ў больш шырокую праграму развіцця і аднаўлення старажытнага Турава.

НА ЗДЫМКАХ: Пётр ЛЫСЕНКА; у час апошніх раскопак у Тураве. Фота Яўгена КАЗЮЛІ і Сяргея КУЗНЯЦОВА.

пантэон і паставіў у Кіеве на гары выявы язычніцкіх куміраў, на чале якіх быў Пярун, у якога галава была сярэбраная, а вус залаты. Па ўзору Кіева такі пантэон павінны былі стварыць у кожнай пле-

нены вуголлем і попелам. Размешчаны яны ў самым старажытным пласце, адпаведным часу, калі ўпершыню ўпамінаецца ў летапісе

ГАННЕНСКИ КІРМАШ

У Зэльве адноўлена адна з традыцый ВКЛ, якая стала абласным святам

Ганненскі кірмаш. Менавіта так у XVIII — XIX стагоддзях называўся кірмаш, які праславіў Зэльву на ўсю Еўропу. Прычынай гэтаму стаў прывілей вялікага князя Вялікага княства Літоўскага Аўгуста II ад 20 мая 1721 года, які атрымаў Антоні Казімір Сапега на правядзенне ў Зэльве з 25 ліпеня па 25 жніўня штогадовых Ганненскіх (у гонар святой Ганны) кірмашоў.

На зэльвенскі кірмаш з'язджаліся гандляры з многіх беларускіх гарадоў і мястэчкаў, а таксама з Польшчы, Прыбалтыкі, Украіны, Расіі, Аўстрыі, Прусіі, Італіі, Даніі, Швецыі і з іншых дзяржаў. На дастаўку тавараў гужам з Масквы ў Зэльву патрабавалася тры дні, з Ніжняга Ноўгарада — месяц, з Варшавы — 10-15 дзён, з Гродна — 2-3 сутак.

Што ж прывозілі купцы ў Зэльву? Напрыклад, з Расіі, яны прывозілі першыя і прывозілі футра, жалеза, шкло, прыганялі коней. Украінскія купцы, а таксама гандляры з балканскіх краін пры-

возілі віно, розныя бакалейныя вырабы, тытунь, чай, каву. Прыганялі яны і коней, якія карысталіся вялікім попытам у пакупнікоў. Дарэчы, конскі торг — адна з характэрных рыс зэльвенскага кірмашу. У асобныя гады тут прадавалі па некалькі тысяч коней. Гэта былі коні, у асноўным, з Расіі. Гандляры з далёкіх паўднёва-ўсходніх краін, якія ў пачатку 20-х гадоў XIX стагоддзя былі абкладзены вялікімі мытнымі пошлінамі, прывозілі ўсё менш сваіх тавараў. Справа ў тым, што іх да-

рагія тавары выцяснляла прадукцыя расійскіх і польскіх, а таксама мясцовых мануфактур. Вялікім поспехам карысталася сукно Сенатара Навасільцава. У ведамасці ваўкавыскага земскага спраўніка Гродзенскай губерні аб зэльвенскім кірмашу 1830 года ёсць нават спецыяльная заўвага, дзе гаворыцца, што сукна было прададзена больш палавіны і лепшае было з фабрыкі сенатара Навасільцава са Слоніма. З таго часу прайшло больш за

стагоддзе. Але тры гады назад згадалі пра зэльвенскі славуці кірмаш Упраўленне культуры Гродзенскага аблвыканкама і Зэльвенскі райвыканкам. Тады ў Зэльве ўпершыню было адноўлена гэтае вялікае абласное свята. Цяпер яно стала традыцыйным і збірае тысячы людзей.

Сёлетні Вялікі Ганненскі кірмаш пачаўся на цэнтральнай плошчы пасёлка. Свята віталі мясцовыя актэры ў вобразах князя Сапегі і яго світы, а таксама тэатралізаванае прадстаўленне "Кірмашовая карусель". Урачыстасць адкрыў старшыня Зэльвенскага райвыканкама Леанід Эльшэвіч, які прыгадаў гісторыю Ганненскага кірмашу і пажадаў усім добрага адпачынку. На свята таксама прыехалі намеснік старшыні Гродзенскага аблвыканкама Марыя Бірукова і супрацоўнікі Упраўлення культуры аблвыканкама.

Калі над цэнтральнай плошчай Зэльвы ўзвіўся сцяг свята, пачаўся вялікі канцэрт калектываў мастацкай самадзейнасці. Спявалі "Бераставіцкія музыкі", народны ансамбль музыкі "Славяначка" з Кастровіцкага сельскага Дома культуры Слонімскага раёна, народны ансамбль "Святлана" са Стаўбцоўскага раёна, дзяржаўны ансамбль "Белыя росы", лаўрэаты V фестывалю Нацыянальных

культур Рада і Лідзія Хаменка з Гомельшчыны і іншыя выканаўцы. З цэнтра Зэльвы свята разышлося па ўсім пасёлку. У скверыку людзі знаёмліліся з выставай мясцовых мастакоў — абразамі Марыі Харытончык, карцінамі Яўгена Кунцэвіча, Максіма Чыжэўскага, Наталлі Драфей, Івана Васюкевіча і партрэтамі, намалёванымі алоўкам, мастачкі Святланы Ліпскай.

Пасля абеду свята працягвалася на стадыёне "Колас". Запомніліся найперш конкурс павозак і выстава парод коней. Лепшымі аказаліся павозкі з вёсак Падбалоце, Міжэрычы і Дабрасельцы Зэльвенскага раёна. Яны былі арыгінальныя і прыгожа аформленыя. А на выставе парод коней лепшым быў беларускі запяржны конь Каштан Аляксандра Міхуты. Беларускіх і рускіх цяжкавозаў прывезлі на выставу амаль з усіх вёсак Зэльвеншчыны.

Цікавымі і захапляючымі на свяце ў Зэльве былі паказальныя выступленні выхаванцаў конна-спартыўнай школы Ваўкавыска і рыцарскі турнір, арганізаваны гістарычным тэатрам з Полацка "Полацкі звяз", а таксама святочны феерверк і дыска-тэка для моладзі.

Сяргей ЧЫГРЫН.

Пад крылом бабулі Таццяны

Набліжаецца 60-годдзе Перамогі над нямецка-фашыскай наваляй. Усе, хто быў сведкам крыва-вых падзей, з хваляваннем успамінаюць вайну і свой шлях да Перамогі.

Ветэраны Вялікай Айчыннай зноў згадваюць страшныя і разбуральныя падзеі той вайны, жадаючы папярэдзіць новыя пакаленні аб магчымасці страціць мір і спакой, якія мы маем зараз, калі за іх не змагацца.

У Паставах жыве Таццяна Дзікая, якая праявіла гераізм і ў гады ліхалецця, і ў мірны час. Дзявочае прозвішча яе было Гурчонак. Нарадзілася ў вёсцы Кушлікі, што ў Полацкім раёне, 31 снежня 1924 года ў сялянскай сям'і. Да вайны скончыла школу і вучылася на бухгалтарскіх курсах у Полацку. Вайна рэзка змяніла ўсё жыццё дзяўчыны. Ішоў ёй тады семнаццаці год. Бацька ваяваў на фронце, а родныя мясціны акупіравалі захопнікі.

З бацькам здарылася бяда: трапіў у палон, але праз нейкі час вырваўся з лап фашыстаў. Адразу пайшоў у партызаны. Пра гэта даведаліся мясцовыя ўлады, збіраліся расправіцца з партызанскай сям'ёй. Бургамістрам быў такі чалавек, які спрыяў партызанам. Ён падказаў Таццянінай маці, каб яна з дзецьмі пайшла ў лес да партызан. У сям'і быў яшчэ трынаццацігадовы Яўген. Маці прыслухалася да парады. І вось яны ўжо ў лесе. Іх прынялі ў партызанскую брыгаду імя Марчанкі. Усім траім знайшлася справа: маці варыла есці партызанам, Жэня даглядаў коней, а Таццяна была прызначана ў разведку.

Аднойчы паслалі Таню ў вёску Юрвічы да жанчыны па імені Марыя па важнай звесткі для партызан. Немцы схпілі юную разведчыцу. Яна ўпарта сцвярджала, што прыйшла да сваёй цёткі Марыі. Немцы правялі допыт жанчыны, якая "прызнала" ў асобе Таццяны сваю пляменніцу. Дзяўчыну адпусцілі.

Такіх сітуацый, калі нават маленькая памылка магла каштаваць жыцця, было шмат.

Потым Таццяна была сувязной брыгады Марчанкі. Партызанам даводзілася часта мяняць месца дыслакацыі. Адбылася гэта звычайна ноччу, па незнаёмых сцежках. Адзін раз пад весну пераходзілі раку па лёдзе, які быў ужо нетрывалы. Усе партызаны праваліліся ў ваду. Але ніхто не ўтапіўся, а хварэлі многія, Таццяна таксама. Мабыць, гэтая прастуда пазбавіла яе магчымасці стаць маці ў будучыні.

Па заданні камандзіра брыгады юная партызанка хадзіла ў суседні Расонскі раён. Часам ішла да партызан, якія знаходзіліся ў засадзе, з загадам камандзіра пакінуць яе.

І вось наступіла вясна 1944 года. Таццяна Гурчонак была ў Расонскім раёне. Яе сустрэў чалавек у цывільнай вопратцы і сказаў: "Не бойцеся мяне. Я чырвонаармеец. Гэты раён ужо вызвалены ад фашыстаў".

Так вайна для дзяўчыны скончылася, а хутка прыйшло вызваленне Мінска і ўсёй Беларусі.

У Таццяны Ануфрыеўны ня-мала ўзнагарод: ордэн Айчынай вайны, "Партызан Беларусі", медалі: "Георгій Жукаў", "За перамогу над Германіяй", "Ветэран вайны", шэсць юбілейных медалёў. Ёсць медаль і за працоўныя заслугі — "Ветэран працы".

Пасля вайны яна працавала бухгалтарам у Паставах на пастаўскім маслазаводзе. На дваіх з мужам ім далі трохпакаёвую кватэру ў пасёлку будаўнікоў.

У Таццяны Ануфрыеўны не было сваіх дзяцей, яны з мужам узялі на выхаванне пяцігадовую дзяўчынку, круглую сірату, удачарылі, назвалі па-свойму — Галінай.

Выгадавалі, выхавалі, дапамаглі атрымаць спецыяльнасць повара. Галіна выйшла замуж

за добрага чалавека. Спачатку жылі ў Ленінградзе, а пасля пераехалі ў Паставы. Мелі траіх дзяцей. Неўзабаве памёр муж. Дзяцей Дзіму, Ірыну і Сашу дапамагала гадаваць Таццяна Ануфрыеўна. Яе муж таксама ўжо даўно памёр, але яна не адна: з ёю пастаянна жыве Дзіма, а цяпер да яго далучыўся і Саша.

Дзякуй Богу, усе ўнукі выраслі выхаванымі. Ірына выйшла замуж. Жыве асобна ў Паставах. Дачка Галіна таксама мае пару.

Дзіма з залатым медалём скончыў СШ №5 у Паставах, завочна вучыцца ў Наваполацкім політэхнічным універсітэце.

Малодшы ўнук Саша вучыцца ў пастаўскім каледжы. Будзе электрыкам. Абодва хлопцы падрыхтаваныя да жыцця: самі есці гатуюць, самі кватэру прыбіраюць. У бабулі няма нараканняў да іх, ды і людзі ў пасёлку нічога дрэннага не могуць сказаць, а часам і зайздросцяць Таццяне Ануфрыеўне, што ў яе такія ўнукі. Хлопцы паважаюць і любяць бабулю, прыслухоўваюцца да яе парад. Таццяна Ануфрыеўна лічыць сябе шчаслівым чалавекам: і дзяржава клапаціцца, і дачка ёсць, і ўнукі добрымі выраслі, што не ў кожнай сям'і дасягаецца. Ад усевадаўнасці ўсяго гэтага яна нядрэнна сябе адчувае. У свае 80 гадоў даволі добра выглядае: шчочкі ружовыя, вочы ясныя. Яна ні хвіліны не сядзіць без справы: то шкарпэткі ўнукам вяжа, то па гаспадарцы завіхаецца — усё для сям'і. Хочацца пажадаць Таццяне Ануфрыеўне моцнага здароўя і даўгажывання, а таксама і ўнучаннаў у дзень 60-годдзя Перамогі над нямецка-фашысцкімі захопнікамі, да якога яна мае непасрэднае дачыненне.

Ніна ЗАХАРЭВІЧ.
Паставы.

ДАЖЫНКІ Ў "АСТРАМЕЧАВЕ"

Маляўнічае свята дажынак прайшло ў СВК "Астрамечава", найбольш буйной гаспадарцы, якая займае амаль чвэрць усёй плошчы Брэсцкага раёна. Тут убралі збожжавыя (а гэта азімая пшаніца і трыцікале) сіламі 23 экіпажаў на плошчы 3 807 гектараў пры сярэдняй ураджайнасці 65, 1 цэнтнера з гектара. Такі паказчык у раёне за ўсе гады дасягнуты ўпершыню. Атрымана 24 779 тысяч тон збожжжа. Выкананы план па продажы збожжжа дзяржаве. Узасекі радзімы адпраўлена 2 900 тон збожжжа.

НА ЗДЫМКУ: старшыня гаспадаркі Аляксей СКАКУН; дажынкi на полі СВК "Астрамечава".

Новыя найменні вуліц

Сёлета гарадскія межы Мінска пашырыліся: у іх увайшлі некалькі бліжэйшых вёсак. Некаторыя, пераважна галоўныя, назвы іх вуліц супадалі з назвамі мінскіх. Таму даводзіцца іх пераймяноўваць.

Тапанімічная камісія пры Мінскім гарвыканкаме дала свае рэкамендацыі выканаўчым уладам. У асноўным захоўвалася ранейшая тапаніміка, назвы вёсак і бліжэйшых фальваркаў і ўрочышчаў. Так, галоўная вуліца ў Масюкоўшчыне так і будзе называцца: Масюкоўшчына, у Ржаўцы — Ржавецкая, у Цна-Эдкаве — Эдкаўская. Атрымалі мінскую "прапіску" найменні беларускіх гарадоў і пасёлкаў, якія знаходзяцца ў адпаведным на-

прамку (Ашмянская, Браслаўская, Валожынская, Гальшанская, Глыбоцкая, Івянецкая, Лепельская, Ушацкая). Прыгаданы імёны беларускіх вучоных — акадэмікаў Сяргея Вышалескага і Антона Жэбрака, псіхолога Льва Выгоцкага.

Адна з вуліц названа імем легендарнага разведчыка, ураджэнца Чавусаў Льва Маневіча. Імёны дзеячаў культуры Станіслава Манюшкі, Язэпа Драздовіча і Каруса Каганца рэкамендавана ўвечавецы ў назвах новых вуліц у Лошыцы. А бульвар Луначарскага — перайменаваць у Мулявінскі бульвар. Паводле рэкамендацыі гарадскія ўлады прынялі адпаведнае рашэнне.

Галіна ВІР.

Заканчваецца перарэгістрацыя рэлігійных абшчын

У адпаведнасці з Законам аб свабодзе сумлення і рэлігійных арганізацыях, які ўступіў у сілу 16 лістапада 2002 года, у Рэспубліцы Беларусь на працягу двух гадоў праводзіцца дзяржаўная перарэгістрацыя рэлігійных арганізацый, галоўны змест якой складае прыкладзенне дакументаў рэлігійных арганізацый з дзеючым заканадаўствам. Аб тым, як праходзіць перарэгістрацыя рэлігійных арганізацый паведамляў начальнік аддзела па справах рэлігій і нацыянальнасцей Александр Калінаў.

— На 1 верасня 2004 года па рэспубліцы перарэгістраваны 92 працэнты ўсіх рэлігійных абшчын. Так, з 2 781 арганізацыяў, якія былі зарэгістраваны да ўступлення ў сілу новага закона, перарэгістраваны 2 529. Праваслаўная царква перарэгістравала свае прыходы ў колькасці 98,9 працэнта. Завяршаецца перарэгістрацыя і Рымска-каталіцкай царквы: з 432 прыходаў перарэгістраваны 427. Гэта значыць, канфесіі, якія прадастаўляюць у нашай рэспубліцы пераважную большасць вернікаў, завяршаюць сваю перарэгістрацыю.

Актыўна ідзе перарэгістрацыя і іншых рэлігійных напрамкаў. У прыватнасці, сярод пратэстанцкіх рэлігійных арганізацый завяршылі перарэгістрацыю ўсіх сваіх 60 рэлігійных абшчын Адвентысты сёмага дня. Хрысціане веры Евангельскай перарэгістравалі ўжо 90,2 працэнта сваіх абшчын. Паспяхова праходзіць перарэгістрацыю іўдзейскія і мусульманскія рэлігійныя абшчыны.

З боку рэлігійных арганізацый і вернікаў не было прэтэнзій па арганізацыі перарэгістрацыі альбо па яе зместу. Мясцовыя органы выканаўчай улады стварылі ўсе неабходныя для гэтага ўмовы. Цяпер ужо можна сказаць, што да канца тэрміну пройдуць перарэгістрацыю ўсе рэлігійныя арганізацыі, якія былі зарэгістраваны на тэрыторыі краіны да прыняцця новага закона.

Перарэгістрацыя рэлігійных абшчын праводзіцца на тых асноўных умовах, якія існавалі да ўступлення ў сілу Закона аб свабодзе сумлення і рэлігійных арганізацыях. Гэта значыць, калі сёння для рэгістрацыі рэлігійнай абшчыны неабходна 20 грамадзян Рэспублікі Беларусь, якія выказалі ініцыятыву па яе стварэнні, дык па закону 1992 года для гэтага неабходна было 10 грамадзян. Улічваючы, што ўнесеныя змены не павінны абмяжоўваць правы вернікаў раней зарэгістраваных арганізацый, перарэгістрацыя праходзіць пры ўмове пацвярджэння наяўнасці 10 заснавальнікаў для абшчыны. Але гэта датычыцца толькі тых рэлігійных арганізацый, якія былі зарэгістраваны да 16 лістапада 2002 года.

Кацярына НЕМАГАЙ.

Захавальнікі пісанняў КІРЫЛЫ ТУРАЎСКАГА

Даследаванні лёсаў тэкстаў тых ці іншых аўтараў у гісторыі сусветнай культуры складаней зрабіць у адносінах да тых, чые творы пражылі вельмі доўгае жыццё і ўжо стагоддзямі з'яўляюцца састайной часткай сусветнай культурнай прасторы. Менавіта такімі сталі пісанні вялікага тураўляніна Свяціцеля Кірылы. На жаль, іх гісторыя па-ранейшаму застаецца вядомай толькі фрагментарна. Адна з самых вялікіх загадак у гэтай сувязі — распаўсюджванне тэкстаў Свяціцеля, іх рэцэпцыя ў шырокім народным асяроддзі.

Назіранні, зробленыя намі ў ходзе розных архіўных пошукаў у шэрагу краін, а таксама ў перыяд правядзення эксперыментальных даследаванняў, даюць магчымасць намалюваць своеасаблівы абрысы варыянт падобнай агульнай карціны, дакладней, яе фрагмента ў храналагічным адрэзку прыкладна з канца XVIII стагоддзя і да дня сённяшняга.

Тады, напярэдадні "Румянцаўскай эпохі", на Усходнім Палессі склаліся тры асноўныя веравызнальныя групы, якія карысталіся творами Свяціцеля Кірылы. Сярод праваслаўных былі распаўсюджаны пераважна малітвасловы Свяціцеля Кірылы і ў меншай ступені асобныя гамілетычныя сачыненні ў састве розных зборнікаў. Уніяты, якія атрымалі ў спадчыну асновы праваслаўнай абраднасці, у сілу асаблівасцей функцыянавання уніяцкай царквы, інертнасці многіх працэсаў культурнай трансляцыі пісанні Свяціцеля Кірылы Тураўскага збераглі ў большасці на ўзроўні кансервацыі. Асобае палажэнне было ў стараабрадчым асяроддзі, і ў папоўцаў, і ў беспapoўцаў. Стараверы старанна збіралі старадрукаваную і рукапісную кніжнасць з творами Свяціцеля, перапісвалі тыя ці іншыя з іх, нарэшце, выдавалі іх вялікімі тыражамі. Жывое бытаванне гэтай кніжнасці мы назіраем у старавераў Усходняга Палесся (на Браншчыне, Гомельшчыне і Чарнігаўшчыне) і да гэтага часу.

У шэрагу музеяў і бібліятэк Беларусі, Расіі, Украіны і іншых краін захоўваюцца рукапісы і старадрукаваныя кнігі з сачыненнямі Свяціцеля Кірылы Тураўскага, перапісанымі стараверамі Усходняга Палесся. Варта дадаць, што ў недалёкіх адсюль Клінцах яны перадрукоўваліся яшчэ ў першай трэці XIX стагоддзя.

Вялікае значэнне мае захваленне вывучэннем спадчыны вялікага тураўляніна ўдзельнікаў Румянцаўскага гуртка, або, як усё часцей пачынаюць гаварыць і пісаць, "Румянцаўскай акадэміі". Апагей іх цікавасці да яго пісанняў і жыцця прыпадае на 1810–1820 гады. Менавіта тады малады Канстанцін Калайдовіч на аснове сабраных членамі румянцаўскай навуковай супольнасці пры непасрэдным удзеле М.Румянцава матэрыялаў рытуе да выдання вядомага ў хуткім часе "Памятнікі російской словесности XII в." (М., 1821), дзе "сачыненні Кірылы Тураўскага" занялі цэнтральнае месца. Сярод дакументаў, якія захоўваюцца ў розных зборах шэрагу краін, ёсць і такія, што датычаць вы-

вучэння саратнікамі М.Румянцава гісторыка-культурнага кантэксту жыцця і дзейнасці Свяціцеля Кірылы, гісторыі Турава і Тураўшчыны, дзе, як празорліва лічыў сам граф, "напэўна тлеюць забытымі такія паперы".

М.Румянцаў не памыляўся: менавіта там, на Тураўшчыне, была адкрыта адна з самых старажытных кніг усяго славянства — пергаментнае Тураўскае Евангелле XI стагоддзя. Трэба сказаць, што мясцовае тураўскае свяшчэнства, а таксама прыхаджане тураўскіх храмаў сапраўды свята захоўвалі памяць пра свой нябесны малітвеннік і заступніка. На працягу многіх пакаленняў яны верылі і вераць да гэтага часу ў яго пастаянную прысутнасць на прасторах роднага краю і ўплыў на яго гісторыю, вераць у набыццё святых мошчаў Кірылы Тураўскага, якія ляжаць у палескай зямлі.

У 1880 годзе па ініцыятыве Мінскага і Тураўскага епіскапа Яўгена, навагрудскім ураджэнцам прафесарам Іванам Малышэўскім, якога чамусьці сучасныя даследчыкі творчасці Свяціцеля Кірылы нават не ўпамінаюць, быў выдадзены першы, больш поўны збор сачыненняў вялікага тураўляніна, без сумнення, у многім неперайздыдзены і па сённяшні дзень — "Творения святого отца нашего Кирилла епископа Туровского" (Киев, 1880). У гэтай аб'ёмнай кнізе І.Малышэўскі, вучань Жыровіцкага духоўнага вучылішча і Мінскай духоўнай семінарыі, у прыватнасці, пісаў, што менавіта малітвы Свяціцеля Кірылы, якія складаюць "лепшую частку яго твораў", аказаліся "лепшымі з існуючых у царкоўным скарыстанні малітвенных твораў" наогул. Нашы назіранні і адносна XIII, і XIX, і XX стагоддзяў, і да сённяшняга дня пацвярджаюць гэтыя словы І.Малышэўскага. Іх цыкл на ўсе дні семіды, які стаў свайго роду канонам, шырока распаўсюджваўся ў рукапісным і друкаваным выглядзе. Бытаваў ён і па-ранейшаму бытуе і на Усходнім Палессі, якое прадаставіла "вучонай дружыне" М.Румянцава мноства неабходных крыніц для вывучэння творчасці Свяціцеля Кірылы.

У нашы дні, калі імя Свяціцеля з'яўляецца сімвалам духоўнага багацця ўсходняга славянства і роднага яму Палесся, пісанні Кірылы Тураўскага сталі набыткам вялікай аўдыторыі як царкоўнай, так і сугуба свецкай.

Юрый ЛАБЫНЦАЎ,
Ларыса ШЧАВІНСКАЯ.
(Масква).

Ксёндз Булька змагаецца за чысціню наваколля і душы

Пра Мосарскі касцёл і ксяндза Іозаса Бульку мы ўжо неаднойчы пісалі ў сваёй газеце. І думаем, што не раз яшчэ напішам, бо тое, як сваім прыкладам і шчырай любоўю да вяскоўцаў ён прышчэпляе ім культуру, здаровы лад жыцця, заслужыў увагі.

Фота Аляксандра Калінаў.

Вёска Мосар знаходзіцца ў Глыбоцкім раёне, за 20 кіламетраў ад раённага цэнтра. Кожны, хто туды прыедзе, здзіўляецца прыгажосці і дагледжанасці тых мясцін, а некаторыя нават называюць вёску маленькай Швейцарыяй.

Ксёндз Іосіф Булька прыехаў у вёску з Літвы ў 1987 годзе. Першае, за што ён узяўся, гэта наведзенне парадку на тэрыторыі вакол касцёла святой Ганны. Потым прывялі ў парадак мясцовыя могілкі, дарогу ад касцёла да могілак абсадылі маладымі елкамі.

Парадам у вёсцы ганарацца ўсе жыхары, і цяпер падтрымліваюць ксяндза ва ўсіх пачыненнях і вернікі, і атэісты.

А нястомны 79-гадовы Іосіф Булька цяпер хоча выкараніць у вяскоўцаў традыцыю п'янства. Пра касцёла арганізаваў антыалкагольны музей. Тут нават ёсць кніга, у якую жадаючыя запісваюць свае абяцанні не піць гарэлку.

Каля добраўпарадкаванай тэрыторыі Мосарскага касцёла праводзіцца шмат розных свят. Нядаўна прайшло нават Купалле, на якое прыехала шмат гасцей з суседніх вёсак. Усе вернікі ведаюць, што вячанне, хрышчэнне і г.д. пры ўдзеле ксяндза Бульки абавязкова будуць без спіртнога, і пагаджаюцца з гэтым правілам.

Галіна ВІР.

Абуджэнне звона

Самы вялікі ў Беларусі зван у хуткім часе будзе ўстаноўлены на званіцы Свята-Троіцкага сабора ў Хоцімску.

Грошы на яго выраб — 37 мільёнаў рублёў — збіралі амаль паўтара года.

— Збіралі, што называецца, усёй грамадой, — сведчыць настаяцель Свята-Троіцкага сабора архімандрыт Кірыл. — Ахвяраванні паступалі ад прадпрыемстваў, арганізацый, пры-

ватных фірм, прыхаджан. А яшчэ нам дапамаглі жыхары суседняга Клімавіцкага раёна.

Прыгажун зван, выраблены на Мінскім прадпрыемстве выдатнага ліцца, складаецца з 17 славаў, а ваżyць 80 пудоў — каля 1300 кілаграмаў.

А "разбудзіць" яго званар з мінскай царквы ў гонар іконы Божай Маці "Усіх тужлівых Радаць".

Галіна ВІР.

СПЕЎНІК

Крыжы-абярэгі

Словы М.Башлакова

Музыка В.Бурмістравай

У вёсках палескіх,
Як белых здані,
Стаяць на раскрэсах
У шызым тумане

Прыпеў:
Крыжы-абярэгі...
Крыжы-абярэгі...
Крыжы-абярэгі...
Крыжы-абярэгі...

Я помню з маленства
Магічныя знакі:
Ад буры і бедства,
Вады і маланкі.

Прыпеў.

Ля іх бласлаўлялі
Дзяцей у дарогу,
Гасцей сустракалі,
Маліліся Богу.

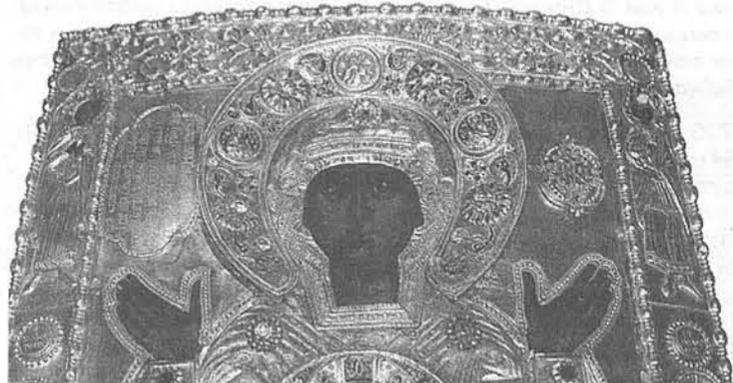
Прыпеў.

Мой край захавайце
Ад рознага ліха,
Ад рознай напасці...
Вакол гэтак ціха...

Прыпеў.

Выяўлена Чарэйская ікона Маці Божай

Звестак пра Чарэйскую ікону Маці Божай сучасныя даследчыкі, на жаль, не даюць. Але, як убачым з агляду забытых публікацый XIX-XX стагоддзяў, агульнавядомыя сёння іконы "Знаменне" ("Царкасельская", "Пецяярбургская", "Ноўгародская", "Курская Карэнная" і іншыя) з'яўляюцца спісамі са "згубленай" беларускай іконы Чарэйскай Маці Божай, якая лічылася цудатворнай да 1943 года. Дарэвалюцыйныя царква і ўлады ўшаноўвалі яе як Белацаркоўскую.

У 1845 годзе "Могилевские губернские ведомости" (далей "МГВ") апублікавалі (№ 45, 46) "Аповесць пра Цудатворную ікону Маці Божай Белацаркоўскай Троіцкай царквы Сенненскага павета. З польскага летапісу з папраўкамі па Карамзіну. Дар еп. Смаленскага Місаіла Пяструцкага". У публікацыі сцвярджалася, што ікона існавала ўжо ў XV стагоддзі.

Факты сведчаць, што "Знаменне" спісана з Чарэйскай іконы, прывезенай сюды Смаленскім епіскапам Місаілам у першую царкву, драўляную. Потым Леў Сапега пабудаваў тут два мураваныя храмы. Але не Троіцкі. Яго ён толькі атынкаваў і пабяліў, з-за чаго многія мастацтвазнаўцы (у тым ліку Юрка Віцьбіч у ЗША) залічылі гэты помнік ранняга барока ў позняе, знізіўшы каштоўнасць тварэння італьянскага дойлідства на беларускай зямлі. Ёсць сур'ёзныя падставы сцвярджаць, што Багдан Сапега пабудаваў у эпоху Адраджэння Троіцкі храм пры ўдзеле Арыстоцэля Фіяраванці і Дзмітрыя Яромліна (гл. нашы ранейшыя публікацыі ў "Беларускай мінуўшчыне" і "Мастацтве").

У 1900 годзе "МГВ" змясцілі цыкл артыкулаў Д. Даўгялы "Чарэйскі манастыр". У № 38 сказана: "У сваім духоўным завяшчанні (захоўвалася ў Чарэйскім манастыры, а потым у Полацку. — Р.Р.) Л. Сапега называе царкву св. Тройцы ў Чарэі (Белай Царквой) яна была названа пасля пабелкі Тройцага храма, які першапачаткова высокакласны майстры ўзвялі неатынкаваным. — Р.Р.), дзе спачываюць целы яго бацькоў і продкаў (...)" Даўгяла ўказаў дакладную дату закладкі першапачатковага Тройцага храма: "7 кастрычніка 1475 года Смаленскі епіскап Місаіл у сваім запісе сведчыць, што ён асвяціў у Чарэі храм св. Тройцы". Асвяціў, безумоўна, з іконай Чарэйскай Маці Божай, бо ў наступным годзе Місаіл памёр як мітрапаліт Кіеўскі".

Больш падрабязна пра забытаную гісторыю арыгінала і копій іконы Чарэйскай Маці Божай я раскажаў у шостым нумары часопіса "Мастацтва" за бягучы год. Тут жа толькі скажу, што ўзнавіць гістарычную праўду пра гэтую ікону паспрабаваў таксама рэдактар неафіцыйнай часткі "МГВ" беларускі этнограф Еўдакім Ра-

манаў. У нумары 4 за 1901 год пад подпісам Н. Дзікоўскі ён надрукаваў артыкул "Да гісторыі Чарэйскай іконы Маці Божай". Там паведамлялася: "У бібліятэцы Літоўскай духоўнай семінарыі захоўваецца рэдкае сачыненне езуіта Вільгельма Гумнісберга "Атлас" (Мюнхен, 1672). У першым яго томе так выкладзена гісторыя Чарэйскай іконы (...) Нейкі час Леў Сапега захоўваў ікону ў Ружанах сярод сваіх рэдкасцей. Пасля яго смерці спадкаемец Казімір Сапега, маршалак, а потым вялікі канцлер, забыў пра гэты скарб. У сне аднаму з яго дваровых з'явілася Маці Божая і спытала: "Чаму пан ваш не змясціў мяне на маім месцы?" — і скрылася. Сон расказаў Сапегу, знайшлі ікону і змясцілі ў Жыровіцкім храме. Потым Казімір Сапега прынёс [другі раз. — Р.Р.] св. ікону ў дар базыльянскай царкве імя св. Тройцы ў сваім спадчынным маёнтку (бо Дзева жадала быць вернутай на сваё месца ў Чарэі)".

Ікона знаходзілася ў Чарэі яшчэ на пачатку XX стагоддзя. У 1908 годзе "МГВ" расказалі пра хрэсны ход з Белай Царквы ў Сянно з цудатворнай іконай, званай "Знаменне". На пакланенне ёй сабралася да 10 тысяч людзей.

Дык дзе ж тады арыгінал (або спіс) той іконы, якую прывёз у Чарэю Місаіл у 1475 годзе? Пошукі дазваляюць мне сцвярджаць, што яна не магла знікнуць бяспследна ў вогнішчах, якія палілі ў 1938 годзе чарэйскія камсамольцы (сярод іх знаходзіўся і мой дзядзька), каб вызваліць месца пад калгасны склад. Асобныя копіі з Чарэйскай іконы, безумоўна, знаходзяцца ў музеях (у тым ліку ў запасніках) і цэрквах Масквы, Санкт-Пецяярбурга, Нью-Йорка.

Найбольш верагодна (апуская тут аргументацыю), што ікона Місаіла цяпер дэманструецца ў Гістарычным музеі на Краснай плошчы ў Маскве. Яна пакрыта

дарагім акладам, інкруставана каштоўнымі камянямі, што не дазваляе добра разгледзець сам жывапісны твор. Яго цяжка сфатаграфавачы нават пры дапамозе сучаснай тэхнікі.

Прадставіўшы афіцыйную просьбу беларускіх журналістаў, аўтар гэтых радкоў змог наблізіцца з фотаапаратам да вітрыны з іконай, каб зняць хаця б надпісы, адчаканеныя на акладзе. Аднак тут хутка падбегла маладая супрацоўніца музея і забараніла далейшую здымку (нягледзячы на тое, што я ўжо заплаціў за гэта ў касу музея сто расійскіх рублёў). Маўляў, нельга фатаграфавачы з успышкай...

І вось вы бачыце перад сабой, шануюныя чытачы, тое, што мне ўсё ж удалося зняць. Нават пры скажэнні выявы іконы (з-за нахілу) у левым верхнім кутку аклада выразна праявіўся надпіс, звязаны з яе гісторыяй. Гэты канкрэтны аклад з'явіўся ў час пакрыцця акладамі ўсіх копій Чарэйскай іконы ў XVIII стагоддзі. Праўда, тады ж назіраўся і адваротны працэс: стварэнне спісаў з таго, што потым было схавана пад аклады. Доказам гэтага можа служыць ікона "Знаменне" Наўгародская, якая экспанавалася ў Каложа (Гродна). Яна вельмі блізка да Чарэйскай іконы Царкасельскай з тымі ж выявамі чатырох святых на палях. Бачыцца мне і лёс іншых спісаў нашай нацыянальнай святыні.

Узнікае пытанне: ці не паклапаціцца міністэрствам культуры Расійскай Федэрацыі і Беларусі, каб дамовіўшыся аб сумесных дзеяннях, часова "зняць" для ідэнтыфікацыі аклад з іконы Чарэйскай Маці Божай, што захоўваецца ў маскоўскім музеі?! Ці не варта вярнуць хаця б копію (або копію з копіі) іконы ў той храм, які быў асяродкам духоўнасці на беларускіх землях?!

Раальд РАМАНАЎ (Масква), кандыдат тэхнічных навук, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Латвійскай ССР. Пераклад з рускай мовы.

Інстытутам расійскай гісторыі Расійскай акадэміі навук выдана кніга М.С. Зініч "Разрабаваныя скарбы: вываз нацыстамі расійскіх культурных каштоўнасцей" (М., 2003). Праблемы разглядаюцца аўтарам з расійскага пункту гледжання. Але адначасова гаворыцца пра стаўленне да гэтага пытання ў былых рэспубліках Савецкага Саюза, якія, здабыўшы незалежнасць, заняліся згаданымі праблемамі.

Расійская даследчыца пра беларускія праблемы

У кнізе адзначаецца, што Беларусь актыўна ўключылася ў агульнаеўрапейскі працэс вяртання нацыянальнага здабытку, які знаходзіцца за мяжой, у тым ліку ў краінах СНД. Згадваецца, што ў Беларусі была створана камісія "Вяртанне". Распавядаецца, што ў чэрвені 1997 года ў Мінску праведзена Міжнародная канферэнцыя пад эгідай ЮНЕСКА "Рэстытуцыя культурных каштоўнасцей: праблемы вяртання і супольнага выкарыстання (юрэдычныя, навуковыя і маральныя аспекты)" з удзелам Беларусі, Расіі, Украіны, Польшчы, Германіі, Вялікабрытаніі і Чэхіі. Аўтар зазначае, што найбольш вострымі былі выступы ўкраінскіх прадстаўнікоў, якія вызначылі прэтэнзіі да Расіі, дзе знаходзіцца значная частка іх нацыянальных рэліквій.

У адрозненне ад Украіны, падкрэслівае М. Зініч, гаспадары канферэнцыі — выказаліся больш асцярожна, хаця многія іх каштоўнасцей застаюцца ва Украіне, Польшчы, Германіі, Расіі, прычым найчасцей яны знаходзяцца ў запасніках музеяў. Беларусамі тут была прапанавана ідэя арганізацыі супольных выстаў.

Асобнай тэмай на Канферэнцыі былі пытанні доступу да архіўных дакументаў у іншых краінах, магчымасці капіравання. Дарэчы, адзначыў, што ў расійскіх архівах знаходзіцца, сярод усяго іншага, багата нашых актывных кніг XVI-XVIII стагоддзяў — найкаштоўнейшых крыніц па нашай гісторыі. І ніколі яшчэ не спрабаваў скаласці іх каталог — што ж канкрэтна і дзе там знаходзіцца?!

Паводле слоў М. Зініч, цяпер настала неабходнасць у кожнай суверэннай дзяржаве стварыць банк даных, для чаго весці супольныя пошукі, а ў выпадку дакументальнага доказу — распачынаць перамовы аб вяртанні або сумесным выкарыстанні прадметаў мастацтва.

У выніковым дакуменце, што быў прыняты на канферэнцыі 1997 года, якраз і прапанавалася прадумаць пытанне аб стварэнні супольнай групы экспертаў, якая займалася б інвентарызацыяй тых культурных і гістарычных аб'ектаў, якія знаходзяцца ў памежных краінах, каб затым прыступіць да перамоў пра перадачу беларускіх рэліквій і рарытэтаў з запаснікаў музеяў і бібліятэк для сумеснага экспанавання ў Беларусі на той ці іншы тэрмін.

Аўтар кнігі прыгадае, што пералік беларускіх гістарычных і культурных каштоўнасцей, якія знаходзяцца ў калекцыях расійскіх дзяржаўных музеяў, у 1995 годзе быў перададзены Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь Пасольству Расіі ў Мінску. У яго былі ўключаны, у прыватнасці, нацыянальная рэліквія — крыж Ефрасінні Полацкай, што быў вывезены ў 1941 годзе на Усход разам з калекцыямі Магілёўскага музея; беларускі жывапіс, які знаходзіцца ў арлоўскім музеі; слупкі паёсы, што захоўваюцца ў Маскоўскім Дзяржаўным гістарычным музеі.

Дарэчы, гэта не першае прызнанне саміх расійскіх навукоўцаў пра залежнасць знакавых для нас каштоўнасцей. Яны самі не хаваюць інфармацыі пра тое, дзе тая ці іншая рэліквія знаходзіцца.

Кніга расійскай даследчыцы прыводзіць да вываду, што заняцця праблемай рана ці позна давядзецца, што гэта праблема — дзяржаўнага маштабу.

Яраш МАЛІШЭЎСКІ, сябар грамадскай камісіі "Вяртанне" Беларускага фонду культуры.

ТУРАЎСКАЕ ЕВАНГЕЛЛЕ ЁСЦЬ І Ў ВІЛЬНЮСЕ, І Ў МІНСКУ

Дзень беларускага пісьменства і друку, які сёлета другі раз адзначаўся ў Тураве, быў настолькі шматгранны, разнастайны, што ў "Голасе Радзімы", аддаючы найперш даніну павагі Кірыле Тураўскаму як патэнцыяльнаму аўтару "Слова аб паходзе Ігаравым", мы неяк забыліся яшчэ пра адзін аспект свята — пра тысячагоддзе Тураўскага Евангелля, гэта значыць, пра тысячагоддзе беларускай кнігі.

Прыгадаем, што Тураўскае Евангелле, самае ранняе на тэрыторыі сённяшняй Беларусі (з

тых, што захаваліся), пісалася на пергаменце ўставам на царкоўнаславянскай мове. Рукпіс аздоблены ініцыяламі, па-майстэрску выкананымі чырвонай і сіняй фарбамі на зялёным фоне, упрыгажэннямі ў выглядзе гронкі. Ёсць запісы, зробленыя ў XVI і XVIII стагоддзях. З іх вынікае, што Евангелле браў з сабой у ваенныя паходы Канстанцін Астрожскі.

Евангелле было выяўлена ў Тураве ў 1865 годзе і перададзена ў Віленскую публічную бібліятэку. Цяпер яно знаходзіцца ў Цэнтральнай бібліятэцы Літоўскай акадэміі навук. Рукпіс (у ім усяго 10 аркушаў) добра захаваны, фарбы не выцвілі.

На старонцы "Вяртанне" дарэчы будзе прыгадаць, што аднайменная камісія Беларускага фонду культуры мела ў 1993 — 1995 гадах самае непасрэднае дачыненне да перадачы ў Беларусь дасканалай каляровай копіі унікальнага помніка. Вось як гэтая падзея апісваецца ў зборніку "Вяртанне-3" (Мн., 1996), які ўжо стаў бібліяграфічнай рэдкасцю:

"13 чэрвеня 1995 года ў Нацыянальнай бібліятэцы Рэспублікі Беларусь адбылася доволі неардынарная падзея. Літоўскай Рэспублікай было перададзена Беларусі факсімільнае Тураўскага Евангелля XI стагоддзя.

На ўрачыстасці прысутнічалі пасол Літвы ў Беларусі сп. В.Баўбліс, міністр замежных спраў Рэспублікі Беларусь сп. У.Сянько, намеснік міністра культуры і друку сп. І.Карэнда, пасол Рэспублікі Беларусь у Літве сп. Я.Вайтовіч, старшыня Беларускага фонду культуры сп. І.Чыгрынаў і іншыя адказныя асобы.

— Перадача набывае сімвалічнае значэнне, — адзначыў сп. І.Карэнда. — бо адбываецца ў дні, калі распачынаецца свята беларускага пісьменства і друку, якое ў гэтым годзе пройдзе ў старажытным Тураве.

Сп. Вайтовіч паведаміў пра складаны лёс Тураўскага Евангелля, якое з'яўляецца найкаштоўным помнікам пісьменства і матэрыялам для дасле-

даванняў, на якім нават ёсць уласнаручныя зацёмкі гетмана Астрожскага і які зусім выпадкова быў знойдзены ў скрыні для вуголля (...)"

Газета "Культура" назвала ў 1995 годзе перадачу рэліквіі "святая і роздумам, падараванымі Літвой". Роздумам у тым сэнсе, што копія, няхай і высакаякасная, не можа змяніць арыгінал.

У 2000 годзе, калі ў Вільнюсе была наладжана вялізная выстава, прысвечаная 2000-годдзю хрысціянства, Тураўскае Евангелле заняло на ёй першае месца — як самы даўні помнік пісьменства на беларуска-літоўскіх землях. Дэманстравалася яно ў асобным шклянчым сейфе з падсветкай. Тураўскае рэліквія — самая старажытная кніга, якая сёння ёсць у Літве. І добра, што яе копія зроблена для нас.

А паколькі дакладная дата стварэння Тураўскага Евангелля пакуль не ўстаноўлена, ушаноўваць тысячагоддзе першай беларускай кнігі (асабліва яе выданнямі — факсімільным і каменціраваным) можна на працягу ўсяго XXI стагоддзя.

На рэпрадукцыі — фрагменты рукпісу Тураўскага Евангелля.

Ірына КАЗЛОВА.

24 верасня споўніцца сто год з дня нараджэння беларускага і польскага этнографа, спецыяліста музейнай справы, мемуарыста Мар'яна Пецокевіча. З яго багатай спадчынай мне ўдалося пазнаёміцца ў час навуковай паездкі ў Торунь (Польшча).

Хавальнік скарбаў

Мар'ян Пецокевіч нарадзіўся ў вёсцы Цяцэркі на Браслаўшчыне ў сялянскай сям'і. Матэрыяльнай і духоўнай культурай беларусаў зацікавіўся ў гады вучобы ў Віленскім універсітэце. Потым працаваў у Бібліятэцы імя Урублеўскіх (цяпер акадэмічная), дзе пазнаёміўся з Максімам Танкам, Антанам Луцкевічам, Міхасём Машарам і іншымі дзеячамі заходнебеларускай культуры, знаёміў іх з мінскімі перыядычнымі выданнямі і кнігамі. У 1940 годзе, з прыходам літоўскай савецкай улады, на яго плечы ўсклалі нялёгка абавязкі дырэктара Віленскага беларускага музея. М. Пецокевіч забяспечыў захаванасць яго экспанатаў у час фашысцкай акупацыі. Яго вернымі памочнікамі былі мастак Пётра Сергіевіч, літаратар Янка Шутовіч, спецыяліст па нумізматыцы Янка Бекіш, літоўскі мастацтвазнавец Уладас Дрэма.

Пасля вызвалення літоўскай сталіцы музей быў расфарміраваны, а яго зборы перададзены розным установам. На былога дырэктара пасыпаліся неабгрунтаваныя абвінавачванні. Пецокевіча саслалі на пяць гадоў у Краснаарскі край, а потым у Варкуту. Вызваліўшыся, выехаў у Польшчу, дзе яго

чакалі калегі па Віленскаму універсітэту. З 1957 да 1980 года працаваў у Торуньскім этнаграфічным музеі, дзе сабраў калекцыю беларускіх народных вырабаў. Памёр этнограф у 1983 годзе. У Вільнюсе выйшла яго беларуская кніга "У пошуках зачараваных скарбаў" (1998), дзе падрабязна гаворыцца пра Віленскі беларускі музей.

У Торуні ад дачкі М. Пецокевіча Міраславы Быблук я атрымала ксеракопію яго рукапісу "Фрагмент маёй біяграфіі", які варты асобнай публікацыі. Акрамя таго ў архіве Торуньскага этнаграфічнага музея мне ўдалося выявіць яшчэ каля 70 рукапісаў вучонага. Сярод іх — "Вёска Цяцэркі ў Браслаўскім павеце", "Старадаўнія звычаі, абрады і вераванні ў беларусаў", "Культура браслаўскіх стараабрадцаў", "Народная творчасць, фальклор". Цяпер у Беларусі ёсць звыш 20 фотаздымкаў М. Пецокевіча, у тым ліку і той, што рэпрадукаваны ў пачатку артыкула.

Асаблівай увагі заслугоўвае манаграфія М. Пецокевіча пра яго родную вёску Цяцэркі. Рукапіс яе ёсць у бібліятэцы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Яго варты выдаць.

Галіна ІВУЦЬ.

ХТО ЁН, ГРАВЁР ІЛЫА?

У Нацыянальнай бібліятэцы ў Варшаве мне ўдалося выявіць кіеўскае выданне 1645 года, у якім змешчаны вершаваны панегірык на польскай мове "Спрыяльны голас", прысвечаны Радзівілам. Ён аздобле-

ны малюнкамі невядомага па прозвішчу гравёра Ілы, выкананымі на высокім мастацкім узроўні.

Як вядома, гербам нясвіжскіх Радзівілаў былі "Трубы", тры накіраваныя ў розныя бакі трубы, якія славялі вядомы магнатскі род. Мы бачым іх і на тытульнай гравюры выдання: яны сходзяцца ў вуснах прыгожай багіні. Акаймаваны малюнак раслінным вянкам-арнамантам. А тэксты ўзяты ў рамкі.

Хутэй за ўсё, гравёр жыві там, дзе пісаўся тэкст, — у Нясвіжы. Але падрабязнасцей пра яго асобу мы, на жаль, не ведаем.

Вальдэмар ДЭЛЮГА, прафесар (Варшава).

Шукаем памочнікаў у добрай справе

Добры дзень, паважаная рэдакцыя газеты "Голас Радзімы"! Пішам вам краязнавец з вёскі Нача Воранаўскага раёна Гродзенскай вобласці. На тэрыторыі нашага сельсавета знаходзіцца радзіма такіх славяных і Беларусі, Літвы і Польшчы дзеячаў, як Тэадор, Людвік і Станіслаў Остыкаў-Нарбуты, Вандалін Шукевіч, мастак Пётр Урублеўскі. Два апошнія з пералічаных асоб нарадзіліся ў самой Начы. В.Шукевіч і Т.Остыкаў-Нарбут большую частку свайго жыцця пражылі на радзіме і тут жа пахаваны. Заслугі гэтых людзей значныя і неаспрэчныя. Але, на жаль, іх дзейнасць доўгі час была амаль забыта.

Т.Остыкаў-Нарбут (1784–1864) — "гісторык Літвы", "беларускі Карамзін", аўтар дзеячымнай гістарычнай працы ("Старажытная гісторыя літоўскага народа" (на польскай мове). Ён жа аўтар першапачатковага праекта і ўдзельнік пабудовы наймагутнейшай у першай палове XIX стагоддзя ў Еўропе Бабруйскай крэпасці. Акрамя таго ён вызначыўся як археолаг, фалькларыст, краязнавец, пісьменнік, перакладчык, здольны гаспадарнік...

Яго сын Людвік (1832–1863) у час паўстання 1863–1864 гадоў быў баявым папчэнікам К.Каліноўскага. У канцы красавіка 1863 года згодна з данымі, прыведзенымі ў кнізе К.Яміцкага "Нарбут...", ён нават быў прызначаны галоўнакамандуючым усімі паўстанцкімі сіламі Літвы і Беларусі. Гэты ж самы аўтар, характарызуючы абодвух змагароў, у прыватнасці, пісаў: "К.Каліноўскі — найвялікшы з нашых рэвалюцыянераў, выразнік грамадскай думкі паўстання ў такой жа меры, у якой Л.Нарбут быў выразнікам духу і гераізму эпохі!"

Актыўнымі ўдзельнікамі паўстання былі таксама родныя браты Людвіка — Баляслаў, Францішак, Тэадор.

Наймалодшы з 11-ці дзяцей Тэадора і Хрысціны Остыкаў-Нарбутаў Станіслаў (1853–1926) стаў легендарным лекарам Браслаўшчыны. Паказальным з'яўляецца той факт, што пасля смерці выдатнага доктара браслаўчане ўстанавілі на яго магіле дзесяціметровую стэлу з літарам на версе. У Браслаўскім раённым гісторыка-краязнаўчым музеі ёсць асобная экспазіцыя, прысвечаная нашаму земляку, а супрацоўнікамі музея выдадзена кніга пра жыццё і дзейнасць знакамітага сына Воранаўшчыны.

Вандалін Шукевіч (1853–1919) — выдатны беларускі і польскі археолаг, этнограф, гісторык, публіцыст, член-карэспандэнт Кракаўскай акадэміі ўмеласці. Правёў у ваколіцах Начы многа раскопак.

Мастак Пётр Урублеўскі (1920–1992) пакінуў пасля сябе значную колькасць выдатных твораў выяўленчага мастацтва: партрэтаў, пейзажаў, пано. Аздобіў інтэр'еры некалькіх касцёлаў у Польшчы.

Прышоў нарэшце час ушанаваць заслугі названых асоб на іх "малой радзіме", чым я некалькі гадоў сістэматычна займаюся. Здабыткі пакуль яшчэ невялікія. Тым не менш тое-сёе зроблена. Як пазітыўныя вынікі адзначу, у прыватнасці, намер раённых улад Воранаўшчыны правесці восенню бягучага года навукова-практычную канферэнцыю ў сувязі з 220-гадовым юбілеем Т.Остыкаў-Нарбута, падрыхтоўку невялікага пакоя ў Нацкай СШ для стварэння першай музейнай

экспазіцыі, захады па рэстаўрацыі фамільнага пахавання — капліцы Шукевічаў ля Начы.

Сёння прапаную паставіць пытанне шырэй: стварыць гісторыка-мемарыяльны цэнтр імя Остыкаў-Нарбутаў і Шукевіча ў Нацкім сельсавете, каб вярнуць іх спадчыну Айчыне.

Для вырашэння гэтай няпростай задачы, вядома, патрэбны немалыя грашовыя сродкі. Знайсці іх маглі б дапамагчы нашы суайчыннікі. У мястэчку Радунь Воранаўскага раёна жыве 84-гадовая Ірэна Родзевіч (Гадомская). Дык вось яна гатова ў выпадку атрымання спадчыны, якая ёй належыць, перадаць значную частку яе на гэтую высакародную справу. А спадчына павінна захоўвацца ў ЗША, дзе памёр яе родны нежанаты дзядзька Канстанцін Купрыянавіч Гадомскі. Ён нарадзіўся ў 1882 годзе, а ў 1904 годзе эміграваў у ЗША з фальварка Тальмонты, што ля мястэчка Радунь. Працаваў у Нью-Йорку на запалкавай фабрыцы. Па словах І.Родзевіч, пасля яго смерці на рахунках трох (на той час гарадскіх банкаў засталіся немалыя грошы, якія павінны перайсці да яе.

Каб жа іх атрымаць, жанчыне трэба ведаць амерыканскі адрас дзядзькі. У маі-чэрвені 1937 года ў Віленскім акруговым судзе разглядалася спадчынная-зямельная справа з удзелам Юзафа Гадомскага (бацькі І.Родзевіч), яго заакіянскага брата і іншых сваякоў. Пры просьбе жанчыны я звяртаўся ў Пасольства Літвы ў Беларусі, Чырвоны Крыж і іншыя ўстановы. Але жадаючых дапамагчы ў пошуках не знайшоў.

Таму ў спадарыні Родзевіч і ў мяне застаецца толькі надзея на дапамогу нашых суайчыннікаў у ЗША.

Падобныя намеры і сітуацыя ў жыхаркі в.Межанцы Нацкага сельсавета Галіны Уладзіславаўны Дагліс (Белавус), якая нарадзілася 20 ліпеня 1941 года ў вёсцы Кавалькі (сучасны Варэнскі раён Літвы). Яе заможны дзед Якуб Бела(в)ус таксама памёр у Нью-Йорку. Працаваў нейкі час на тытунай фабрыцы ў гэтым горадзе. Быў, па словах Г. Дагліс, уладальнікам пяціпавярховага дома. Меў толькі аднаго сына — бацьку Г. Дагліс, які прапаў без вестак адразу пасля вайны. Г. Дагліс — адзіная дачка ў сваіх бацькоў.

Можа, за мяжой знойдуцца і іншыя ўраджэнцы Воранаўшчыны і, шырэй, Лідчыны, якія далучацца да добрай справы. Хачу сказаць, што мною адкрыты рахунак для магчымых паступленняў на ўшанаванне памяці і заслуг нашых знакамітых землякоў. Зацікаўленым асобам магу яго паведміць.

Уладзімір РУЛЬ, настаўнік. Вёска Нача Воранаўскага раёна.

У МУЗЕЯХ І ГАЛЕРЭЯХ ЗАМЕЖНЫХ КРАЊ

"Партрэт хлопчыка" ўраджэнца Віцебшчыны Івана ХРУЦКАГА (1810–1885) захоўваўся ў 1983 годзе ў Дзяржаўным мастацкім музеі Латвійскай ССР. Карціна намалевана на палатне алегем (яе памеры 103,5x81 сантыметр). Рэпрадукцыя зроблена з паштоўкі, выдадзенай у 1983 годзе маскоўскім выдавецтвам "Изобразительное искусство".

"Укрыжаванне" ўраджэнца Гродзеншчыны Мар'яна БОГУША-ШЫШКІ знаходзіцца цяпер у лонданскім хоспісе святога Крыстафера, які арганізавала і ўтрымлівае яго ўдава лэдзі Сесіль Саундэрс

(яна прыязджала на радзіму свайго мужа). У хоспісе выстаўле на некалькі твораў нашага суайчынніка. Рэпрадукцыя зроблена з паштоўкі, выдадзенай без даты пад знакам SE26 6DZ.

"Закінутая тэраса" ўраджэнца Гродзеншчыны Станіслава ЖУКОўСКАГА (1873–1944) захоўвалася ў 1978 годзе ў Тульскім абласным мастацкім музеі. Выканана яна на палатне алегем, памер выявы 82x87 сантыметраў). Рэпрадукцыя зроблена з паштоўкі, выдадзенай у 1978 годзе леныградскім выдавецтвам "Аврора".

СКАРБОНКА

Прысвоены званні самадзейным калектывам

Шэсць калектываў мастацкай самадзейнасці Мінскай вобласці атрымалі нядаўна званні "народны" і "ўзорны". Як паведаміў намеснік дырэктара Мінскага абласнога цэнтра народнай творчасці Наталля Дайнаровіч, цяпер ва ўстановах культуры Мінскай вобласці налічваецца 383 народныя і ўзорныя, а таксама 5 заслужаных амаатарскіх калектываў. Прычым, толькі з пачатку бягучага года іх колькасць павялічылася на 13. Кожны з калектываў, якія атрымалі высокія званні, мае непаўторны творчы стыль. Напрыклад, інструментальны ансамбль "Каданс" выкладчыкаў Заслаўскай дзіцячай школы мастацтваў паспяхова выконвае класічную музыку на народных інструментах. Даволі рэдкай з'явай для мастацкай самадзейнасці Міншчыны з'яўляюцца і канцэртныя праграмы ўзорнага ансамбля скрыпачоў Дзяржынскай дзіцячай школы мастацтваў.

5 верасня ў Тураве ў рамках Дня беларускага пісьменства адбыўся фестываль сродкаў масавай інфармацыі. На цэнтральнай плошчы горада газеты і часопісы Беларусі разгарнулі выставы, праводзілі падпіску і прэзентацыі сваіх выданняў. Рэдакцыя "Голасу Радзімы" прадставіла не толькі сваё выданне, але і газету беларусаў з Латвіі "Прамень", апошні выпуск газеты "Маскоўскага клуба беларусаў" "Сябры".

Прэзентацыя газеты "Голас Радзімы" на галоўнай сцэне прайшла з удзелам маладых супрацоўнікаў, якія насычаюць рэдакцыю новымі ідэямі і маюць магчымасць іх рэалізаваць. Галоўны рэдактар Наталля Салук прадставіла новага адказнага сакратара Барыса Жукава, які з'яўляецца кардынатарам нацыянальнага Інтэрнэт-праекта "Вітае Беларусь" з выходам на відэакамеру панарамнага назірання, а таксама тэхнічнага рэдактара Віталія Скуратовіча і Інтэрнэт-аглядальніка Марыну Аўсюкевіч, студэнта журфака Глеба Лабадзенку — аўтара пастаянай рубрыкі "Дэбют". Наступны год — юбілейны для газеты: 6 красавіка споўніцца 50 гадоў з часу выхаду ў свет першага нумара. Ветэраны рэдакцыі — фотакарэспандэнт Яўген Казюля і аглядальнік Алена Спасюк надзейна звязваюць традыцыі выдання і навацыі. Спецыяльны карэспандэнт

Рэгіна Гамзавіч, якая фарміруе ўкладш да газеты "Скарбонка", расказала на фестывалі СМІ пра тое, што суайчыннікі за мяжой актыўна засвойваюць традыцыйную культуру Беларусі, у тым ліку і Тураўшчыны — гульні, песні, абрады, пра якія піша газета. Удзельнікам свята былі прадэманстраваны ёлачныя аздобы, якія перадала на захаванне рэдакцыі беларуска з Чыкага Вера Рамук. З 1918 па 2000 год беларускі плялі ў Амерыцы гэтыя ўпрыгажэнні, каб аздобіць амаль 6-метровую ёлку. Мясцовыя жанчыны падыходзілі, разглядалі цацкі і здзіўлена зазначалі: і мы ж такія робім, толькі не з дроту, а з саломы. Па публікацыях нашы чытачы ведаюць і гурт з вёскі Пагост, што знаходзіцца ў наваколлі Турава, і зараз многія суполкі беларусаў спраўляюць абрад "Жаніцьбы коміна". Ён прысвечаны засеўкам азімага жыта ў верасні, першаму запальванню святла ў хаце і па-

чатку вячорак, калі ў вуснай форме перадаваліся маладому пакаленню пры святле лучыны легенды і паданні, казкі і песні разам з навыкамі жаночых і мужчынскіх рамёстваў — прадзення і ткацтва, пляцення карункаў, вырабаў з лазы, лыка і дрэва, ільну і канопляў. Падрабязна пра мясцовыя звычаі расказала ў час прэзентацыі кіраўніца гурта Кацярына Панчэня, а вясковыя жанчыны паказалі абрад на сцэне. На агульную думку, наша група падтрымкі з вёскі Пагост была самая красамоўная і запамінальная.

Агонь, што запальваўся ў хаце і гуртаваў сям'ю і сельскую абшчыну, стаў асэнсаваным беларускімі паэтамі і пісьменнікамі ў XIX-XX стагоддзях як сімвал асветы ўво-

гуле. Зразумелі значэнне гэтага абраду і беларусы замежжа — яны спраўляюць абрад у пачатку новага навучальнага года. Нездарма і свята беларускага пісьменства пачынаецца традыцыйна з запальвання лампады ад благодатнага агню, узятага ля труны гасподняй, якая захоўваецца ў Мінску. Яго везлі сёлета па маршруце Мінск-Баранавіцкі раён, затым Клецкі, Ганцавіцкі, Лунінецкі раёны — Тураў. І ў хрысціянскай традыцыі агонь сімвалізуе духоўнасць. Ён садзейнічае яднанню народа і ўсведамленню непарыўнай духоўнай сувязі з продкамі, гісторыка-культурнай спадчынай.

Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

На здымках Яўгена КАЗЮЛІ: удзельнікі прэзентацыі журналісты газеты "Голас Радзімы" і фолкгурт з вёскі Пагост дэманструюць ёлачныя аздобы беларусаў з Чыкага (ЗША) (на перэднім плане); віцэ-прэм'ер Беларусі Уладзімір ДРАЖЫН у курсе спраў "Голасу Радзімы"; вершы дэбютантаў чытае Глеб ЛАБАДЗЕНКА; тураўчанка ў мясцовым строі.

"ГОЛАС РАДЗІМЫ" У ТУРАВЕ

УРАЖАННІ

З'яднала "Канапелька"

Я хачу расказаць вам аб тым, што некалькі месяцаў таму кранула маю душу і да гэтага часу застаецца жывы ў памяці. У пачатку чэрвеня ў Гродне адбылося вялікае свята – VРэспубліканскі фестываль нацыянальных культур. Я з вялікім захапленнем глядзела выступленні народных калектываў розных нацыянальнасцей і парайноўвала са сваім калектывам. Сама ўдзельніца народнага фальклорнага тэатра "Матуліна песня", якім кіруе Тарэса Адамовіч, што працуе ў Жытамлянскім Доме культуры Гродзенскага раёна. Фестываль, які прыцягваў да сябе ўвагу сваім размахам, маляўнічасцю, нейкай асаблівай чалавечнасцю і дабрынёй, мне вельмі спадабаўся і нагадаў нядаўнюю паездку ў суседнюю Польшчу на 3-ю Міжнародную велікодную сустрэчу валачобнікаў.

Польскае мерапрыемства было больш сціплым, як палякі кажуць, лакальным, мясцовага падляскага рэгіёна, але не менш кранальнага.

Цёплым і ўзрушаным быў прыём, які забяспечылі арганізатары велікоднай сустрэчы "Канапелька-2004" у горадзе Кнышыне і пані Ягода Канопка — дырэктар раённага цэнтра культуры і бургамістр горада. Велікодная сустрэча мела статус міжнароднай. Тут былі калектывы з Польшчы, Літвы і Беларусі — усяго 17. "Канапелька" прысвячалася велікоднай тэматыцы: песнямі і абрадамі Вялікадня было напоўнена кнышынскае наваколле на працягу двух дзён. Наш гурт "Матуліна песня" паказаў велікодны спектакль па-беларуску на цэлую гадзіну. Хоць кажацца "дзякуй" не толькі журы і арганізатарам, якія прызналі нас лепшымі, але і мясцовым глядачам, якія доўга не адпускалі са сцэны. Трэба дадаць, што вельмі сімпатычна і непасрэдна праводзілі сустрэчу брат і сястра Эміль і Мірка Канопкі.

"Канапелька" ў Кнышыне з удзелам замежных калектываў адбылася ўжо трэці раз. Я, як і ўсе артысты "Матулінай песні" (а нас ездзіла каля 50 чалавек дарослых і дзяцей), у Кнышыне гасціла ўпершыню. А вось наш кіраўнік Тарэса Адамовіч тут часты госць, яе добра ведаюць і цэняць. Гэта было відаць і па прыёму, які нам забяспечылі, і па водгуках журы, і па тых запрашэннях, якія паступалі ад арганізатараў сустрэчы, дарэчы, ёсць прапанова з польскага боку зняць фільм аб Вялікадні па сцэнарыю Тарэсы Антонаўны, а вялізны каларовы фотаздымак нашага калектыву ўжо красуецца на вокладцы кнышынскага часопіса "Новы ганец кнышыньскі", там жа на полькай мове змешчаны артыкул

Тарэсы Адамовіч "З кошыкам і гармонікам, альбо Валакайнікі на Беларусі".

У склад журы ўваходзілі вядучыя фалькларысты і этнографы з Беластока, сярод іх пан Зыгмунд Цясельскі, а ўзначальваў журы дырэктар абласнога цэнтра культуры Падляскага ваяводства пан Анджэй Дырдал.

Яшчэ перад пачаткам нашага выступлення на сцэне нас "узало ў палон" беластоцкае тэлебачанне.

Польскія журналісты прапанавалі пайсці ў валакайнікі да мясцовага ксяндза ў хату. Мы згадзіліся і праз некаторы час спявалі маладому, ветліваму кнышынскаму ксяндзу велікодныя польскія і беларускія песні, віншавалі яго, ён задаволена ўсміхаўся, а ўжо праз дзве гадзіны ў гэты самы дзень нас паказвалі ў навінах Польскага тэлебачання.

На другі дзень раніцай "Матуліна песня" адправілася да касцёла, дзе была служба за здароўе артыстаў, знаёмы нам ксёндз стаяў ля алтара і праводзіў яе, сярод сваіх вернікаў пазнаў нас і перад усім запоўненым касцёлам дзякаваў нам за ўзнёслае віншаванне. Пасля касцёла яшчэ раз у скарачаным варыянце мы паказалі велікодны спектакль перад журы, затым да сябе ў свой цудоўны дом запрасіла адна польская пані, каб мы павіншавалі яе сям'ю з Вялікаднем, а потым былі дары. Мы — каля 50-ці жытамлянскіх артыстаў з Беларусі — хадзілі па Кнышыну і спявалі. Было шмат усмешак, а на душы ўзнёсла і ўрачыста. Так знаёмліліся мы са сваімі польскімі суседзямі, іх культурай і побытам, а заадно і сябе паказвалі.

Алеся РОЗМЫСЛА, удзельніца фальклорнага тэатра "Матуліна песня" вёскі Жытомля Гродзенскага раёна.

НАРОДНЫ КАЛЯНДАР

"Ах восень, восень, макрота, дзецюкам жаніцца ахвота..."

НАЗВА МЕСЯЦА КАСТРЫЧНІК ПАХОДЗІЦЬ АД СЛОВА "КАСТРЫЦА": У ГЭТЫ ЧАС СЯЛЯНЕ ТРАПАЛІ І ЧАСАЛІ ЛЁН І КАНОПЛІ, З ЯКІХ АПАДАЛА ШМАТ КАСТРЫ. АСНОЎНАЕ СВЯТА — ПАКРОВЫ, ПЕРАД ЯКІМ ДЗЯЎЧАТЫ МАЛЛІ: "СВЯТА ПАКРОВА, ПАКРЫЙ ЗЯМЕЛКУ ЛІСТОЧКАМ, А ГАЛОЎКУ ВЯНОЧКАМ!"

2-га кастрычніка — прысвятак **Зосім** (хрысціянскі пакутнік Зосім жыў у IV стагоддзі, лічыцца апекуном пчол). Ёсць прыкмета: калі на Зосіма журавіны ўздываюцца — на Пакровы ўдарыць мароз.

3-га — Астап (Яўстафій Плакіда з Рыма прыняў смерць разам са сваёй сям'ёй за Хрыста каля 118 года). Паўночны вецер у гэты дзень — на холад, паўднёвы — на цяпло, заходні — на дождж, усходні — на сухое надвор'е.

4-га ў католікаў — **Пранцішак**. Кажуць: "На Пранцішка зярнят шукае ў полі мышка" (усё збожжа ўбрана з поля).

7-га — пачатак Бабінага лета на Мядзельшчыне (да 14 кастрычніка). Усе дні тыдня раней размяркоўваліся паміж бабкамі-пупарэзніцамі, якія прымалі роды ў наваколлі: калі дзень выдасца сонечны, ціхі, то ў бабулі будзе лёгкая рука, роды пройдуць лёгка.

8-га — Сяргей (у гонар прападобнага Сяргея Раданежскага). У некаторых мясцінах прысвятак лічылі пачаткам зімы: "Сяргей сняхом накрываецца". Убіраюць капусту. З гэтага дня — Жалезны тыдзень, калі чысцяць і змазваюць жалезныя рэчы, каб не ржавелі і не ламаліся.

9-га — Іван Шапун. Гэта і іншыя рэгіянальныя назвы — Іван Пакроўны, Іван Журавіннік, Іван Кураед, Багаслоў — гавораць пра традыцыі, якія існавалі. На Віцебшчыне сваіх шапталіся з жаніхамі пра нявест, каб на Пакровы зрабіць вяселле. Гэта час заканчэння сяўбы азімых і завяршэння палявых работ, пачыналі спраўляць вяселлі. У Шумілінскім раёне ў гэты дзень ішлі па журавіны, якія выкарыстоўвалі ад многіх хвароб. Там жа да гэтага дня давалі куранят і аддавалі папу, таму прысвятак называецца Іван Кураед.

11-га — Пакроўны бацька, прысвятак за тры дні перад

Пакровамі. На Магілёўшчыне адзначаліся Дзяды перад Пакровамі, якія называліся Пакроўцы.

14-га — Пакровы (Пакроў, Трэцяя Прачыстая) — народнае свята глыбокай восені. Лічылася, што "на Пакроў зіма закрывае лета, а Бог пятае зямлю, і пасля гэтага дня да вясны ніхто не можа знайсці скарбаў". Пачыналася пара апрацоўкі лёну, асенняга набору ў войска, моладзь у вёсках збіралася на вачоркі, але найбольш ярка праяўлялася традыцыя спраўляць у гэты час вяселлі.

21-га — "Трыфан, Палагея золкім ветрам вее", "Трыфан кажух лагае, Палагея рукавічкі вяжа". У католікаў — **Зміцер**, які "зямлю выцер, на груды пабіў, каб ніхто не хадзіў".

25-га — Марцін, свята млынароў. Яго млынары адзначалі на млынавым каменным крузе. У Барысаўскім павеце елі гусей і гаварылі пра гэты дзень: "Марцін святы — губіцель гагаты".

28-га — Сымон і Юда. Пра гэтых святых, што далі назву прысвятку, кажуць: "Сымон з Юдаю працу ў полі канчаюць, хаты аглядаюць". У католікаў у гэты дзень — Параскева Пятніцкая, дзень забароны на прадзенне і іншыя работы: "Няможна прасці, араці, выносіць попель і рабіць шчолак для мыцця бялізны".

29-га — Лонгін. Лічылі, што гэты святы пазбаўляе ад хвароб вачэй, таму лепш лячыць вочы ў гэты прысвятак.

30-га — Паклоны, дзень адбівання паклонаў пакутніку Андрэю Крыцкаму.

31-га — Лука (Лукаш). Іканапісцы Гомельскага павета адзначалі дзень святаго евангеліста Лукі. Адзін з дзён асенніх вяселляў: "На Лукаша дзеўка наша". У гэты ж дзень — **Юльян**. Гэты святы лічыўся ахоўнікам дзяцей.

Алеся ЛОЗКА.

СМАЧНА ЕСЦІ

Грыбы

Грыбны промысел на Беларусі — адзін з самых старажытных. Нашы лясы заўсёды былі багатыя на грыбы, якія людзі збіралі і елі свежымі, сушылі, салілі, квасілі. Калі год грыбны, назапашваюць шмат, а калі не — то да святочнага меню ў пост кожная гаспадыня прыпасе хоць жменьку грыбоў.

Дыялектолаг Іван Яшкін ведае шмат, бо ездзіў у экспедыцыі ў розныя куточки нашай краіны, распытваючы вясковых гаспадынь. Некаторыя рэцэпты раім чытачам.

Адзначым, што ў асноўным беларусы ядуць шырокавадомыя грыбы. У некаторых мясцінах "грыбам" называюць толькі баравік, да астатніх ставяцца скептычна. Выключэнне складае хіба толькі рыжык, або "царскі грыб".

Рыжыкі

У вёсцы Навасёлкі Мядзельскага раёна, як і паўсюдна, рыжыкі смажаць, пакачаўшы ў муцэ, не адварваючы, у сметанковым масле або соляць наступным чынам: памыўшы і адрэзаўшы ножкі, складаюць у драўляную дзежачку (апошнім часам — у эмаліраваны посуд), кожны слой перасыпаючы соллю, кменам і зубкамі часнаку. Зверху прыціскаюць гнётам. Праз месяц можна есці са смятанай і адваранай бульбай.

Белая мачанка з баравікамі (у адрозненне ад чорнай — з рыбной, якія даюць чорны колер пры варцы).

Белую мачанку з баравікамі ў вёсцы Тычынкі Уздзенскага раёна гатуюць як са свежых, так і з сушаных грыбоў. У печы вараць грыбы каля гадзіны з свіннымі рабрынкамі, цыбуляй, насеннем і сцяблінкамі сушанага або свежага кропу, соляць, укінуўшы пад канец варкі лаўровы ліст і ўліўшы мучную падкалотку (мука, разведзеная вадой да гушчын вадкай смятаны). Праз 5-7 хвілін мачанка гатова. Да яе падаюць яшчэ смажанае сала з цыбуляй і бліны. Замест мучной, можна ўжываць падкалотку з 2-3 яек, 1 літра малака, размяшаўшы гэта і дадаўшы 6-7 сталовых лыжак мукі. У гэтым выпадку вады трэба менш, а соль і перац — па смаку.

Поліўка з баравікоў

Поліўку з баравікоў тут гатуюць, папярэдне зрабіўшы квас. На яго патрэбны чорныя сухары свайго печыва — штук 10, якія заліваюць кіпенем і даюць настаяцца сутак двое, каб утварыўся квас. 8-10 свежых ці сушаных баравікоў адварваюць, смажаць у алеі цыбулю і моркву, дадаючы пакрышаныя грыбы. Усё гэта затым кладуць у грыбны адвар і вараць хвілін 10, прыправіўшы соллю, затым даліваюць квас з сухароў. Некалькі лыжак мукі размешваюць у цёплай вадзе, уліваюць у поліўку і, крыху паварыўшы, падаюць на стол. Ядуць з хлебам або адваранай бульбай. Можна дадаць зеляніну. У іншых мясцінах замест хлеба гаспадыні ўжываюць капусную жыжку або бурачны расол. У гэтым выпадку можна падбіць поліўку мучной (з жытняй або пшанічнай мукі) падкалотай.

Падрыхтавала
Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

"РОДНАЕ СЛОВА" — 200-ты нумар

У ЖНІЎНІ ВЫЙШАЎ 200-ТЫ НУМАР ЧАСОПІСА "РОДНАЕ СЛОВА", ЯКІ ВЫДАЕЦЦА З 1988 ГОДА

Міністр адукацыі Рэспублікі Беларусь Аляксандр Радзькоў, віншуючы калектыв, адзначае, што "Роднае слова" па змястоўнасці, метадычнай напоўненасці займае прыкметнае месца сярод педагагічных выданняў краіны, вылучаецца любоўю да роднага слова і клопатам пра беларускую мову... стаў своеасаблівай энцыклапедыяй для педагогаў краіны.

Увіншаванні міністра культуры Леаніда Гулякі гаворыцца: "Матэрыялы часопіса дапамагаюць у станаўленні нацыянальнай свядомасці, пры-

цягненні людзей да самабытнай духоўнай спадчыны, абуджаюць нацыянальныя пачуцці, закранаюць тыя пытанні і праблемы, якімі жывуць сёння жыхары нашай краіны".

Акадэмік Уладзімір Гніламедаў, дырэктар Інстытута літаратуры імя Янкі Купалы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, піша пра базацце і разнастайнасць рубрык у часопісе, якія сведчаць, што рэдактарскі калектыв разумее складанасць шляху да павышэння культурна-адукацыйнага

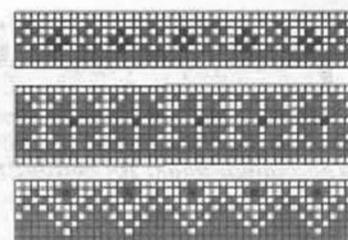
ўзроўню жыцця народа і смела, адказна, у найлепшых традыцыях беларускай выдавецкай справы пашырае поле свайго даследчыцкага і папулярна-тарскага дзейнасці за кошт міждысцыплінарных публікацый, такіх, як "З гісторыі сусветнай культуры", "Культура Беларусі", "Класіка і сучас-

насць", "Паэтычная старонка", "З гісторыі музыкі" і іншых.

Трэба адзначыць асобна вядучую ролю галоўнага рэдактара, які на працягу 16 гадоў, пачынаючы з 1988 года, калі часопіс выходзіў пад назвай "Беларуская мова і літаратура ў школе", кіруе гэтым унікальным выданнем, з'яўляецца аўтарам многіх цікавых задум і ўмее іх здзяйсняць у змястоўнай і ўражлівай форме.

Апошнія гады часопіс надае вялікую ўвагу эстэтычнаму выхаванню. Ён пахараешэў вонкава, пабагацелі яго старонкі, прысвечаныя пазакласнай рабоце, праблемам духоўнасці, выхаванню ва ўмовах нашай нацыянальнай прасторы.

Справядліва сць дадзеных адзнак пацвярджаецца пры знаёмстве з самім юбілейным нумарам часопіса "Роднае слова".

Аднабаковы касы крыж

Пры вышыванні вялікае значэнне надаецца акуратнасці выканання не толькі з правага боку, але і з левага, таму ўзніклі пэўныя тэхналагічныя прыёмы, якія дазвалялі выканаць шво так, што ўзор з левага боку, дзе заставаўся шэраг гарызантальных шыўкоў, таксама ўспрымаўся паўнаватрасна.

Вышыўку аднабаковым касым крыжыкам можна выканаць у розных варыянтах: гарызантальнымі, вертыкальнымі або дыяганальнымі радамі. Прыём вышывання гарызантальнымі і вертыкальнымі радамі выкарыстоўваюць пры запаўненні крыжыкамі вялікіх плоскасцей узору.

Умовы акуратнага выканання вышыўкі крыжыкам усіх варыянтаў з'яўляецца захаванне наступных правілаў:

- іголка рухаецца толькі справа налева па гарызанталі;
- крыжыкі вышываюць у 2 праходы: касымі шыўкамі ў адзін бок, затым у другі. Калі скончаны першы праход, тканіну паварочваюць на 180 градусаў. Каляровай ніткай адзначаюць верх і ніз шыўкі, каб не пераблытаць накірунак;
- верхнія дыяганальныя шыўкі павінны мець аднолькавы накірунак;
- шыўкі павінны быць аднолькавай даўжыні, каб крыжыкі атрымліваліся роўнымі.

I. Гарызантальны рад

- касыя шыўкі выканаць рухам іголки справа налева па гарызанталі;
- павярнуць работу на 180 градусаў. Другі праход касых сцяжкоў таксама выканаць справа налева, як паказана на схеме.

II. Вертыкальны рад

- выканаць шэраг касых шыўкоў уверх або ўніз па ўзору;
- закончыўшы рад, выканаць паверх яго шэраг касых шыўкоў уніз або ўверх.

III. Дыяганальны рад

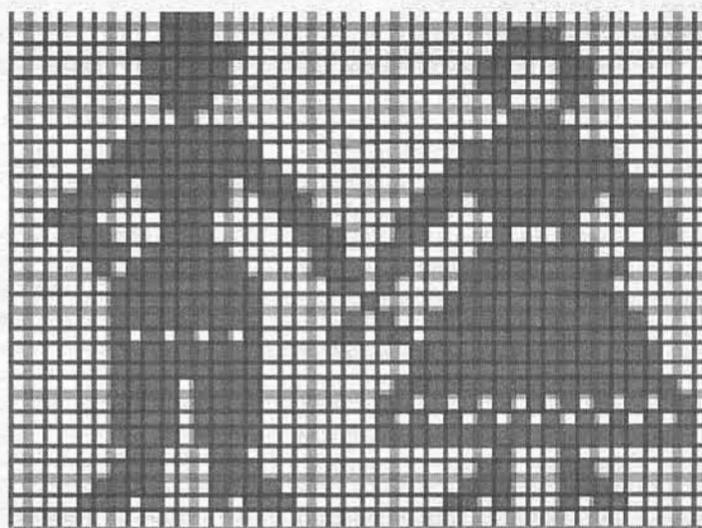
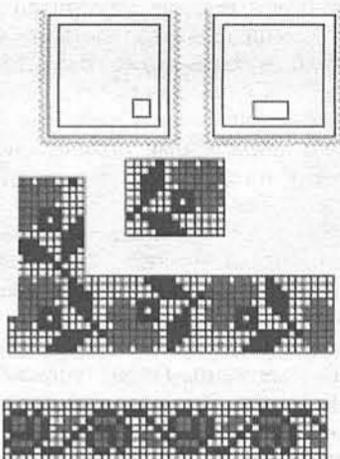
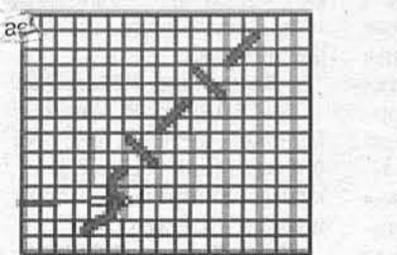
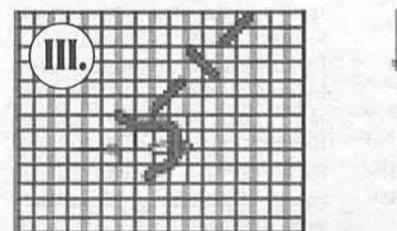
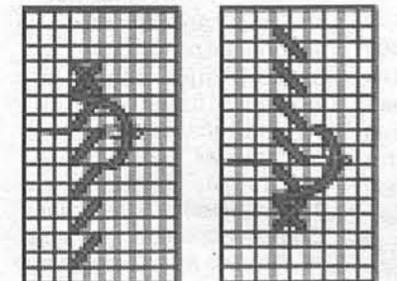
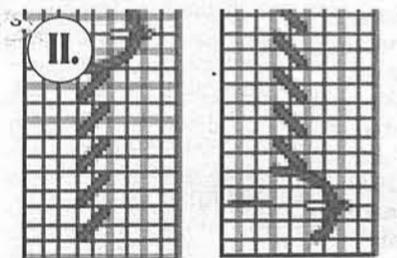
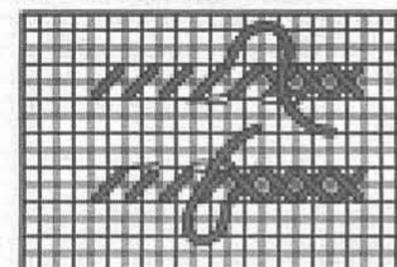
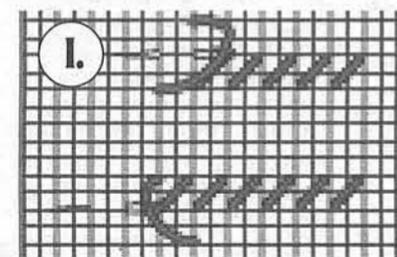
- рухам іголки справа налева, падхопліваючы ніці тканіны па гарызанталі, выконваюць па чарзе касыя шыўкі, размешчаныя перпендыкулярна адзін да аднаго, як паказана на схеме;
- павярнуць работу на 180 градусаў. Выканаць касыя шыўкі. Каб захаваць аднолькавы накірунак верхніх шыўкоў касых крыжыкаў, нітку правесці іголкай пад выкананымі шыўкамі;
- наступны шывок укладзі паверх ніжняга шыўка.

Старыя фатаграфіі землякоў з Лоеўскага раёна Гомельскай вобласці прадставіў для гэтай публікацыі аспірант Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Анатоль Сініла.

НА ЗДЫМКАХ: Алёкса ПІКАС (1882-1977) і Марыя ІВАНЕЦ з вёскі Бывалькі. Здымак 20-х гадоў XX стагоддзя; сям'я МУЗЫЧЭНКАЎ з вёскі Цясны. Здымак 30-х гадоў XX стагоддзя.

Марыя ВІННІКАВА,
Зінаіда ЗІМІНА.

ЭТЫКЕТНАЯ ХУСТАЧКА

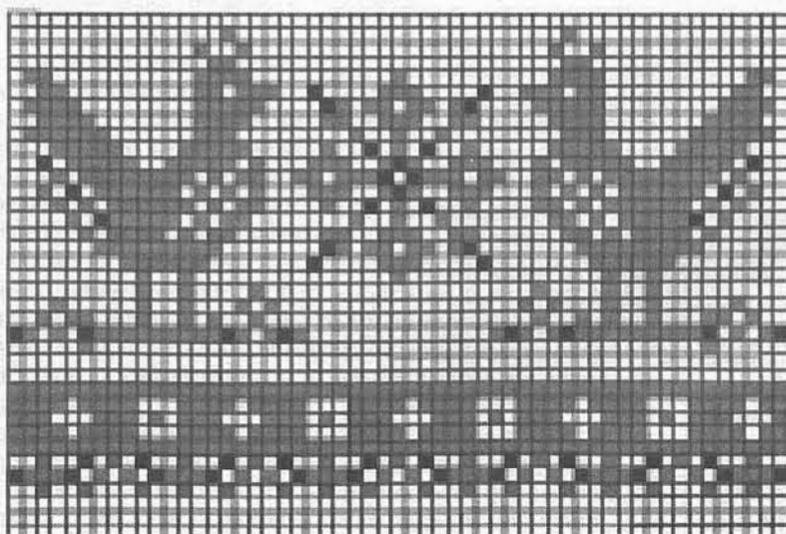

Невялікая квадратная хустачка з'яўлялася неад'емнай часткай святочнага традыцыйнага касцюма беларусаў (як мужчын, так і жанчын). Кавалак адбеленага льнянога палатна квадратнай формы здаўна служыў абярэгам — без яго не выходзілі з хаты, у яго загортвалі дробныя рэчы, грошы, з ім танцавалі, з ім фотаграфаваліся на памяць, хустачка была абавязковым арыбутам вясельных

і каляндарных абрадаў, яе ўкладалі ў рукі нябожчыку.

Лён у народзе называлі "Божая свяча". Як і ўся верхняя палова адзення (да пояса), святочная хустачка была белай, асацыіравалася з духоўным светам чалавека і божым святлом. Яе трымалі ў руках за сярэдзіну. Памеры яе былі прыкладна 45 на 45 сан-

тыметраў (такой шырыні ткалася палатно). Звычайна хустачку вышывалі, а краі ўпрыгожвалі карункамі. Малюнак мог размяшчацца на вугалочку або пасярэдзіне аднаго з краёў хустачкі. Прапануем некалькі варыянтаў узораў аздаблення традыцыйнай этыкетнай хустачкі і спосабы вышыўкі.

Урокі Дзеда Усёведа

Добры дзень, мае дарагія хлопчыкі і дзядзючкі, мамы і таты, бабулі і дзядулі! Сёння прапаную ўрок: НА РЫБАЛЦЫ

Рыба — рыба.
Рыбная лоўля — рыбалка.
Рыбінка — рыбешка.
Рыбіны вочы — рыбы глаза.
Рыбалоў — рыболов.
Рыбаахова — рыбоохрана.
Рыбагадавальнік — рыболовник.
Рыбалоўныя снасці — рыболовные снасти.
Вуда, вудачка — удочка.

Вуда складаецца з

Вудзізна — удилице.
Лёска — леса, леска.
Кручок — крючок.
Паплавок — поплавок.
Грузіла (грузік) — грузило.

Юшка — уха.
На лодцы — на лодке.
Шчупак — щука.
Карась — карась.
Плотка — плотва.
Лешч — лещ.
Акунь — окунь.
Вугор — угорь.
Ёрш — ёрш.
Сёмга — сёмга.
Асетр, асяцёр — осётр.
Сяўруга — севрюга.

Прачытайце апавед, запомніце тыя словы, з якімі сустрэліся ўпершыню.

Сёлета мой унук Арцём упершыню пайшоў з бацькам на рыбалку. Столькі ўражанняў было ў хлопчыка. Бацька навучыў яго насаджваць на кручок чарвяка, паказаў, як правільна закідаць вуду. А колькі было радасці, калі Арцём злавіў сваю першую рыбу — карасіка! Гэта справа так захапіла хлопца, што ён пачаў хадзіць на рыбалку ледзь не кожны дзень. Звечара накапае на агародзе чарвякоў, перасыпле зямлёй у бляшанцы і паставіць на ноч у сенцах. Затое раніцай, як толькі прачнецца, ніякіх клопатаў: бяры вуду — і гайда на возера.

Цяпер прапаную вам загадкі:

Еду, еду — ні дарогі, ні следу.

(жытло)

Два браты ў вадзі глядзяць, але разам не сыходзяцца.

(Бераг ракі)

Цякло, цякло і схавалася пад шкло.

(Рэчка пад лёдам)

Я люблю ў затоках граць,
А імя маё ...

(Карась)

Паспрабуйце хутка вымавіць наступныя скорэагаворкі:

Лаўрэн лавіў рыбу, Лара варыла рыбу з лаўровым лістом.

Рыбак Рыгор рыбачыў на рацэ.

На развітанне крэсворд.

Як завецца рыба, якую злавілі хлопчыкі, вы даведаецеся, калі закрэсліце літары, што сустрэнуцца двойчы.

Э	Б	Ф	Ю	Х	Д	Ц	В	І	
Б	Д	Л	Ш	Э	Т	Ч	Ф	С	
Р	У	Е	Ж	Л	Ц	Н	Л	М	Х
Н	В	М	А	С	Р	Т	К	Ю	Ж

На гэтым я заканчваю свой урок. Можна і вы, мае дарагія хлопчыкі і дзядзючкі, раскажаце мне пра свой рыбацкі вопыт. З задавальненнем буду чакаць вашых рыбацкіх гісторый. Пішыце мне. Да пабачэння!

Ваш Дзед УСЁВЕД.

Падрыхтавала Святлана КАРПУЧОК.

Тры месяцы назад Ганна згадзілася стаць жонкай Ціхана. Але адказаць "так" было самай лёгкай справай. Амаль на наступны дзень пасля дамовы і знаёмства бацькоў пачаліся праблемы. Зразумела, трэба падаць заяву, запрасіць шмат гасцей, прыбрацца, псіхалагічна настроіцца да змены сацыяльнага статусу. Але жаніха з нявестай бянтэжыла не гэта. Неабходна было прадумаць, па якім сцэнарыі павінна прайсці іх свята.

Ганна і Ціхан абодва кар'яныя беларусы. Нават дзядулі з бабулямі не памятаюць, ці быў у іх родах хто-небудзь прыезджы. Параішыся з блізкімі, маладыя вырашылі святкаваць вяселле менавіта па старажытна-беларускіх абрадах і традыцыях. Па-першае, не выпадкова быў выбраны час вяселля — канец жніўня — пасля ўборкі хлеба і калі няма ніякіх пастоў. Перад тым як прыехаць да нявесты (яна па старому звычайу чакала не ў сваім доме, а ў суседскім) малады ўвесь час напружана аўтамабіля, каб упэўніцца, што ніякая кошка ці іншая жывёліна не перабягае дарогу. Цікава, што калі б так адбылося, жаніх з сябрамі павінен быў вярнуцца дадому. Але гэты іспыт быў пройдзены, і картэж з сямі машын (бо сімваліка сямёркі ляжыць у аснове функцыянавання сям'і і роду) пад'ехаў да пад'езда. Маладога сустрэлі родныя і сяброўкі нявесты, і тут пачаўся наступны этап — выкуп. Гэта адзін з самых эмацыянальных момантаў вяселля, які нагадвае "кірмаш". Тут Ганна таксама знайшла старую традыцыю, па якой жаніх павінен таргавацца не са старэйшай шаферкай, а з бацькам нявесты.

Зразумела, зрабіць вяселле толькі па старых абрадах у цяперашні час складана, амаль немагчыма. Таму на гэтым арыгінальным свяце былі аўтамабілі замест коней, адзенне на маладых было таксама сучаснае (і, трэба сказаць, вельмі прыгожае), пас-

ля роспісу ў Доме шлюбавання Ганна з Ціханам вырашылі па традыцыі, якая ўсталявалася ў савецкія часы, наведаць помнік Перамогі і Востраў Слэз, а не па старажытнай беларускай — могілкі, дзе пахаваны продкі. Пасля гэтага невялічкага падарожжа па Мінску маладыя накіраваліся да Траецкага прадмесця, дзе пакінулі свае роспісы на гліне.

Вось ужо каля трох гадоў хлопцы і дзядзючкі, якія толькі становяцца мужам і жонкай, маюць магчымасць наблізіцца да мінулага. У Беларускай фондзе культуры спецыяльна для маладых створана такая паслуга, як лепка з гліны посуду. Такая традыцыя існавала ў ганчарных паселішчах на поўначы Беларусі і на поўдні Літвы, калі маладыя прыезджалі да ганчара і стваралі свой першы сямейны посуд, і гэтым яны закладвалі пачын у гаспадарцы. На посудзе малявалі дзве паралельныя рысы. Яны таксама маюць пэўнае значэнне. Гэта зусім не ўпрыгажэнне, як можа здацца на першы погляд, а сімвал зямлі і аховы. Хвалістая рыса, намалёваная паміж гэтымі дзвюма, азначала сімвал вады. Цяпер гэты абрад пашырыўся, бо кожны ўмее пісаць, і можна пакінуць свае подпісы, пажаданні ці мары на посудзе. Ганчар спачатку дзеліць кавалак гліны на дзве часткі, на кожнай з іх маладыя пішуць імёны: муж — імя жонкі, а жонка — мужа. Пасля два кавалкі складваюцца ў адзін, як і два жыцця, і гэта азначае, што няма больш толькі ЯЕ, няма больш толькі ЯГО, з гэтага моманту з'явілася адзінае непарыўнае цэлае, нарадзілася сям'я. Асабліваць посуду шчасця яшчэ ў тым, што яго трэба берагчы, бо ён вельмі крохкі і можа разбіцца. Другая асаблівасць гэтага посуду — з чаго ён зроблены. Здавалася б, простая гліна. Але гэта ж кавалачак нашай зямлі, Радзімы, больш таго, кавалачак вялікага зямнога шара. І вось з гэтага матэрыялу і ствараюць посуд шчасця, першы посуд у маладой сям'і. У працэсе яго стварэння для маладых і ганчарнага майстра

вельмі важна адчуваць добры энергетычны настрой з боку запрошаных на вяселле. У адказны момант, калі ганчар паднімае посуд (гліна ж застаецца яшчэ цяжкай і сырой), усе госці павінны ад усяго сэрца жадаць жаніху з нявестай шчасця і думаць толькі пра добрае. Калі ж нехта не дажае ці не дадумае, майстар, паднімаючы посуд з ганчарнага круга, можа абламаць яго, і тады ён зноў стане кавалак гліны.

Пакуль Ганна і Ціхан чакалі свайго агульнага посуду, мастацтвазнаўца дырэктар галерэі "Славутыя майстры" Ірына Спірыдонава, якая праводзіла абрад, расказвала ім пра іншыя цікавыя звычкі нашых далёкіх продкаў. Так, муж першы раз павінен перанесці жонку цераз парог (парог — зона смерці, маладая не мае права дакрануцца да яго, каб не пакрыўдзіць душы памершых) у хаце. Пераступішы парог, ён усаджваў дзядзючкі на куфар, дзе знаходзіўся яе пасаг. Раней дзядзючкі рыхтаваліся да замужжа на працягу некалькіх гадоў, яны пралі, ткалі, вышывалі і ўсё гэта складвалі ў куфры. Муж павінен быў пасадыць на яго жонку, каб паказаць маці, што прывёў у дом гаспадыню. Такім чынам закладваліся паважлівыя адносіны да нявесткі ў доме бацькоў мужа. Што датычыцца адзення, кожная дзядзючкі павінна засцерагчыся ад дурнога вока. Для гэтага трэба мець на сабе нешта чырвонае, хоць маленькую нітку на поясе, бо чырвоны колер — гэта колер аховы. Вось чаму раней нявеста апраналася ў белае-белае адзенне, а на манжэтах, поясе, каўняры і падоле былі вышыты чырвоныя ўзоры.

Над галовамі Ганны і Ціхана вісела нейкая незвычайная саламяная рэч у форме піраміды. Важна звярнуць увагу на форму: пірамідай нашы продкі будавалі дахі сваіх дамоў, пірамідай у час малітвы мы складваем рукі. Гэтая канструкцыя, як стала вядома

пазней, носіць назву павука. Такімі рэчамі нашы продкі карысталіся яшчэ 500 гадоў назад. Павукі віселі над сталом, дзе збіралася сям'я, ці над калыскай дзіцяці. А патрэбны яны былі для таго, каб у сплеченых лабірынтах запутвалася нячыстая сіла. На Каляды гаспадыня здымала павука з сабранай нечысцю, паліла, замест яго пляла і вешала новага. Такім вольным чынам дом ахоўваўся ад непрыемнасцей. А хто цяпер ведае, для чаго патрэбны такі павук у хаце. Ды і няма яго амаль ні ў кога. Мабыць, таму ў некаторых сем'ях столькі хвароб, крыўд, бяглых сварак?

Многія абрады, як, напрыклад, сустрача маладых з ручніком, і зараз даволі распаўсюджаныя. Амаль на кожным вяселлі бацькі трымаюць каравай на ручніку. Але чаму выкарыстоўваецца менавіта такая рэч, ведаюць нямногія. Калі спытаць, для чаго яны робяць гэта, хутчэй за ўсё пачуеш адказ, што так робяць усе. Ганну з Ціханам таксама сустракалі хлебам-соллю, трымалі бацькі ўсё гэта на вышываным чырвонымі ніткамі ручніку. Раней іх выкарыстоўвалі ў кожным абрадзе, жанчыны толькі вышывалі розныя ўзоры. Перад вяселлем дзядзючкіна сама павінна была зрабіць такі ручнік. На ім абавязкова былі дзве птушкі, што гаварыла пра каханне, і дрэва — сімвал сям'і. У ручніках схавана тайна: у яго два аднолькавыя канцы. Што гэта азначае? Два роды. Дзве сям'і, якія аб'ядноўваюцца для стварэння новай.

Пасля таго, як бацькі "прапусцілі" дзядзючкі пад зрубленай з ручніка аркай, злібчы фэтон канца XIX стагоддзя з запрэжанымі ў яго трыма конямі (само вяселле вырашылі справіць на тэрыторыі музея старажытных народных промыслаў "Дудуткі") пад'ехаў да Ціхана і Ганны, якія ўжо сталі мужам і жонкай. Там іх сустрэлі народныя артысты, якія ігралі беларускую музыку, у кузні на іх вачах была выкавана падкова на шчасце, у хлебапякарні — спечаны каравай. Кожны з запрошаных на свята мог пачаставацца толькі што выгнанай самагонкай, атрымаць асалоду ад смаку беларускай кухні.

Наогул, вяселле атрымалася на славу. Старыя абрады і традыцыі, як гэта ні дзіўна, надавалі яму навізну. Колькі стагоддзяў назад яны з'явіліся на нашай зямлі, а захаваліся і працягваюць існаваць. Яны вучаць маладых, што вяселле — гэта не толькі шматлюдная падзея, але (і ў першую чаргу) і рытуал з пэўнымі абрадамі і традыцыямі, накіраванымі на тое, каб толькі што створаная сям'я жыла доўга, шчасліва, прыгожа.

Кацярына НЕМАГАЙ.

НА ЗДЫМКАХ: Алена і Іван ЖАЎНЕРЧЫКІ, які і героі апаведа Ганна і Ціхан, мяркуючы захоўваць "посуд шчасця" ўсё жыццё.

Фота Кірыла БІЗУНКА.

КАНТАКТЫ І ДЫЯЛОГІ

ВЕСТКІ МІЖНАРОДНАЙ АСАЦЫЯЦЫІ БЕЛАРУСІСТАЎ. №35

Хроніка падзей

Латышы далучаюцца да рашэння

Латышскія беларусісты пазнаёміліся з рашэннем, апублікаваным у мінулым выпуску "Кантактаў і дыялогаў", аб працягу пайнамоцтваў камітэта ГА "Маб" да канца чэрвеня наступнага года, а таксама аб пераносе правядзення IV Міжнароднага кангрэса беларусістаў і ўдакладненні яго праблематыкі і падтрымліваюць гэта рашэнне.

Хаця радавацца тут асаблівай падставы няма, але нарэшце ёсць пэўная яснасць. Будзем спадзявацца, што ўсё ўдасца арганізаваць так, як вы разлічваеце. Наша суполка ва ўсім вам давярае і падтрымлівае вас.

Я асабіста атрымліваю "Голас Радзімы". Буду падпісвацца і ў наступным годзе. Такая інфармацыя мне патрэбна.

Мы ўжо завяршаем сваё даследаванне аб ідэнтычнасці меншасцей Латвіі, у тым ліку і беларусаў, робім абагульненні. Спадзяюся, што сабранай інфармацыі змагу падзяліцца з сябрамі асацыяцыі, калегамі па спецыяльнасці.

Ілга АПІНЕ,
член-карэспандэнт Акадэміі навук Латвіі.

Чарговы трыялог

"Беларускасць у кантэксце Еўропы" – так вызначыла тэму V Беларускага трыялога беластоцкая газета "Кур'ер Поранны". Прайшла сустрэча беларусістаў на гэты раз у... вёсцы Лапічы каля Крынак. Арганізатарам жа сустрэчы выступіла згуртаванне "Віла Сакратэс" і асабіста яго заснавальнік беларускі і польскі пісьменнік Сакрат Яновіч.

На Беластоцчыну, у Лапічы, з'ехаліся беларусісты з розных краін. Шведка Барбара Торнквіст-Плева гаварыла пра фарміраванне беларускага народа, венгр Лаёш Палфалві — пра ўспрыняцце ў сваёй краіне беларускай літаратуры. Алізі перапісу насельніцтва на Беластоцчыне зрабіў англічанін Мішэль Флемінг, "тутэйшая" мова і літаратура, створаная на ёй, сталі тэмай выступлення Яна Максімока, які нарадзіўся на Беластоцчыне, а працуе цяпер у Чэхіі. Беларусь прадстаўляў на сустрэчы Іван Бурлыка, Польшчу — Алег Латышонак і гаспадар "Вілы Сакратэс".

Да трыялога выйшаў V том штогодніка "Annus Albaruthenicus. 2004" ("Год беларускі. 2004"), дзе прадстаўлены паэзія (Якуб Колас па-польску, Алесь Разанаў па-нямецку), проза (Сакрат Яновіч па-англійску, Генрык Бэрэзка па-беларуску), даследаванні прадстаўленых на трыялогу і непрадстаўленых (Зоя Мельнікава з Брэста, Андраш Золтан з Будапешта і інш.) навукоўцаў, рэцэнзіі сяброў МАБ Галіны Тычкі, Рышарда Радзіка і Андрэя Котлярчука. Як і папярэднія тамы, пяты выпуск штогодніка быў ласкава нададзены ў рэдакцыю "Голасу Радзімы".

НА ЗДЫМКУ: удзельнікі сустрэчы ў Лапічах.

Беларуска-аўстрыйскі сайт

Падэгідай Беларускага рэспубліканскага фонду "Узаемаразуменне і прымірэнне" створаны сайт "Аўстрыя далёкая і блізкая" www.atpeace.by. Дзейнічае ён дзякуючы энтузіязму Наталлі Пяляковай, якая ў дзіцячыя гады была вязнем фашызму. Яна з'яўляецца аўтарам беларуска-аўстрыйскага праекта "Адраджэнне і дзеці", складальнікам і рэдактарам сайта, які ўваходзіць у гэты праект.

Матэрыялы сайта расказваюць пра супрацоўніцтва дзвюх краін на дзяржаўным, міжрэгіянальным і асабістым узроўнях. У першы раздзел "Старонкі мінулага гартаючы" ўключаны ўспаміны войнаў, якія вызвалілі Аўстрыю, малалетніх оstarбайтэраў (некаторыя тэксты сабраны і прадастаўлены Міжнароднай асацыяцыяй беларусістаў).

Наведвальнікі сайта могуць атрымаць канкрэтную інфармацыю пра гуманітарную дапамогу аўстрыйцаў.

Трэці і чацвёрты раздзелы сайта "Аўстрыя вачыма дзяцей" і "Прыгажосць выратуе свет" багата ілюстраваны каляровымі фотаздымкамі і рэпрадукцыямі мастацкіх твораў дзяцей, прадастаўленых на адмысловы конкурс.

Прысутнасць беларускай культуры ў свеце

ШВЕЙЦАРСКІ ЛІНГВІСТ ПАЎЛЬ СУТЭР пра мову беларускіх і літоўскіх татар

Гісторыя вывучэння ажыццёўленых татарамі ВКЛ і Рэчы Паспалітай перакладаў мусульманскай літаратуры на мясцовыя славянскія мовы ўжо доўжыцца амаль 200 гадоў, пачынаючы ад апісання аднаго з беларуска-літоўскіх хамаілаў, зробленых нямецкімі ўсходазнаўцамі Х.Флейшэрам і Ф.Дэлічам (1838). Пачатак жа навуковаму даследаванню мовы і пісьма мусульманскіх тэкстаў беларуска-літоўска-польскага памежжа быў пакладзены літоўскім беларусазнаўцам і арабістам, ураджэнцам Нясвіжчыны Антонам Антановічам. Яго манаграфіяй аб графіка-арфаграфічнай сістэме арабапісьмовых беларускіх тэкстаў (1968) была прыцягнута ўвага да філалагічнага вывучэння гэтых перакладаў. Важнай вяхой на шляху вывучэння культурнай спадчыны беларуска-польска-літоўскіх татар з'яўляецца яе капітальны каталог, трэці том якога, складзены польскімі вучонымі А.Дроздам, М.Дзеканам і Т.Майдам (2000), паказвае шырокаму чытачу мастацкую вартасць і разнастайнасць перакладаў. Тым часам навукай быў назапашаны значны запас звестак аб гісторыі і культуры татарскага насельніцтва нашага рэгіёна. Улічваючы асаблівасці пісьма перакладаў, глыбокае, кампетэнтнае даследаванне іх мовы стрымлівалася адсутнасцю мясцовых кад-

раў цюрколагаў і арабістаў.

І вось феномен перакладаў прыцягнуў увагу маладога швейцарскага даследчыка з Цюрыхскага ўніверсітэта Паўля Сутэра. Іх даследаванню ён прысвяціў сваю дысертацыю.

Даследуючы арабапісьмовыя рукапісы татар Вялікага княства Літоўскага, П.Сутэр устанавіў, што ў адрозненне ад некананічных кітабаў моўная аснова ўсіх вядомых у цяперашні час тэфсіраў польскай (с.3). Побач з гэтым часта назіраюцца і прыкметы т.зв. "polszczyzny kresowej" (аканне/яканне і інш.). Няўлік ранейшымі даследчыкамі названага сацыяльнага фактару фарміравання моўнай асновы перакладаў адлюстравалася ў недыферэнцыраванасці іх агуль-

най назвы кітабы і назвы навукі кітабістыка (с.3). Пры гэтым тыражавалася кан'юнктурная думка, што ўсе яны перакладзены на беларускую мову падобна таму, як і мова выданняў Скарыны па тых жа матывах доўгі час лічылася чыста беларускай.

Даследаванне мовы славянскіх перакладаў мусульманскай літаратуры ў Вялікім княстве Літоўскім стала справай жыцця швейцарскага лінгвіста. Яго публікацыі былі заўважаны арганізатарамі праекта "Цяліны славянскай філалогіі і гісторыя культуры" прафесарамі Гансам Ротэ (Бон), адным з заснавальнікаў Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў Карлам Гутшмітам (Дрэздэн) і Роландам Марці (Саарбрукен), і яго тэма была ўключана ў праект. Гэта дало матэрыяльныя магчымасці для далейшай плённай працы над ёю. Даследчыкам былі вывучаныя кнігі прыватных збораў і бібліятэк Лондана, Вільнюса, Санкт-Пецярбурга, Мінска. Вынікам гэтых штудыяў стаўся фаліят у 555 старонак пад назвай "Татарскі Альфуркан: Літоўска-татарскі Кора-Тэфсір (Suter Paul. Alfurkan Tatarski. Der litauisch-tatarische Kora-Tefsir Köln; Weimar; Wien, 2004.)

Кніга пачынаецца з "Уводзінаў", у якіх выкладзена гісторыя кітабістыкі ў еўрапейскай навуцы, вызначаецца сістэма паняццяў, асвятляецца культурны кантэкст перакладаў.

— Заканчэнне на 20-й стар.

Кракаўская "Дарога да ўзаемнасці"

Устаражытным Кракаве летам адбылася XIII Міжнародная навуковая канферэнцыя "Дарога да ўзаемнасці. Польска-беларускія культурныя, літаратурныя і моўныя сувязі". Гэта быў чарговы польска-беларускі форум, аб чым свед-

чыць яго (неабгрунтавана «нешчаслівы») нумар. З другога боку, гэта была першая канферэнцыя, арганізаваная нашымі калегамі пасля абнаўлення кіраўніцтва Польскага таварыства беларусістаў, якое ўваходзіць у ГА "Маб".

На пленарным пасяджэнні былі прачытаны даклады «Суадносны Беларусь – Вялікае Княства Літоўскае ў польскай гістарыяграфіі» Аляксандра Краўцэвіча (Гродна), «Беларусь у Еўропе» Сакрата Яновіча (Крынікі), «Уласныя імёны – прадстаўнікі сацыяльных міфаў у беларускім друку» Ірыны Ратнікавай (Мінск), «Гендэрны аспект у гісторыі першага беларускага адраджэння (1906 – 1928): жаночыя лёсы і ўплывы» Ніны Мячкоўскай (Мінск), «Стаўленне польскіх няўрадавых арганізацый да сітуацыі ў Беларусі» Паўла Казанэцкага (Варшава), «Эвалюцыя зместу паняцця народа ў Цэнтральна-Усходняй Еўропе перыяду трансфармацыі (з асаблівым улікам Беларусі і Украіны)» Гжэгажа Бабінскага (Кракаў), «Асаблівая роля мястэчак Вялікага Княства Літоўскага XVI–XVII стагоддзяў у фарміраванні рассялення яўрэйскага насельніцтва на тэрыторыі Літвы і Беларусі» Станіслава Александровіча (Торунь). Насычаныя багатым, часам супярэчлівым зместам і новымі ідэямі, розныя па форме — ад жанру пісьменніцкай эсэістыкі (С.Яновіч) да традыцыйнага акадэмічна-

га выкладу (А.Краўцэвіч, Г.Бабінскі, Н.Мячкоўская і інш.), пленарныя выступленні былі з вялікай цікавасцю ўспрыняты ўдзельнікамі канферэнцыі і выклікалі дыскусію. На канферэнцыі працавалі тры секцыі: гістарычна-сацыялагічная, літаратуразнаўчая і лінгвістычная.

У гістарычна-сацыялагічнай секцыі абмяркоўваліся тэмы, прысвечаныя польска-беларускім кантактам у сферы культуры і адукацыі (даклады Сяргея Токця з Гродна «Польскія культурныя ўплывы ў беларускай вёсцы ў XIX – пачатку XX стагоддзя» і Мар'юша Кажанёўскага з Любліна «Асветніцкая дзейнасць у Беларусі польскіх выратавальных арганізацый у гады першай сусветнай вайны»).

У найбольш сціпла прадстаўленай на канферэнцыі літаратурнай секцыі прагучалі даклады Аляксандра Баршчэўскага з Варшавы аб меркаваннях Антона Адамовіча (ЗША) адносна перспектывы заняпаду Савецкага Саюза, Аляксандра Макарэвіча з Магілёва аб жанравых асаблівасцях апавядальных гісторый у прозе

пісьменнікаў беластоцкай «Белавежы», Ганны Кісліцынай з Мінска аб змене культурнай парадыгмы ў сучаснай літаратурнай сітуацыі ў Беларусі, Сяргея Кавалёва з Мінска аб мемуарнай літаратуры Беларусі канца XVI стагоддзя, Наталлі Русецкай з Мінска пра любоўную лірыку Францішкі Уршулі Радзівіл.

У мовазнаўчай секцыі выразна вылучаліся анамастычныя і дыялекталагічныя даклады, прачытаныя ў рамках напрамкаў, вельмі добра развітых у польскай лінгвістыцы. У рамках выключна рэдкай для гэтай канферэнцыі праблематыкі сучасных літаратурных моў знаходзіўся доклад Агнешкі Баравец з Любліна аб складаных дэрыватывах з так званым рэдукцыйным фармантам у польскай і беларускай мовах.

Канферэнцыя была праведзена на базе Вышэйшай школы імя Багдана Яньскага, прадстаўнікі якой цёпла віталі ўдзельнікаў канферэнцыі на адкрыцці і спрыялі ўсталяванню гасціннай атмасферы на канферэнцыі.

Матэрыялы канферэнцыі маюць быць надрукаваны асобным выданнем.

Сяргей ЗАПРУДСКІ,
вучоны сакратар ГА "Маб".

ШВЕЙЦАРСКИ ЛИНГВИСТ ПАУЛЬ СУТЭР пра мову беларускіх і літоўскіх татар

— Пачатак на 19-й стар.

Сваё даследаванне П.Сутэр, як пазначана ў загаловку, прысвяціў двум тэкстам — “Татарскаму Альфуркану” і перакладу Карана (Тэфсіра). Ім устаноўлена, што “Татарскі Альфуркан”, аўтар якога выступае пад псеўданімам Пётр Чыжэўскі, змяшчае палеміку з ісламам і каранам (“альфуркан” — знак вульгарызаванае “алькаран” — ад слова “фуркаць”, г.зн. гаварыць з нязвыклым акцэнтам, як татары). У духу Контррэфармацыі твор скіраваны супраць талерантнасці і канкрэтна супраць іудаізму і ісламу. Праграма выкарыстоўваемых аўтарам “Альфуркана” цытаў з Карана, якімі падмацоўвае свае палемічныя выпадкі П.Чыжэўскі, з’яўляецца базельскае выданне Карана 1543 года цюрхскага рэфармацыйнага тэолага Тэадора Біблійндэра (с.20), што вельмі сімвалічна, улічваючы грамадзянства самога П.Сутэра.

Пераходзячы да разгляду “Тэфсіра”, аўтар зазначае, што калі б ведаў П.Чыжэўскі, што ў яго землякоў-татар маецца свой пераклад Карана, г.зн. Тэфсіра, яму не давалося б шукаць гэтую кнігу так далёка за мяжой. У раздзеле “Тэкстуальная блізкасць перакладу” аўтар устаўляе арабскія прата тыпы беларускіх і польскіх перакладаў тэкстаў Карана. Тэксты падаюцца ў спецыяльнай транскрыпцыі на аснове лацінскага алфавіта, кожная сура даецца паралельна на мове арыгінала і ў перакладзе. Узорами для ўласных інтэрлінарных перакладаў татарам ВКЛ і РП паслужылі турэцкія і персідскія пераклады Карана, першы з якіх адносіцца да другой паловы Х стагоддзя. Для арабскага тэксту Тэфсіра характэрныя шматлікія памылкі і апіскі капістаў, у тым ліку і ў выкарыстанні дыякрытычных знакаў (с.30). Інтэрлінарны пераклад з боку мовы ўяўляе сабой, як падкрэслівае даследчык, “крэсавую польшчыну”, што сведчыць аб паходжанні капістаў з беларускіх зямель. Падрабязна і кваліфікавана супастаўляючы пераклад з арыгіналам, аўтар адзначае рознага роду асаблівасці (тлу-

мачэнні замест перакладаў, парафразаў, пераклады асобных слоў словазлучэннямі і сказамі, пераклады рыфмаваных фраз прозай, глосы, арабізмы, цюркізмы, персізмы). Адносна цытаў з Карана ў кітабах заўважана, што яны маюць пэўныя разыходжанні з тэкстам Тэфсіра. Мова іх, у адрозненне ад Тэфсіра, беларуская, з польскімі элементамі (с.82–83). Тут фактычна назіраецца той жа моўны спектр, што і апісаны Ф.Скарынам у заходнерускіх перакладах Псалтыра — ад царкоўнаславянскіх з беларускімі элементамі да беларускіх з царкоўнаславянскімі.

Затым аўтар апісвае становішча з крыніцамі даследавання. Дакладна гаварыць аб рукапісах тэфсіраў можна толькі тады, калі яны захоўваюцца ў бібліятэках, музеях і архівах (Вільнюс, Мінск, Санкт-Пецярбург, Лондан). Колькасць жа і месцазнаходжанне тых, якія знаходзяцца ў прыватных кнігазборах у Беларусі, Польшчы і Літве, невядомая. Звесткі аб некаторых крыніцах змяшчаюцца ў трактатах “Tarih-i-Rezevi” і “Risele-i Tetér-i Leh”.

У асобным параграфі асвятляецца культурна-рэлігійны кантэкст узнікнення перакладаў (поліканфесійнасць у ВКЛ, талерантнасць, узаемаадносінны роднасных этнічных меншасцей — татар і караімаў).

Безумоўна, падкрэслівае П.Сутэр, татары ВКЛ і РП рыхтавалі свой пераклад Карана для ўласных патрэб і выкарысталі ў ім арабскае пісьмо, пісьмо іх рэлігійнай традыцыі. Але ў агульнаеўрапейскім кантэксте Тэфсіра беларуска-літоўскіх татар можна і трэба разглядаць як першы, самастойны і тэалагічна грунтоўны пераклад Карана на еўрапейскую народную мову. Ён стаіць у адным шэрагу з еўрапейскімі перакладамі Карана да XVIII стагоддзя (прыводзіцца спіс з 18 перакладаў на еўрапейскія мовы).

Асобны раздзел працы прысвечаны пісьму перакладу. Паколькі, піша аўтар, ужо ёсць дэталёвае даследаванне аб выкарыстанні арабскіх літар у тэкстах на беларускай і

польскай мовах А.Антановіча, зноў праводзіць аналіз пісьма на аснове рукапісаў Тэфсіра няма неабходнасці. Аднак істотныя вывады П.Сутэр тут усё ж робіць. З прыведзеных ім фактаў вынікае, што першай мовай для беларуска-літоўскіх татар была беларуская, а ўзорам прымянення арабскага пісьма для перадачы польскіх тэкстаў было беларускае пісьмо (с.186–187). Значыць, моўная асіміляцыя татар у беларускім акружэнні на час ажыццяўлення перакладаў была ўжо фактычна поўнай.

Аргументаванасць і нагляднасць высноў аўтара падмацоўваецца шматлікімі табліцамі. Усё, сказанае ім, сведчыць, што апісаная ў працы П.Сутэра тэксты з’яўляюцца цікавымі і каштоўнымі помнікамі па гісторыі беларускай мовы і моўна-культурнай сітуацыі ў Вялікім княстве Літоўскім. Гэта робіць даследаванне цікавым і патрэбным для беларускіх мовазнаўцаў. Перадача арабскіх тэкстаў дакладнай лацінскай транскрыпцыяй робіць магчымым выкарыстанне працы і неарабістамі. У цэлым даследаванне П.Сутэра — важкі ўклад у славянскае і беларускае мовазнаўства, каштоўны дарбак у скарбніцу беларускай нацыянальнай культуры.

Разам з тым можна выказаць пэўныя заўвагі адносна тэрміналогіі, выкарыстанай у працы. Так, старабеларуская мова называецца то беларускай (weissrussische Sprache), то рускай канцылярскай (ruthenische Kanzleisprache). У адносінах да перакладаў Тэфсіра ўвесь час ужываецца тэрмін “літоўска-татарскі”, хаця татары жылі не толькі ў этнічнай Літве, але і, галоўным чынам, на тэрыторыі Беларусі, а мова, на якую зроблены пераклады, — не літоўская (г.зн. не балтыйская). Літва (Litauen) — гэта ўсё Вялікае княства Літоўскае, у такім разе няяснае паходжанне тэрміна “der weissrussischen Sprachen”. Недахоп этнічнаму “litauisch” і “russisch” — у іх паняццёвай неадназначнасці, бо цяпер яны належаць іншым народам.

Уладзімір СВЯЖЫНСКІ,
кандыдат філалагічных навук.

Ад нас адышлі

Памяці старэйшага гісторыка дзяржаўнасці і права Беларусі

І.А.Юхо нарадзіўся ў Мінску 19 сакавіка 1921 года, ваяваў у часы другой сусветнай вайны, быў адзначаны высокімі ўзнагародамі. Пасля вайны скончыў Мінскі юрыдычны інстытут і звязаў свой лёс з гісторыяй права Беларусі, абараніў кандыдацкую дысертацыю, з 1956 года выкладаў гісторыю дзяржавы і права Беларусі на юрыдычным факультэце БДУ, быў адным з першых, хто паслядоўна фарміраваў курс выкладання прадмета са старажытных часоў. У 1982 годзе абараніў доктарскую дысертацыю, падрыхтаваў больш дваццаці кандыдатаў, трох дактароў права, заснаваўшы тым самым беларускую школу гісторыі права. Стварыў цікавыя праекты выдання помнікаў права Беларусі, якія засведчылі шырокай грамадскай высокі ўзровень развіцця права ў мінулым.

На аснове сваіх даследаванняў вучоны апублікаваў шматлікія артыкулы, манаграфіі і шэраг падручнікаў па гісторыі права ад старажытных часоў, дзе ўпершыню была распрацавана канцэпцыя аб існаванні старажытнай дзяржаўнасці і права беларусаў, багатай прававой спадчыны народа. Найбольш вядомымі працамі прафесара з’яўляюцца “Кароткі нарыс гісторыі дзяржавы і права Беларусі”, “Крыніцы права Беларусі”. Вельмі папулярнымі сталі падрыхтаваныя ім вы-

Летам гэтага года пайшоў з жыцця Іосіф (Язэп) Аляксандравіч Юхо, выдатны беларускі гісторык права, добра вядомы грамадству навуковец, прафесар юрыдычнага факультэта Белдзяржуніверсітэта, сябар ГА “МАН” з першых дзён існавання нашага аб’яднання і актыўны ўдзельнік яго навуковых форумаў. Асноўнай тэмай яго даследаванняў і дзейнасці была Беларусь, яе мінулае і сучаснасць, лёс дзяржаўнасці і развіцця правай асобы. Вопыт і праца вучонага былі ўкладзены ў Канстытуцыю незалежнай Беларусі.

данні статутаў Вялікага княства Літоўскага 1566 і асабліва 1588 года — гэтай своеасаблівай энцыклапедыі жыцця беларусаў у Сярэднявекі і эпоху Адраджэння. За сваю адданую навуковую і выкладчыцкую дзейнасць у 1996 годзе прафесар быў узнагароджаны медалём Францішка Скарыны.

Прафесар Юхо ў сваёй навуковай, выкладчыцкай і грамадскай дзейнасці найперш кіраваўся пачуццём любові да сваёй Айчыны, ставіў мэту паказаць пераемнасць багатай старажытнай гісторыі і сучаснай Беларусі. Ён здолеў перадаць свой высокі патрыятызм шырокаму колу студэнтаў і навукоўцаў. Калегі знаходзілі ў асобе Іосіфа Аляксандравіча добразычлівага крытыка і кампетэнтнага дарадцу, дзейнага прыхільніка паразумення навукоўцаў па вострых і праблемных пытаннях.

Даследаванні Іосіфа Юхо з’яўляюцца каштоўным здабыткам для далейшага вывучэння гісторыі Беларусі. Мы маем падставы спадзявацца, што шырокае кола яго вучняў прадоўжыць запланаванае вучоным. Яркая індывідуальнасць даследчыка, яго навуковая і грамадская дзейнасць пакінулі значны след у гісторыі сучаснай Беларусі.

Галіна ДЗЕРБІНА,
кандыдат юрыдычных навук,

Сцяпан СОКАЛ,
доктар юрыдычных навук.

На старонках славацкага часопіса

У Славакіі падзеяй у навукоўцаў стала святкаванне 70-годдзя аднаго з самых аўтарытэтных часопісаў, “Slovenská reč” (“Славацкая мова”).

**SLOVENSKÁ
REČ 1932–2002**

VEDECKÁ KONFERENCIA-BIBLIOGRAFIJA

Editor
SLAVOMÍR ONDREJOVIČ

Выданне стала аб’ектыўным сведчаннем сацыялінгвістычнай сітуацыі ў Славакіі, фіксавала змены, акцэнтавала істотныя дэталі, прапаноўвала свае падыходы да вырашэння праблем, якія выяўляла моўная практыка. Найбольшая ўвага надавалася культуры славацкай мовы, што адлюстроўваюць шматлікія артыкулы, у якіх разглядаецца і ацэньваецца

у жыццёвым розных слоў і іх форм. Гэтыя матэрыялы маюць навуковую каштоўнасць для лінгвістаў, якія даследуюць славянскія літаратурныя мовы і іх гісторыю, у тым ліку і для беларускіх навукоўцаў. Падставай для такога сцвярдзення з’яўляецца абмеркаванне славацкімі даследчыкамі шматлікіх слоў, вядомых і беларускай мове (пільны, загаіць, гаспадар і іншыя), а таксама абгрунтаванні сваіх падходаў да выбару моўных сродкаў.

У гонар юбілею ў Славацкай акадэміі навук — Інстытуце мовазнаўства імя Людавіта Штура — прайшла навуковая канферэнцыя, у якой прынялі ўдзел аўтары, а таксама сучасныя і раней-

шыя супрацоўнікі часопіса. Присутнічалі навукоўцы з Чэхіі. Матэрыялы канферэнцыі, а таксама вычарпальная бібліяграфія часопісных публікацый, падрыхтаваная А.Ораўцавай і С.Ондрэвічам, склалі змест выданняга ў канцы 2003 года зборніка “Slovenská reč 1932 – 2002”. (Bratislava, 2003) Цяперашні галоўны рэдактар часопіса дырэктар Інстытута мовазнаўства імя Людавіта Штура Славацкай акадэміі навук С.Ондрэвіч прапанаваў грунтоўны аналіз усіх публікацый агульнай колькасцю (паводле падлікаў аўтара) 25 тысяч старонак — у дакладзе “Сем дзесяцігоддзяў часопіса “Славацкая мова”. Разгледжаныя напярэкі лінгвістычных даследаванняў падрабязна асвятляюць іншыя ўдзельнікі канферэнцыі.

Як важная гістарычная падзея дакладчыкамі інтэрпрэтуецца ініцыятыва ўплывовай грамадска-

культурнай адраджэнскай арганізацыі “Маціца славацкая” ў стварэнні часопіса, што дэталёва разглядаецца ў спецыяльным дакладзе Л.Бартко “Аб удзеле Маціцы славацкай ў заснаванні і пачатковай зместавай скіраванасці “Славацкай мовы”. В.Бланар, гаворачы пра моўную інтэрферэнцыю, ва ўмовах якой пачынаў дзейнічаць часопіс, прапанаваў даклад “Так званы дрэнны аўтар і пачаткі “Славацкай мовы”.

Хоць і абмежавана, але ж у выданні ўпамінаецца і беларускі матэрыял. У прыватнасці, бібліяграфія публікацый часопіса змяшчае два такія артыкулы. Першы з іх апублікаваны Я.Горацім і прысвечаны рэформе беларускага правапісу. Другі, напісаны сумесна славацкім лінгвістам К.Палкавічам і беларускім лінгвістам І.Лучыцам-Федарцом, датычыцца транскрыпцыі (транслітарацыі) з беларускай мовы на

славацкую. Гэтая публікацыя ўпамінаецца і ў энцыклапедыі “Беларуская мова” — у бібліяграфіі да артыкула “Славацкая мова” (аўтар І.Лучыц-Федарэц). Часопіс змясціў таксама рэцэнзію С.Ондрэвіча на хрэстаматыю мінчаніна Б.Касоўскага па агульнаму мовазнаўству.

Падвёўшы вынікі, “Славацкая мова” ідзе наперад, не забываючыся на свае традыцыі, пра што сведчыць выданне матэрыялаў юбілейнай канферэнцыі. Вопыт і дасягненні часопіса маюць высокую навуковую каштоўнасць для даследчыкаў беларускай літаратурнай мовы, тыпалагічна блізкай паводле свайго ўтварэння славацкай літаратурнай мове. Значыць, даследаванне нашых моўных сувязей мае перспектыву.

Вікторыя ЛЯШУК,
кандыдат філалагічных навук.
(Прэшаў. Славакія).

Суайчыннікі замежжа сталі студэнтамі беларускіх ВНУ

Больш як 70 нашых суайчыннікаў, якія пражываюць у Польшчы, краінах СНД і Балтыі, сталі студэнтамі беларускіх ВНУ.

Як расказаў начальнік упраўлення замежных сувязей Міністэрства адукацыі Беларусі Уладзімір Ціханаў, юнакі і дзяўчаты прыбылі вучыцца ў Беларусь па рэкамендацыях сваіх дыяспар.

Па яго словах, пагадненне аб ілготным навучанні Беларусь падпісала з Польшчай і Літвой. Беларусы з краін СНД таксама маюць некаторыя льготы пры здачы экзаменаў і паступленні. Прычым у бягучым годзе фінансаванне навучання такіх студэнтаў Мінадукацыі ўзяло на сябе.

Варта адзначыць, што Міністэрства адукацыі курыруе яшчэ некалькі праектаў. Так, сёлета больш як 100 навучэнцаў з краін СНД і Балтыі (усе яны этнічныя беларусы) адпачывалі на возеры Нарач у нацыянальным дзіцячым аздараўленчым лагера "Зубраня". Акрамя таго, толькі за 2003 год Мінадукацыі перадало беларускім дыяспарам для навучання дзяцей больш за 4 тысячы падручнікаў і мастацкай літаратуры, а сёлета яны атрымалі ўжо 2 тысячы кніг. Уладзімір Ціханаў адзначыў, што такая дзейнасць Мінадукацыі знаходзіць станоўчы водгук у асяроддзі беларусаў за мяжой.

Юлія ВАНІНА.

У ТАВАРЫСТВЕ "РАДЗІМА"

НА СУВЯЗІ З "РАДЗІМАЙ"

Тысячы беларусаў знаходзяцца за межамі Радзімы. Шмат хто зараз прыязджае на Беларусь у гасці, многія хочуць рэгулярна атрымліваць інфармацыю пра краіну і якімсьці чынам удзельнічаць у яе жыцці. Што для гэтага робіцца і як падтрымліваюцца сувязі з нашымі суайчыннікамі за рубяжом, расказае вядучы спецыяліст аддзела па рабоце з дыяспарай Камітэта па справах рэлігій і нацыянальнасцей Міхаіл РЫБАКОЎ.

— **3 якімі грамадскімі арганізацыямі супрацоўнічае камітэт для падтрымання сувязі з дыяспарай?**

— Наш камітэт займаецца пытаннямі не толькі рэлігій і нацыянальных меншасцей у Рэспубліцы Беларусь, але і пытаннямі беларускай дыяспары за межамі краіны, таму мы стараемся падтрымліваць кантакты з усімі грамадскімі аб'яднаннямі, якія працуюць у гэтым напрамку (у тым ліку і са сродкамі масавай інфармацыі: газетамі, тэлебачаннем, з радыёстанцыяй "Беларусь"), з'яўляемся адказнымі каардынатарамі ў гэтай дзейнасці. У апошні час найбольш выніковым атрымліваецца супрацоўніцтва з Беларускім таварыствам па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом "Радзіма".

Два гады таму ў таварыстве адбыліся кардынальныя змены. Укрытычны для грамадскай арганізацыі момант яе падтрымалі суайчыннікі з замежжа. У першую чаргу, гэта Алег Чубін, бізнесмен з Іспаніі, які на працягу ўсяго мінулага года дапамагаў "Радзіме" існаваць, і Міхаіл Градовіч, які прадстаўляў Чубіна ў Мінску і на месцы здзяйсняў каардынацыю дзейнасці таварыства. Сёлета да іх далучыліся яшчэ некалькі чалавек: Іван Панасюк з Новасібірска, Сяргей Бандарэнка з Сургута, Аляксандр Шут з Кыргызстана. Яны, кіраўнікі рэгіянальных суполак, развіваюць дзейнасць таварыства з улікам патрабаванняў часу, аказваюць значную падтрымку, у тым ліку і фінансавую.

— **Якія вырашаліся пытанні і якія мерапрыемствы праводзіліся ў апошні час?**

— Таварыства "Радзіма" створана ў 1964 годзе і існуе ўжо 40 гадоў. У апошні час дзейнасць "Радзімы" актывізавалася: распрацоўваюцца турыстычныя, бізнес-праекты, захоўваюцца традыцыйныя накірункі — правядзенне стажыровак для кіраўнікоў мастацкіх калектываў. У планах сустрэчы з тымі, хто навучае беларускай мове, рытуе ў суполках інфармацыйныя выданні. Нядаўна паспяхова правялі збор кніг для беларускіх суполак замежжа. Кнігі збіралі сумесна з маладзёжнымі арганізацыямі і школамі. Выданні на роднай мове беларускіх пісьменнікаў — вельмі каштоўны падарунак для беларусаў, якія жывуць за межамі краіны. Бібліятэчкі былі перададзены прадстаўнікам грамадскіх арганізацый беларусаў у ЗША, Украіне, Расіі. Працяг акцыі плануецца на кастрычнік.

— **Як развіваецца ўзаемадзеянне мясцовых органаў улады з дыяспарай?**

— У апошні час павялічваецца цікавасць грамадскіх і дзяржаўных структур да супрацоўніцтва з дыяспарай. Мясцовыя органы, райвыканкамы і гарвыканкамы, умацоўваюць кантакты са сваімі землякамі за межамі Беларусі. Можна прывесці прыклады, калі беларусы, якія пражываюць у іншых краінах, дапамагаюць родным мясцінам. Так, Іван Панасюк падараваў школе, у якой вучыўся ў сяле Лелькава Брэсцкай вобласці, аргтэхніку, па яго ініцыятыве было праведзена добраўпарадкаванне сяла. Шмат зрабіў для родных мясцін і Алег Чубін: акрамя рамонта ў школе, ім была ўведзена сістэма выдачы стыпендыя вучням-выдатнікам. Многія прысылаюць медыкаменты і медыцынскае абсталяванне, дапамагаюць ва ўзвядзенні цэркваў, і тут асабліва адчувальна пасрэдніцкая дзейнасць таварыства "Радзіма".

Увогуле супрацоўніцтва паміж мясцовымі органамі ўлады на Беларусі і дыяспарай павінна быць заснавана на ўзаемнай зацікаўленасці. Нам як нацыі ёсць чым ганарыцца. Беларусы заўжды лічыліся талерантным, памяркоўным і вельмі таленавітым народам, пацвярджаюць таму — шматлікія каштоўнасці, духоўныя і матэрыяльныя, у сусветнай скарбонцы. У нас ёсць адзіная Радзіма — Беларусь, і ўсё свет павінен ведаць пра яе.

Гутарыла Кацярына НЕМАГАЙ.

ПАДАРОЖЖА ПА МЯСЦІНАХ ПРОДКАЎ

ЗДЗЕЙСНІЛІ БЕЛАРУСЫ ДРУСКІНІНКАЯ З ДАПАМОГАЙ ТАВАРЫСТВА "РАДЗІМА"

"Ад прадзедаў спакон вякоў Мне засталася спадчына..."

Гэтыя вядомыя словы вельмі кранаюць душу, асабліва тых, хто знаходзіцца за межамі роднай Беларусі.

Калі Камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь атрымаў ліст ад Таварыства беларускай культуры "Спадчына" з просьбай аказаць садзейнічанне ў арганізацыі і правядзенні турпаездкі па гістарычных мясцінах Беларусі ў гонар 60-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, каардынацыю праекта "Падарожжа па родных мясцінах продкаў" было даручана ажыццявіць Беларускаму таварыству па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом "Радзіма". Для нашых суайчыннікаў з Літвы (13 чалавек) у сціслы тэрмін быў распрацаваны турыстычны маршрут Гродна—Ліда—Навагрудак—Мір—Нясвіж—Стоўбцы—Гродна. Трэба было вырашыць шмат пытанняў, звязаных з пражываннем, харчаваннем, арганізацыяй экскурсій на месцах, сустрэчамі з прадстаўнікамі дзяржаўнай улады, знакамітымі людзьмі ў кожным горадзе турысцкага маршруту.

Сумесна з супрацоўнікамі таварыства "Радзіма" — Наталляй Тактасунавай, Галінай Навіцкай — актыўна ўдзельнічала ў выкананні праекта "Падарожжа

па родных мясцінах продкаў" галоўны спецыяліст Савета па справах рэлігій і нацыянальнасцей Мінаблвыканкама Галіна Гражэўская.

З дапамогай Гродзенскага аблвыканкама, непасрэдна намесніка старшыні Савета па справах рэлігій і нацыянальнасцей Мікалая Пацярухіна, таварыства "Радзіма" змагло вырашыць не менш важнае пытанне аб вызваленні групы нашых суайчыннікаў з Літвы ад уплаты мясцовых збораў на беларуска-літоўскай мяжы.

Таварыства беларускай культуры "Спадчына" горада Друскінінка (Літва) існуе ўжо больш за 10 гадоў. Яно было створана па ініцыятыве беларусаў, якія працавалі, а многія і зараз працуюць у санаторыі "Беларусь" у Друскінінкі. Спачатку таварыства беларускай культуры "Спадчына" з'яўлялася філіялам ТБК (таварыства беларускай культуры), якое было створана ў Вільнюсе ў 1994 годзе, у 2001 годзе гэты філіял ператварыўся ў самастойную беларускую суполку, старшынёй якой з'яўляецца Іван Ломаць. Сакратар ТБК "Спадчына" — Валянціна Іваноўская.

Сваю назву ансамбль атрымаў у гонар выканання сваёй першай песні "Спадчына" (словы Янкі Купалы, муз. І. Лучанка, у апрацоўцы У. Мулявіна).

Пры ТБК "Спадчына" працуе выдатны школьны калектыв мастацкай самадзейнасці. Дзіцячы фальклорны ансамбль створаны ў 1991 годзе. Яго кіраўнік — настаўніца музыкі і спеваў сярэдняй школы № 2 Друскінінка Маргарыта Пузіновіч.

З 1995 года ТБК "Спадчына" стала апекаваць дзіцячы вакальны ансамбль, і вельмі хутка гэты калектыв мастацкай самадзейнасці заявіў аб сабе добрым выкананнем беларускіх, польскіх, літоўскіх, рускіх песень, пазней сталі спяваць на англійскай мове.

Шматлікія выступленні на сценах Друскінінка, у гарадах Літвы і Беларусі, удзел у фестывалях, святах песні і іншых мерапрыемствах прынеслі калектыву заслужанае прызнанне. Ён неаднаразова атрымліваў вышэйшыя ўзнагароды і займаў ганаровыя месцы.

Можна сказаць, што не загіне беларуская нацыянальная культура і мастацтва ў Літве, таму што нашы суайчыннікі зберагаюць і прапагандуюць культурныя традыцыі беларускага народа. Аб гэтым красамоўна сведчыць тое, што беларускія песні гучаць у выкананні дзяцей, што беларусы Літвы не губляюць сувязь з зямлёй продкаў.

Наталля УСАНАВА.

ДУБРОЎНА СКЛІКАЕ ЗЕМЛЯКОЎ

Дуброўна - невялікі ўтульны гарадок на ўзбярэжжы велічнага Дняпра. Мост на высокіх апорах звязвае два берагі. На першы погляд самы звычайны раённы цэнтр Беларусі. Звычайны - ды не зусім. Не ўсякае паселішча на беларускай зямлі можа пахваліцца такой багатай гістарычнай спадчынай, якая выпала на лёс Дубровеншчыны. Адны толькі кароткія нарысы пра самыя адметныя падзеі мінулага ледзь удалося ўціснуць у два грунтоўныя тамы гістарычнага даведніка — кнігі "Памяць. Дубровенскі раён", а напрацаванага матэрыялу хоціць яшчэ на добры дзесятак такіх выданняў. Цікавасць да кнігі такая вялікая, што прыйшлося запланаваць іх пайторнае, пашыранае перавыданне.

Жывуць у нашым раёне сціплыя, добразычлівыя, працавітыя людзі. Гадуецца дзетак, мацуюць годнасць свайго краю. Вось і цяпер, каб нашчадкі не страцілі славы продкаў, рэстаўрыруюцца стары будынак кляшчара бернардзінцаў, што стане прыстанішчам краязнаўчому музею раёна і дазволіць годна расказаць пра падзеі і слаўтасцей мінулага і сённяшняга дня.

Не адну экспазіцыю складуць экспанаты каменнага веку, часоў вайны 1812 года і паходу Напалеона на Маскву, Вялікай Айчыннай вайны, шмат карцін, прадметаў народнага мастацтва, грашовыяклады, цікавыя гістарычныя дакументы, падарункі гасцей горада і вядомых землякоў.

Цесна звязаны з гісторыяй Дубровеншчыны і сусветна вядомыя дваранскія роды Сапегаў, Меншыкавых, Пацёмкіных, Любамірскіх і Агінскіх, Глябовічаў, дзекабрыст Пётр Фаленберг, вядомы марскі афіцэр Аляксандр Казарскі, пісьменнік Аляксей Дудараў, удзельніца Алімпійскіх гульняў у Грэцыі Маргарыта Турава і шмат іншых выдатных імёнаў Беларусі вядуць свой шлях ад зямлі Дубровенскай.

Шмат землякоў-дубровенцаў закідана па свеце. Жывуць яны і ў нашчадкі ў Расіі, Польшчы, Украіне, Ізраілі, ЗША, Нямеччыне, іншых краінах. Але дзе б яны ні знаходзіліся, іх гатова гасцінна сустрэць малая гістарычная радзіма — Дубровеншчына.

Нагод завітаць у Дуброўна хапае штогод святкуецца

Міжнародны фестываль песні і музыкі Прыдняпроўя Беларусі, Расіі і Украіны "Дняпроўскія галасы ў Дуброўне", прыгажосці якога зайздросцяць нават Кіеў са Смаленскам. Сёлетняя восень таксама адметная — раённае споўніцца 80 год з дня ўтварэння.

Між тым, добрых задум у кіраўніцтва і грамадскасці раёна хапае. Адна з іх — адшукаць як мага больш землякоў-дубровенцаў, што пражываюць па-за межамі Беларусі, наладзіць з імі трывалыя стасункі, сабраць да сваіх гістарычных каранёў. **У гэтым сэнсе самая значная задума — ідэя правядзення з'езда вядомых землякоў-дубровенцаў. Не выключана, што побач з культурнымі стасункамі знойдзецца месца і сумесным эканамічным праектам.**

Мы будзем рады, калі адгукнецца хто з чытачоў газеты або з нашчадкаў вядомых беларускіх радоў, якія маюць дачыненне да лёсу Дубровеншчыны і, шукаючы свае гістарычныя карані, знойдзе іх у нашым слаўным краі.

А магчыма, што гарады з такой жа назвай — Дуброўна, якія ёсць у Польшчы, Расіі, Украіне, Францыі і іншых краінах свету, таксама знойдуць горад-пабрацім у сінявокай Беларусі.

Міхаіл ЛЯШЧЫНСКІ, старшыня Дубровенскага райвыканкама, старшыня камісіі па стварэнні кнігі "Памяць. Дубровенскі раён".
Пішыце, тэлефануйце: 211040, г. Дуброўна, Дом Саветаў.
Т.ф. +375 (02137) 2-18 -45.

РАСІЯ, ІРКУЦК

КУПАЛЛЕ на берагах Ангары

У Мінск Таццяна Бізікава прыехала амаль на два тыдні — упершыню за 13 гадоў. І не губляла дарэмна часу: сустракалася з тымі, хто мог даць карысныя парады па яе грамадскай рабоце ў Іркуцку. Яна намеснік старшыні рэгіянальнай грамадскай арганізацыі “Іркуцкае таварыства беларускай культуры імя Яна Чэрскага”, узначальвае гарадское аддзяленне ІТБК, з’яўляецца рэдактарам дзіцячай старонкі газеты ІТБК “Маланка”. Такую вялікую грамадскую работу можа весці толькі чалавек актыўны і апантаны пэўнай ідэяй, тым больш, што і асноўная праца патрабуе вялікай напружанасці: Таццяна — настаўнік пачатковых класаў. У Таццяне Бізікавай — маладой жанчыне, далікатнай, мэтаанакіраванай, інтэлігентнай, настаўніцу можна пазнаць беспамылкова. Гэта ў якасці кампліменту, бо, па маім уяўленні, менавіта такімі і павінны быць настаўнікі. Наша размова пачалася з пытання, як Таццяна Аляксандраўна апынулася ў далёкім Іркуцку.

— У 1991 годзе, калі яшчэ быў Саюз, мой муж пасля заканчэння медінстытута па запрашэнні вырашыў ехаць на працу ў Іркуцк. Натуральна, што і я паехала за ім. Прывычаіцца да новага месца мне было вельмі цяжка. Ды і да гэтай пары, можа б, яшчэ сумавала, каб не беларуская суполка. Здаецца, усё добра: у мужа работа, я працую па спецыяльнасці, нарадзіліся ў Іркуцку дзеці, а вось на Беларусь цягне. Тут у нас шмат радні, усе клічуць назад на радзіму. А я адказваю, што, мусіць, у Іркуцку не ўсё зрабіла. Штосьці мяне трымае. Зраблю, дык вярнуся.

— **Раскажыце, калі ласка, пра ваша таварыства.**

— Жыццёвы прынцып старшыні нашага таварыства, арганізатара і лідэра Алеся Рудакова: “Дзе б ты ні знаходзіўся, усюды можаш быць патрыётам Беларусі і працаваць на карысць любімай Беларусі” блізі ўсім членам суполкі. Галоўнае, чым мы займаемся, гэта культурна-асветніцкая работа. Вітаем у сваёй суполцы ўсіх, хто цікавіцца беларускай культурай незалежна ад яго месца нараджэння і веравызнання.

У ІТБМ імя Чэрскага каля 500 сяброў. Дзякуючы энтузіязму Алега Рудакова, праводзіцца вялікая краязнаўчая работа. Ён сам вядзе даследаванні і піша артыкулы для газет і радыё пра беларусаў Сібіры, арганізуе этнаграфічныя экспедыцыі ў вёскі, якія з’явіліся дзякуючы перасяленцам

з Беларусі. Адтуль прывозіць экспанаты для нашага краязнаўчага музея.

— **Дзе знаходзіцца гэты музей?**

— Наша сядзіба ў самым цэнтры Іркуцка. Мы арандуем другі паверх у адным з будынкаў. У нас свая бібліятэка, у якой налічваецца каля тысячы кніг. Ёсць музей, дзе знаходзяцца не толькі рэчы, а і праце маладзёжны клуб “Крывічы”. Моладзь тут вучыцца вышыўцы, саломалляцтва, ткацтва, развучваюць беларускія песні і танцы. Дарэчы, наша суполка адрозніваецца ад 25 нацыянальных суполак, зарэгістраваных у Іркуцкай вобласці, тым, што ў нас шмат моладзі. Гэта нашчадкі беларускіх перасяленцаў і дзеці беларусаў, якія адносна нядаўна жывуць у рэгіёне. Але апошніх няшмат. Некаторыя маладыя людзі пачалі ўсведамляць сябе беларусамі са з’яўленнем нашай суполкі. Бывалі цікавыя выпадкі. Адночы да нас прыйшла маладая жанчына і кажа, што чула ў раннім дзяцінстве, як яе бабуля гаварыла не так, як астатнія, напрыклад, абутак, гарбата, і толькі цяпер дзяўчына даведалася, што яе продкі былі выхадцамі з Беларусі.

— **Якія найбольш цікавыя мерапрыемствы адбыліся ў вашай суполцы ў апошні час?**

— Нядаўна ў Цэнтральнай навукова-даследчай бібліятэцы імя Малчанава-Сібірскага прайшла прэзентацыя зборніка вершаў “Пралескі” нашай паэтэсы Кацярыны Агаркавай. Яна родам з-пад Оршы, у маладыя гады выехала па сямейных абставінах з Беларусі. У Іркуцку выклала рускую мову і літаратуру. Калі стала наведвацца да нас у суполку, то адчула, што зноў прачнулася любоў да роднай мовы: стала пісаць вершы на беларускай мове. На вечары-прэзентацыі было шмат людзей, у тым ліку і госці Міжнароднага кінафестывалю “Залаты Віцязь”, які праходзіў у Іркуцку, прысутнічалі артысты з тэатра беларускай драматургіі, яны былі на гастролях. І ўсіх здзівіла, што ў Іркуцку выдаюцца кнігі на беларускай мове.

У нас усталяваліся сяброўскія адносіны з вёскай Чарчэт, якая заснавана перасяленцамі з Беларусі 100 гадоў таму. У ёй яшчэ захаваліся некаторыя беларускія песні, звычаі, абрады. Там мы зімой правялі з дапамогай нашых гуртоў “Ленушка” і “Крывічы” абрад Калядавання. На святкаванні сабраліся амаль усе жыхары вёскі. Для іх гэта традыцыя была вельмі цікавай. Мы плануем у гэтай

вёсцы пры школе арганізаваць ансамбль беларускай песні. Дапамагам ім у стварэнні нацыянальных касцюмаў. Нашы дзяўчаты навучыліся ў гуртках добра шыць і вышываць.

Мы ў суполцы святкуем усе народныя святы гадавога цыкла — Дзяды, Каляды, Гуканне вясны, Купалле. Да свят сур’ёзна рыхтуемся, і праходзяць яны заўсёды весела, збіраецца шмат гасцей. У гэтым годзе Купалле святкавалі дзевяты раз у Тальцах на беразе Ангары. Былі і нячысцікі, і спевы, і Купалінка, пілі адвар з 40 траў, купаліся ў Ангары. Пра тое, як беларусы адзначаюць традыцыйныя святы, расказваюць па радыё, тэлебачанні, у гэтым годзе цэлая старонка была адведзена святкаванню Купалля ў папулярнай рэгіянальнай газеце “Пятніца”.

Выдаём газету “Маланка” дзякуючы матэрыяльнай падтрымцы Уладзіміра Якіменкі, прэзідэнта фінансава-банкаўскай групы, этнічнага беларуса. Ён нарадзіўся ў Сібіры, але ўсведамляе сябе беларусам і дапамагае абшчыне. Беларуская суполка ў горадзе вельмі аўтарытэтная. І ўсё, што адбываецца цікавага ў нас, гэта плён працы многіх людзей.

— **Таццяна Аляксандраўна, а ваша вялікая грамадская работа не перашкаджае асноўнай — выкладчыцкай?**

— Наадварот, адна адну дапаўняюць. Я выкладаю ў так званым культуралагічным класе. Так яго назвалі ў друку, а потым і ў Дэпартаменце адукацыі (нечакана для мяне). Гэта таму, што я стварыла план пазашкольнай работы, па якому мы з вучнямі вывучаем культуру розных краін. У мінулым годзе вывучалі гісторыю сібірскіх народаў, сёлета на прыкладзе беларускай культуры паказалі традыцыі і абрады славянскіх народаў. Вучылі беларускую мову, беларускія песні і вершы, паказвалі беларускія гульні “Міхасік”, “Пярсцёнак” і іншыя. У класе вучацца і рускія, і беларусы па паходжанні. Дзеці вельмі сур’ёзна адносяцца да ўсіх даручэнняў, даведваюцца шмат карыснага. Магчыма, таму бацькі ўсіх школьнікаў ахвотна нас падтрымліваюць, дапамагаюць дзецям шыць касцюмы. Праз вывучэнне беларускай культуры дзеці становяцца патрыётамі сваёй Радзімы — Расіі. Вывучаеш іншыя краіны, больш даведваешся і пра сваю. Гэта мне і патрэбна: каб у дзяцей выходзіла патрыятызм.

Гутарыла
Таццяна КУВАРЫНА.

УКРАЇНА, ВІННІЦА

Гарады-пабрацімы Гомель і Вінніца разам святкавалі 60-годдзе вызвалення Беларусі

Гэтай вясной у Вінніцу на святкаванні 60-годдзя вызвалення вобласці ад нямецка-румынска-італьянскіх захопнікаў наведаўся пасол Беларусі ва Украіне Валянцін Вялічка. А раней на святкаванні Дзён беларускай культуры прыязджалі вядомы ў Беларусі і за яе межамі спявак Іван Краснадубскі, дырэктар Гомельскага абласнога тэатра заслужаны работнік культуры Беларусі Валянціна Рагоўская, фальклорны ансамбль з Рагачова “Добры вечар”, пісьменнікі і мастакі. Гэтыя абставіны зрабілі штуршок, каб і мы наведвалі свае родныя мясціны.

Покліч сэрца прыцягваў нас, выхадцаў з Беларусі, да родных мясцін і землякоў, да Бацькаўшчыны. Сам я нарадзіўся на Віцебшчыне, але Гомель парадніўся пабрацімскай дамовай з Вінніцай. Дык трэба гэтыя сувязі развіваць. Паразважаў і паехаў, як кажуць, у разведку. Сустрэўся з пісьменнікам Міхасём Слівай (Міхайла Кавалёў), зайшлі ў Рагачоўскі райвыканкам. Там адбылася сустрэча з намеснікам старшыні выканкама Рымай Ястрэмскай.

Пра жаданне развіваць культурныя стасункі наша абласное зямляцтва беларусаў мела размовы ў Камітэце па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь і з кіраўніцтвам Гомельскага аблвыканкама.

Урэшце адміністрацыя Вінніцкай вобласці атрымала запрашэнне на свята Дня горада Рагачова, у якім была выказана прапанова, каб ра-

зам з афіцыйнымі прадстаўнікамі прыехаў і ансамбль нашага зямляцтва “Купалінка”.

Ну як не паехаць туды, дзе твае карані? Хацелася шчыра павіншаваць ветэранаў і нізка пакланіцца тым, хто не дажыў да Перамогі. Выступаць ансамблю давялося не толькі ў Рагачове, адбыліся канцэрты ў вёсках Зарэчнае і Побалава, у цэнтральным парку Гомеля і на цэнтральнай плошчы Калінкавічаў...

З нашым ансамблем выступалі заслужаны артыст Украіны Станіслаў Гардынскі, якога таксама выклікалі “на біс”, як і нашых вядучых салістаў, сярод якіх ёсць і ўкраінкі, і рускія.

Так ачыцывілася мара разам адсвяткаваць 60-годдзе вызвалення Беларусі. Гэта і наша свята, бо мы жылі ў адным славянскім доме, у адной сям’і.

Уладзімір ДЗЯМЕСКА.

Урок-спектакль ВАЦЛАВЫ ВЯРБОЎСКОЙ

У Мінскай гарадской бібліятэцы імя Янкі Купалы адбылося чарговае пасяджэнне клуба інтэлектуалаў “Рэзананс”. Яно пачалося ўрока-спектаклем “Крыж Ефрасіні Полацкай”, у якім ролі выконвалі і прафесіянальныя актёры, і школьнікі.

Прысутныя актыўна ўдзельнічалі ва ўроку: паўтаралі словы малітвы, адказвалі на пытанні, выявы якіх святых размясціў Лазар Богша на крыжы, супольна адгавалі, дзе ж можа знаходзіцца крыж (яго арыгінал)

сёння. Слова спалучалася з выяўленчым мастацтвам, музыкай. Усё гэта выклікала незабыўныя эмоцыі.

Аўтарам сцэнарыя ўрока-спектакля з’яўляецца наша суайчынніца з Амерыкі грамадская дзеячка Вацлава Вярбоўская. Яна прысутнічала ў зале і выступіла з хваляваным зваротам да прысутных. Спадарыні Вярбоўскай належыць аўтарства сцэнарыя 18-серыйнага тэлефільма пра Ефрасіню Полацкую, рэалізацыя якога намячаецца ў бліжэйшы час.

Таццяна ЛУКАШЭВІЧ.

ФРАНЦЫЯ

Настальгія праз усё жыццё

90-ГАДОВЫ ФРАНЦУЗ, ЯКІ ВУЧЫЎСЯ ў БРЭСЦЕ, ПАДАРЫЎ ГОРАДУ АРХІЎ І АСАБІСТУЮ БІБЛІЯТЭКУ

Багаты архіў і ўласную бібліятэку перадаў у дар Брэсцкаму абласнаму краязнаўчаму музею 90-гадовы жыхар французскага горада Нім Міхаіл Мантвілаў. Пра гэта паведаміла вядучы супрацоўнік музея Галіна Біруля.

Яшчэ пры польскай уладзе Міхаіл Мантвілаў вучыўся ў Брэсце ў рускай гімназіі і потым напісаў пра гэты перыяд свайго жыцця цікавую навуковую манаграфію. А ўжо ў сталым узросце вырашыў, што сабраныя даку-

менты, матэрыялы і іншыя унікальныя экспанаты, большасць з якіх прысвечаны гісторыі Брэста, павінны стаць набыткам горада, дзе ён правёў лепшыя маладыя гады.

Па словах Галіны Бірулі, частка матэрыялаў ужо прыйшла з Францыі ў горад над Бугам. А ў бліжэйшы час музейныя работнікі чакаюць прыбыцця вялікай бібліятэкі Мантвілава, даставіць якую дапамагаюць беларускія дыпламаты ў Францыі.

ИЗРАИЛЬ

Месца сустрэчы — лес Бэн-Шэмен

МИХАИЛ АЛЬШАНСКІ, НАМЕСНІК СТАРШЫНІ УСЕИЗРАЭЛЬСКАГА АБ'ЯДНАННЯ Выхадцаў з Беларусі, — ПРА СЯБЕ І БЕЛАРУСКАЕ ЗЯМЛЯЦТВА

Мой бацька быў ваеннаслужачым, і я нарадзіўся ў Маскве. Потым бацька шмат гадоў служыў у Бяроза-Картузскай, затым яго перавялі у Мінск у Масюкоўшчыну, дзе я скончыў базавую школу, тэхнікум сувязі і радыётэхнічны інстытут, пасля чаго працаваў у інстытуце "Гіпрасувязь". У 1975 годзе, калі мне было 26 гадоў, выехаў з бацькамі ў Ізраіль, дзе жыў ужо амаль 30 гадоў.

Арганізацыя выхадцаў з Беларусі ў Ізраілі афіцыйна існуе з 1955 года (зарэгістравана як добраахвотная, што існуе без падтрымкі дзяржавы), але яшчэ з 1946 года былая мінчане збіраліся на свае сустрэчы. Калі мы прыехалі, майго бацьку запрасілі на працу ў гэтую арганізацыю. А калі яго не стала, мне прапанавалі заняць яго месца. Я з задавальненнем пачаў працаваць. З 1991 года ўваходжу ў праўленне Беларускага зямляцтва.

Тыя людзі, што прыехалі ў Ізраіль з Беларусі, штогод збіраюцца разам. Гэтыя сустрэчы адбываюцца ў лесе Бэн-Шэмен за 5-7 кіламетраў ад аэрапорта па дарозе на Іерусалім. У наступным годзе адбудзецца 50-я сустрэча. Арганізатары пачынаюць свята ля трыбуны са сцягамі. Да мікрафонаў запрашаюцца ганаровыя госці — члены Кнесета, міністры, дыпламаты. Некалькі гадоў таму нашым госцем быў прэм'ер-міністр Ізраіля (гэта першы і адзіны выпадак, калі ён наведваў сход аднаго з зямляцтваў). Ён тады паабяцаў, што калі выйграе выбары, то яго першы візіт будзе ў Беларусь, але тыя выбары ён, на жаль, прайграў.

На нашых пікніках у Бэн-Шэмен сустракаюцца людзі, якія не бачыліся па 20 гадоў, жывучы ў Ізраілі. Звычайна 30-40 хвілін з 8 раніцы — афіцыйная частка, затым да вечара гучыць музыка. Любім слухаць беларускіх "Песняроў", яўрэйскія песні. Украінцаў у Ізраілі каля паловы мільёна, яны аб'яднаныя ў сваё зямляцтва. Нас каля 150 тысяч. І яны здзіўляюцца, як мы гэта робім, што з'яжджаецца столькі народу. А ўсё таму, што наша зямляцтва стваралася і існуе дзякуючы кіраўнікам, якія паважаюць дысцыпліну і мерка-

ванні іншых людзей, да таго ж нашы землякі разумеюць каштоўнасць такіх сустрэч і падтрымліваюць кіраўніцтва. Фінансава мы незалежныя, усё робім за свой кошт.

Нашы сустрэчы ў лесе Бэн-Шэмен адбываюцца ў перадапошні дзень яўрэйскай Пасхі. Гэты дзень — рухомы, сёлета гэта было 11 красавіка, у наступным годзе будзе 20 красавіка. Звычайна пасхальныя дні — выхадныя. Зараз ужо да нас на гэты пікнік сталі прыязджаць магазінчыкі, аўталаўкі з кніжкамі і марожаным, ладзяцца гульні і забавы для дзяцей. Сёлета было 5 тысяч удзельнікаў, летась — 10-11 тысяч з усяго Ізраіля. Мы, як зямляцтва, дапамагам аўтобусаў нашым аддзяленням (у нас 32 аддзяленні па краіне). Частку грошай за праезд вяртаем, каб людзі менш плацілі. Летась было каля 90 аўтобусаў, многія прыязджаюць на сваіх аўтамабілях.

Мы думаем пра выданне свайго друкаванага бюлетэня, трэба вырашыць фінансавыя праблемы. У нас ёсць сайт у Інтэрнэце, называецца Белзем (www.souz.co.il/belzem), які змяшчае навіны, аб'явы, перапіску. Яго вядзе Гена Пекер, старшыня Іерусалімскага аддзялення. Па просьбе Пасольства Рэспублікі Беларусь у Ізраілі мы адкрылі рубрыку "Навіны Пасольства Беларусі". Прэс-аташэ дае інфармацыю на наш сайт, аб'явы, артыкулы з беларускіх газет.

У пасольстве мы атрымліваем і газету "Голас Радзімы", рассылаем яе па аддзяленнях. Былыя жыхары Беларусі чакаюць яе, каб даведацца навіны, асабліва людзі старэйшага ўзросту. Маладыя на рабоце гавораць на іўрыце, рускую і беларускую мову не надта ведаюць, а іх бацькі, якія застаюцца дома з унукамі і праўнукамі, хочучь чытаць прэсу з Беларусі, дзе большасць з іх нарадзіліся і жылі. Менавіта яны падтрымліваюць памяць у сем'ях пра сваю радзіму, з якой звязаны ўспаміны дзяцінства, маладосці, дзе перажылі шчасце і гора. Ім хочацца ведаць, якія перамены, падзеі тут адбываюцца, каб падзяліцца з унукамі.

Запісала **Рэгіна ГАМЗОВІЧ**.

ЗША

Радуюся вашаму росту

Паважаная рэдакцыя "Голасу Радзімы!" Дзякуй за газету "ГР", якая дапамагае падтрымліваць сувязь з Бацькаўшчынай. Прыемна было чытаць разумныя словы спадара Уладзіміра Дражына (№30-33): "...Мы ўсе нарэшце зразумелі, што без гістарычнай памяці немагчыма рухацца наперад, будаваць самастойную дзяржаву". Поўнасцю таксама згаджаюся са сцвярдэннем Антона Верніна ў тым самым нумары, што "любой нацыі патрэбны героі". Дык знаходзьце іх як мага больш у нашай гістарычнай памяці і пішыце пра іх. Чытачы, адарваныя ад Беларусі, якія хварэюць душой за свой народ і дзяржаву, за матэрыяльны і духоўны дабрабыт людзей, будуць удзячныя вам.

Віншую газету з новым каларным афармленнем. Радуюся вашаму росту. Ваш сайт цікавы і інфармацыйны.

Вы пішаце, што можна расплачвацца за газету чэкам. Ці дастаткова для гэтага персанальнага чэка? Буду ўдзячны за адказ на гэтае пытанне.

З пашанай
Янка ЗАПРУДНІК.

АД РЭДАКЦЫІ.

НАШЫМ ЧЫТАЧАМ ЗА МЯЖОЙ НАГАДАВАЕМ: КАБ БЫЦЬ РАЗАМ, ПАПІШЫЦЕСЯ НА "ГОЛАС РАДЗІМЫ"!

Падпісныя індэксы ў Беларусі, Украіне, Латвіі, Таджыкістане, Кыргызстане, Малдове: 63854 — індывідуальная падпіска, 63798 — ведамасная падпіска.

Уіншыя краіны "Голас Радзімы" будзе рассылацца толькі тым, хто аплаціць дастаўку газеты чэкам (у тым ліку і персанальным) або паштовым пераводам на прад'яўляльніка — установу "Рэдакцыя газеты "Голас Радзімы". Наш адрас:

Рэдакцыя газеты "Голас Радзімы", пр.Ф.Скарыны, 44, г.Мінск, Рэспубліка Беларусь, 220005.

Кошт рассылкі на год: краіны Еўропы — 60 еўра; ЗША, Канада, Аўстрыя і іншыя краіны далёкага замежжа — 70 еўра.

ЛАТВІЯ

Зямлі той малюнкі..

У адной з даўгаўпільскіх друкарняў убачыў свет зборнік вершаў "Радзіма" тутэйшай беларускага ансамбля "Купалінка" Настасі Сазанкавай. Кніга ілюстравана ўласнымі малюнкамі аўтаркі. Яе мастацкія працы неаднаразова выстаўляліся ў Даўгаўпільсе, а вершы з'яўляліся ў некаторых выданнях.

Паэтычнае слова А.Сазанкавай простае на першы погляд, з ужываннем дыялектаў, аднак шчырае і эмацыянальнае. Прыемна пачуць, як яе вершы чытае на памяць настаўніца Беларускай нядзельнай школы Галіна Сантоцкая. Добра адгукаюцца аб творчасці паэткі і іншыя суайчыннікі. Бо многія радкі яе вершаў, як тыя сцэжкі-дарожкі, вядуць на радзіму, на мілую Віцебшчыну...

Даўно я не бачу

Зямлі той малюнкі,

Якая хіліла галінкі да люлькі...

У Цэнтры беларускай культуры Даўгаўпільса прайшоў паэтычны вечар, прысвечаны прэзентацыі гэтага зборніка. Вершы А.Сазанкавай чыталі сябры "Уздому" і сама аўтарка. Гучалі прывітальныя і віншавальныя словы ад сяброў "Уздому", супрацоўнікаў Цэнтра беларускай культуры і Генеральнага консульства Беларусі ў Даўгаўпільсе.

Ансамбль "Купалінка" разам з віноўніцай урачыстасці выканаў некалькі беларускіх народных песень.

Трэба адзначыць, што кніга была выдадзена дзякуючы падтрымцы Цэнтра беларускай культуры і Генеральнага консульства Беларусі ў Даўгаўпільсе.

Станіслаў ВАЛОДЗЬКА.

Анастасія САЗАНКОВА

Палёў і абшараў
Той водар адвечны,
Дзе маці спявала
Лагодныя песні.

Кранае мне сэрца
Пяшчотай на раны
Такі незабыўны,
Такі ён жаданы.

Даўно не ўдыхаю
Той водар гаючы, —
Граніцы, перапоны
І лёс жыцця кручы.

Па свеце блукаю,
Добра людзям зычу...
А водар радзімы
Усё кліча і кліча...

Не зважае завіхуры
Беларускі цэнтр культуры.
Колькі год жыве, працуе,
Кадры песціць і мацуе.
І танцуе, і спявае,
І красну-вясню гукае.
Гучыць слова беларуса,
І бабульчыным абрусам
Засцілаюцца сталы,
Тут карункі, дываны...
Усё роднае знаёма.
Беларусы тут, як дома...
Раны тут свае загоім,
Сустракаючы знаёма.
Пяць гадоў ўжо падрастаем.
І будзе лепш — бо гонар
маем!

"Летапіс "Уздому"

Убачыла свет кніга "Летапіс "Уздому", у якой распавядаецца аб жыцці беларускага таварыства ў Даўгаўпільсе. Выданне прысвечана 10-годдзю гэтай грамадскай арганізацыі.

Тут акрамя храналагічнага апісання падзей ёсць матэрыялы аб вядомых беларусах, нашых папярэдніках і сучасніках, лёсы якіх звязаны з Латгаліяй: Эдвардзе Вайвадзішу (1897-2000), Аляксеі Барткевічу (1906-1991), Пётры Мірановічу (1902-1990), Міколе Талерцы (1898-1983), Эдвардзе Цынгалю (нядаўна адзначыў 90-годдзе). У кнізе шмат фотаздымкаў. Тут апублікавана песня "Беларускі дом" паэта Станіслава Валодзькі і кампазітара Аляксандра Рудзя, якая з'яўляецца гімнам "Уздому". Аўтарамі кнігі выступілі Тацяна і Алена Бучэль. Прадмову напісала габлітаваны доктар гісторыі, прафесар Ілга Апіне. Падтрымку ў выданні кнігі аказаў Цэнтр беларускай культуры.

Алена КАВАЛЬКОВА.

Свята моў

У Даўгаўпільскім універсітэце адбылося цікавае студэнцкае мерапрыемства — Дзень моў "Мы і мовы".

Тут выкладаецца восем моў: латышская, руская, беларуская, польская, нямецкая, англійская, французская, шведская.

Прэзентацыю беларускай мовы падрыхтавалі студэнты гуманітарнага факультэта, якія яе вывучаюць. Яны паказалі цудоўную літаратурна-музычную кампазіцыю. Вядучая расказала прысутным пра Дні беларускага пісьменства, якія штогод праводзіць Беларусь.

Алена БУЧЭЛЬ.

РАСІЯ, КАРЭЛІЯ

Клопат Ларысы Куставай

Мы ведаем нашых замежных чытачоў у асноўным па лістах. Таму асабліва чакаем лета, калі раптам адкрываюцца дзверы і госць прадстаўляецца: я ваш чытач з іншай краіны.

Ларыса Сцяпанавіч Кустава разам са сваёй прыгажуняй унучкай Палінай прыехала на Беларусь з Карэліі. Спынілася ў Барысаве. У Мінск выбрала, каб паказаць дзяўчынцы сталіцу і наведваць "Голас Радзімы". Галоўным яе пытаннем было: "Чаму суполка перастала атрымліваць газету?" Высветлілася, што з-за скарачэння рассылкі "Голас Радзімы" ў Петразаводск не трапляе. Ларыса Сцяпанавіч энергічная, вясёлая, проста зачаравала

расказам пра беларусаў, згадала, як зручнай памочніцай была ёй газета "Голас Радзімы".

Гэтым летам яна і дзве яе сястры сабраліся на радзіме ў Барысаве. А склікала ўсіх малодшая Наталля, якая зараз жыве ў ЗША.

Ларыса Сцяпанавіч уладкавалася ў Карэліі. У Петразаводску мае сына і дачку і ажно 7 унукаў.

— У Карэліі кожны пяты — беларус, — расказвае Ларыса Кустава, — а ўсяго ў Петразаводску 13 нацыянальных аб'яднанняў, тут працуе Цэнтр нацыянальных культур, пры якім ёсць аб'яднанне беларусаў "Крыніца". Яго ўзначальвае Люцыя Арцюшчык.

Ларыса Кустава — намеснік старшыні. Кажы, што "Голас Радзімы" чыталі не толькі ў самім аб'яднанні, але і вазілі па вакольных мясцінах. А пры сустрэчах беларусы не праміналі песню спець, патанчыць. "Ведаецца, як радуецца людзі, — усклікае Ларыса Сцяпанавіч, — калі прыязджаеш да іх з навінамі з Беларусі". У "Крыніцы" збіраюцца, каб абмеркаваць навіны з Радзімы, адчуць сябе хоць трохі бліжэй да дому. У апошні час многія беларусы вяртаюцца на радзіму. І ім у суполцы дапамагаюць афармляць і перакладаць дакументы. Зразумела, нам хочацца, каб газету чыталі такія завадатары, як Ларыса Сцяпанавіч Кустава.

Алена СПАСЮК.

Працяг размовы з кіраўніком аддзела аналізу і планавання консульскага ўпраўлення Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь Аляксандрам АСТРОЎСКІМ аб асноўных цяжкасцях, якія звязаны з візавым рэжымам ці ўзнікаюць у грамадзян Рэспублікі Беларусь за мяжой.

* Вам адмовілі ў візе? Не адчайвайцеся. * Здарылася непрадбачанае. Хто дапаможа?

— 3-за чаго могуць адмовіць у адкрыцці візы?

— У міжнароднай практыцы пытанне разгляду візавага запыту і выдачы візы ўваходзіць у кампетэнцыю прадстаўніцтва той краіны, куды чалавек мае намер паехаць, у даным выпадку гэта пасольства ці консульская ўстанова. І кожная дзяржава можа мець свой механізм разгляду візавых запытаў і, адпаведна, магчымых адмоў у выдачы віз, таму ён можа быць розным у розных пасольствах і розных краінах. І самае галоўнае, пасольствы, як паказвае міжнародная практыка, карыстаюцца правам не каменціраваць сваё рашэнне.

Могуць адмовіць у выдачы візы па розных падставах. Напрыклад, прычыны для паездкі недастаткова важкія ці дрэнна аргументаваны падставы для выкліку з боку, які запрашае. Часам бывае так, што ў грамадзяніна не атрымліваецца пераканаць у існуючых сваяцкіх, эканамічных, этычных прычынах візавага запыту. У гэтым выпадку таксама адмаўляюць у выдачы візы.

— Якія дзеянні могуць стаць прычынай для забароны ўезду ў якую-небудзь краіну?

— Любая краіна мае права ствараць бар'ер для ўезду пэўных асоб на сваю тэрыторыю. Па агульных назіраннях, гэта датычыцца тых людзей, якія, знаходзячыся за мяжой, парушаюць правілы месцазнаходжання. Галоўным чынам, іміграцыйнае заканадаўства: тых, хто знаходзіцца даўжэй, чым гэта дазволена тэрмінам дзеяння візы, дэпартауюць з краіны. Безумоўна, пасля гэтага парушальнік можа быць унесены ў спіс тых асоб, уезд якіх непажаданы.

— Пасля таго як чалавеку было адмоўлена ў адкрыцці візы, ці можа ён спадзявацца, што яе ўсё ж такі адкрыюць наступны раз?

— Калі чалавеку было адмоўлена ў адкрыцці візы, гэта не азначае, што ён не можа звярнуцца па яе чарговы раз. Толькі трэба ўзмацніць сваю заяву больш важкімі падставамі для выезду.

— Ці можна паехаць па турыстычнай візе, а потым змяніць яе на працоўную? І наадварот?

— Гэта таксама залежыць ад унутранага іміграцыйнага заканадаўства. Некаторыя краіны робяць больш жорсткімі патрабаванні да іншаземцаў, якія знаходзяцца на іх тэрыторыі. Напрыклад, у ЗША раней у якасці выключэння дазвалялі мяняць тып візы, цяпер для змянення ці нават падаўжэння тэрміну дзеяння многіх віз віз неабходна вярнуцца на радзіму, каб у пасольстве атрымаць гэтую візу чарговы раз.

У кожнай краіны свае патрабаванні, але ўсюды трэба ведаць пра асаблівасці адміністрацыйнага і іміграцыйнага заканадаўства. Аднак кожны чалавек, які звяртаецца па візу, павінен запоўніць візавую анкету. Практычна ва ўсіх такіх анкетах ёсць дэкларацыі, у якіх чалавек заяўляе, што, па-першае, дае пра сябе дакладныя звесткі, па-другое, абавязваецца не парушаць законаў краіны месцазнаходжання, а таксама выехаць у адпаведнасці з тэрмінам дзеяння візы. Любое парушэнне патрабаванняў дэкларацыі дае права прымаючаму боку праводзіць у далейшым у адносінах да гэтага чалавека прадугледжаныя заканадаўствам дзеянні.

— Колькі прыкладна студэнтаў паехала гэтым летам за мяжу? Куды і для якіх мэт?

— Нам вядома, што летам за мяжой знаходзілася некалькі тысяч беларускіх студэнтаў. У асноўным яны едуць на сезонную працу ў Злучаныя Штаты. Папулярныя таксама паездкі ў Вялікабрытанію, Іспанію. Даволі вялікая колькасць грама-

дзян Беларусі едзе за мяжу працаваць па кантрактах. Наколькі мы ведаем, працоўныя візы атрымліваюць у Польшчу, Літву, Латвію.

— Якім чынам грамадзянам іншых дзяржаў можна атрымаць беларускую візу і ведаць нашу краіну?

— Што датычыцца гэтага пытання, дзейнічае інструкцыя аб парадку атрымання віз для грамадзян іншых краін. Парадак вызначаны гэтай інструкцыяй адзіны для ўсіх дзяржаў, з якімі ў нас візавы рэжым: чалавек павінен запоўніць анкету, прадставіць падставы для ўезду на тэрыторыю Рэспублікі Беларусь. Вось тры падставы для ўезду ў нашу краіну: ці гасцявое запрашэнне, якое аформлена праз органы пашпартна-візавай службы — гэтая назва больш звыклая для нашых грамадзян, ці дзелавое запрашэнне ад юрыдычнай асобы, ці ваўчар беларускай турыстычнай арганізацыі. На падставе гэтага выдаецца пэўны тып візы. Іншаземныя грамадзяне запўняюць таксама візавую анкету, падпісваюцца пад дэкларацыяй. У адносінах з некаторымі дзяржавамі існуюць выключэнні. Напрыклад, па дамоўленасці з Польшчай ва ўзаемным парадку адменена абавязковая наяўнасць запрашэння. У аднабаковым парадку Беларусь пайшла на адмену запрашэння ў адносінах да 13 дзяржаў: Аргенціны, Балгарыі, Бразіліі, Вялікабрытаніі, Венгрыі, Канады, Славакіі, Уругвая, Чылі, Швейцарыі, Карэйскай Рэспублікі, Паўднёва-Афрыканскай Рэспублікі і Японіі. У нас досыць ліберальны падыход: калі ў чалавека заканчваецца тэрмін дзеяння візы, ён можа на аснове аднаго з трох вышэйпазначаных дакументаў прадоўжыць яе, не пакідаючы тэрыторыі Беларусі. Але калі чалавек парушае правілы, зацверджаныя заканадаўствам нашай краіны, то беларускі бок мае права пас-

тупіць, як гэта прынята ў міжнароднай практыцы.

— Якія выпадкі ратавання нашых суайчыннікаў, што мелі месца ў апошні час, вы можаце прывесці?

— Самыя распаўсюджаныя праблемы — гэта страта грошай, білета, дакументаў. Калі ўзнікаюць такія праблемы, беларусы павінны звяртацца ў нашы дыпустанавы за мяжой. У выпадку страты пашпарта прадугледжваецца такая працэдура, як выдача пасведчання на вяртанне ў Рэспубліку Беларусь. Толькі за першую палову гэтага года выдадзена каля 1,5 тысячы такіх пасведчанняў. Існуе механізм аказання матэрыяльнай дапамогі ў набыцці білета на Радзіму. Родныя, якія знаходзяцца ў Беларусі, маюць магчымасць унесці неабходную колькасць грошай для вяртання дадому блізкага чалавека, які трапіў у складаную сітуацыю. Пасля атрымання патрэбнай сумы нашы загранустановы дапамагаюць набыць білет, давозяць на сваім транспарце да самалёта ці цягніка. У некаторых выпадках вырашаюць праблему безграшовага праезду па чыгунцы. Не заўсёды атрымліваецца зрабіць гэта, але ў шэрагу выпадкаў нам ідуць на сустрэчу, асабліва ў краінах СНД.

Здараецца сустракацца з больш складанымі праблемамі, калі чалавек трапляе пад арышт, калі яго ў чымсьці абвінавачваюць, калі ён становіцца ахвярай у якім-небудзь здарэнні. У такіх справах у першым паўгоддзі нашы загранустановы аказвалі прававую і іншую дапамогу больш чым у 50 выпадках.

Вось некаторыя прыклады ратавання беларускіх грамадзян. У красавіку гэтага года ў беларускае консульства ў Бялай Падлясцы звярнулася грамадзянка Рэспублікі Беларусь з просьбай аказаць дапамогу мужу, які быў арыштаваны

польскімі ўладамі ў сувязі з купляй без намеру крадзенага аўтамабіля (у Польшчы, на жаль, гэта вельмі распаўсюджаная праблема). Толькі дзякуючы ўдзелу нашай загранустановы, мужчына праз некаторы час быў адпушчаны пад залог. У чэрвені да нас прыйшла грамадзянка Рэспублікі Беларусь з просьбай дапамагчы ёй у пошуках і вяртанні на Радзіму яе дачкі, якая, як меркавалася, знаходзілася ў Тайландзе. Па нашым даручэнні пасольства ў В'етнаме актыўна занялося гэтым пытаннем і высветліла, што дзяўчына сапраўды знаходзілася ў Тайландзе, яе збіраліся дэпартаваць. Наш супрацоўнік з пасольства сустраўся з дзяўчынай, уладкаваў усе звязаныя з выездам дакументальныя пытанні. Пры садзейнічанні таксама і расійскага пасольства гэта грамадзянка паспяхова вярнулася дадому.

Узніклі праблемы і ў Казахстане. У ліпені наша грамадзянка згубіла там пашпарт. Яна знаходзілася далёка ад Астаны, дзе размяшчаецца наша пасольства, і ў яе не хапала сродкаў прыехаць туды, каб атрымаць пасведчанне на вяртанне. А вяртацца трэба было праз Расію, што без пашпарта зрабіць немагчыма. Мы звязаліся з Дэпартаментам консульскай службы МЗС Расіі, мясцовымі органамі ўлады, роднымі заявіцельніцы ў Беларусі. Аформілі дакументы, перадалі іх, і такім чынам жанчына вярнулася на Радзіму.

Аказваецца дапамога і грамадзянам нашай краіны, якія знаходзяцца ў месцах пазбаўлення волі. Гэта абавязак консульскіх супрацоўнікаў, яны рэгулярна наведваюць іх, назіраюць за ўмовамі ўтрымання, кантактуюць з мясцовымі ўладамі.

Кацярына НЕМАГАЙ, Барыс ЖУКАЎ.

<p>НІДЭРЛАНДЫ. Уч. №676 Пасольства Рэспублікі Беларусь. Anna Paulownastrat 34, 2518 BE The Hague, Netherlands E-mail: info@witrusland.com Тэлефон: (8 10 31 70) 363 15 66</p> <p>ПОЛЬШЧА. Уч. №677 Пасольства Рэспублікі Беларусь. ul. Wiertnicza 58, 02-952 Warszawa, Polska E-mail: poland@belembassy.org Тэлефон: (8 10 48 22) 742 09 90</p> <p>ПОЛЬШЧА. Уч. №678 Консульства Рэспублікі Беларусь у г.Бяла Падляска. ul. Sitnicka 77, 21-500 Biala Podlaska, Polska Тэлефон: (8 10 48 83) 342 18 14</p> <p>ПОЛЬШЧА. Уч. №679 Консульства Рэспублікі Беларусь у г.Гданьску. ul. Waly Piastowskie 1 pok. 905, 80-855 Gdańsk, Polska E-mail: gdansk@belembassy.org Тэлефон: (8 10 48 58) 341 00 26</p> <p>ПОЛЬШЧА. Уч. №680 Консульства Рэспублікі Беларусь у г.Беластоку. ul. Elektryczna</p>	<p>9, 15-080 Biafystok, Polska E-mail: konsulat@bibrbialystok@sitech.pl Тэлефон: (8 10 48 85) 744 55 01</p> <p>РАСІЯ. Уч. №681 Пасольства Рэспублікі Беларусь. 101990 г. Масква, Цэнтр, вул. Марацейка, 17/6 E-mail: russia@belembassy.org; mail@embassybel.ru Тэлефон: (8 10 7 095) 777 66 44</p> <p>РАСІЯ. Уч. №682 Аддзяленне Пасольства Рэспублікі Беларусь у г.Калінінградзе. 236010 г.Калінінград, вул. Дм.Данскога, 35а. Тэлефон: (8 10 7 011 2) 21 44 12</p> <p>РАСІЯ. Уч. №683 Аддзяленне Пасольства Рэспублікі Беларусь у г.Санкт-Пецярбургу. 191124 г.Санкт-Пецярбург, вул.Бонч-Бруевіча, 3а. Тэлефон: (8 10 7 812) 273 00 78</p> <p>СЕРБІЯ І ЧАРНАГОРЫЯ. Уч. №684 Пасольства Рэспублікі Беларусь.</p>	<p>11000 Beograd, ul. Deligradska 13. E-mail: embel@yubc.net Тэлефон: (8 10 381 11) 36 16938</p> <p>ЗША. Уч. №685 Пасольства Рэспублікі Беларусь. 1619 New Hampshire Avenue, N.W., Washington, D.C. 20009, USA. E-mail: usa@belembassy.org Тэлефон: (8 10 1 202) 986 16 04</p> <p>ЗША. Уч. №686 Генеральнае консульства Рэспублікі Беларусь у г.Нью-Йорку. 708 Third Avenue, New York, 21st Floor, NY 10017, USA. E-mail: gspny@belembassy.org Тэлефон: (8 10 1 212) 682 53 92</p> <p>ТУРЦЫЯ. Уч. №687 Пасольства Рэспублікі Беларусь. Abidin Daver Sokak № 17, 06550, Sankaya, Ankara, Turkey E-mail: turkey@belembassy.org Тэлефон: (8 10 90 312) 441 67 69</p> <p>УЗБЕКІСТАН. Уч. №688 Пасольства Рэспублікі Беларусь. 700031, Ташкент, вул. В.Вахідава, 53. E-mail: uzbekistan@belembassy.org Тэлефон: (8 10 998 71) 120 72 54</p>	<p>УКРАЇНА. Уч. №689 Пасольства Рэспублікі Беларусь. 01030, Київ, вул.М.Коцюбинскаго, 3, Украіна. E-mail: ukraine@belembassy.org Тэлефон: (8 10 380 44) 537 52 00</p> <p>ФРАНЦЫЯ. Уч. №690 Пасольства Рэспублікі Беларусь. 38, Boulevard Suchet, 75016 Paris, France. E-mail: france@belembassy.org Тэлефон: (8 10 33 1) 44 146979</p> <p>ЧЕХІЯ. Уч. №691 Пасольства Рэспублікі Беларусь. 17100 Praha 7 Troja, ul. Sadky 626, Czech Republic. E-mail: czech@belembassy.org Тэлефон: (8 10 420) 2335 40899</p> <p>ШВЕЙЦАРЫЯ. Уч. №692 Пасольства Рэспублікі Беларусь. Quartierweg 6, 3074 Muri bei Bern, Switzerland E-mail: swiss@belembassy.org Тэлефон: (8 10 41 31) 952 79 14</p> <p>ШВЕЦЫЯ. Уч. №693 Пасольства Рэспублікі Беларусь.</p>	<p>Herserudsvagen 5, 4th floor, 181 34 Lidingo / Stockholm, Sweden. E-mail: sweden@belembassy.org Тэлефон: (8 10 46 8) 731 57 45</p> <p>ЭСТОНІЯ. Уч. №694 Генеральнае консульства Рэспублікі Беларусь у г.Таліне. Magdaleena 3, sektsion B, 11312 Tallinn, Estonia. E-mail: estonia@belembassy.org Тэлефон: (8 10 372) 655 80 01</p> <p>ПАР. Уч. №695 Пасольства Рэспублікі Беларусь. 327 Hill Street, Arcadia, Pretoria 0083 South Africa E-mail: sa@belembassy.org Тэлефон: (8 10 27 12) 430 77 09</p> <p>ЯПОНІЯ. Уч. №696 Пасольства Рэспублікі Беларусь. 4-14-12 Shirogane, Shirogane K House, Minato-ku, Tokyo 108-0072, Japan E-mail: Japan@belembassy.org Тэлефон: (8 10 81 3) 34 48 16 23</p>
---	---	---	---	---

ТЫДЗЕНЬ ІНФАРМАЦЫЙНЫХ ТЭХНАЛОГІЙ

Ключавой падзеяй ужо традыцыйнага Тыдня інфармацыйных тэхналогій стане абмеркаванне ідэі стварэння беларускага парка высокіх тэхналогій, так званай беларускай сіліконавай даліны, у якой прымучь удзел зацікаўлены бакі.

Асноўным жа мерапрыемствам Тыдня інфармацыйных тэхналогій, як заўсёды, стане 6-я Міжнародная спецыялізаваная выстава па інфарматыцы, тэлекамунікацыях, бяспецы (PTS).

Прыярытэты выставы захаваюцца. PTS 2004 будзе актыўна дапамагаць руху наперад айчынных ІТ-распрацовак, прадставіць найноўшыя дасягненні свету ў галіне сучаснай электронікі, вылічальнай тэхнікі, праграмазнага забеспя-

чэння, сувязі, бяспекі і інш.

Актыўны ўдзел у рабоце выставы прымуць кіраўнікі і спецыялісты органаў улады і кіраўніцтва Рэспублікі Беларусь: Адміністрацыі Прэзідэнта, Упраўлення па справах Прэзідэнта, Савета Міністраў, Міністэрства прамысловасці, Міністэрства інфармацыі, Міністэрства адукацыі, Міністэрства сувязі, Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі і іншых міністэрстваў і ведамстваў.

Мерапрыемствы забяўляльнага характару будуць праводзіцца ў асобных памяшканнях. Напрыклад, кубак па камп'ютэрным спорце пройдзе ў суседнім павільёне з асобнымі ўваходнымі білетамі. Такім чынам, арганізатары падзеляцца аўдыторыю, што павысіць якасць і плён выставы. Медыя-салона ў гэтым годзе не будзе. Конкурсы на лепшы камп'ютэр, BEST SOFT і лепшы мабільны тэлефон традыцыйна будуць праведзены на тэрыторыі выставы.

ЭЛЕКТРОННЫ ГАНДАЛЬ НАФТАПРАДУКТАМІ

З 1 студзеня 2005 года канцэрн "Белнафтахім" плануе арганізаваць электронны гандаль беларускімі нафтапрадуктамі. Галоўная мэта новаўвядзення - павышэнне эфектыўнасці іх экспарту.

Неабходнасць арганізацыі электроннай сістэмы таргоў абумоўлена намерам канцэрна перавесці гандаль экспартнымі нафтапрадуктамі на ўмовы SIF (у порце) і FOB (прадавец дас-

таўляе і грузіць на борт судна). Зараз беларускія прадпрыемствы прадаюць нафтапрадукты на ўмовах DAF (на граніцы) і f.a.s. (на заводзе). Новыя ўмовы гандлю дапамогуць павялічыць валютную вырочку прадпрыемстваў у першую чаргу за кошт скарачэння колькасці пасрэднікаў пры экспорце тавару. Эканамічны эффект можа склацца ад 0,5 да 1 долара ЗША пры рэалізацыі 1 тоны нафтапрадуктаў.

ТЭЛЕВІЗАР, ЯКІ

ГАВОРЫЦЬ

Мікрахвалевай печку або музычным цэнтрам з галасавымі падказкамі ўжо нікога не здзівіш.

А вось "тэлевізар, які гаворыць", так і не быў вынайдзены, пакуль за справу не ўзяліся спецыялісты "Гарызонта".

Цяпер тэлевізар гэтай маркі будзе сам з вамі вітацца і тлумачыць асаблівасці настройкі.

Адзін з самых складаных момантаў праектавання - правільна выбраць голас, які і будзе падтрымліваць зносіны з пакупніком.

Пакуль прадаецца толькі адна мадэль, якая "гаворыць", - самая папулярная, з экранам 55 сантыметраў па дыяганалі. У перспектыве - аснашчэнне гэтай карыснай функцыяй большасці тэлевізараў.

"ЭЛЕКТРААХОВА" - КОНКУРС КАМП'ЮТЭРНАЙ МУЗЫКІ

Аб'яўлены першы афіцыйны беларускі конкурс камп'ютэрнай музыкі "Электраахова". Ініцыятарам і арганізатарам конкурсу выступіла група Psychodelia Alpha. Кожны, хто піша музыку з дапамогай камп'ютэра і іншых электронных музычных сродкаў, можа прадставіць на суд журы свае творы, а лепшыя сачыненні будуць удзельнічаць у хіт-парадзе конкурсу. Арганізатары не абмяжоўваюцца пэўным стылем і напрамкам музыкі. Галоўнае, каб праца была якасная як з мастацкага, так і з тэхнічнага боку.

Увогуле, калі вы пішаце музыку на камп'ютэры або некалі пісалі, то вазьміце свае запаленыя дыскі і дашліце на конкурс. Хто ведае, раптам менавіта вы станеце пераможцай і атрымаеце галоўны прыз,

прафесійную 16-канальную гукавую карту Sonorus STUDI/O, якую спансіруе група кампаній "ЭВА Трэйд" (генеральны спонсар): выпуск CD-альбома пераможцы.

Намінацыі конкурсу:
I. "Музычны РАДІУС" ад радыёстанцыі "РАДІУС FM". Прыз - ратацыя твораў пераможцы ў гэтай намінацыі ў эфіры "РАДІУС FM".

II. "Першы на першым" ад Першага музычнага канала. Прыз - ратацыя відэакліпа пераможцы ў данай намінацыі на канале "Першы музычны" ў праграме "Музыка.by".

III. "Dark Ambient, industrial" ад праграмы "Закінуты свет" на радыё "Mip". Прыз - праграма, прысвечаная пераможцы намінацыі.

www.boot.by

Падрыхтавала **Марына ЧАТ.**

СУСТРЭНЕМСЯ НА САЙЦЕ?

КАЛІНІ

Www.belarus21.by/21by

НАВІНЫ НА BELARUS 21.BY

Жадаеце даведацца, што менавіта ў гэты момант адбываецца на Беларусі? Тады вам трэба выйсці на 21.by, націснуць на кнопку "лента новостей", і вы зможаце сачыць за развіццём падзей у нашай краіне ў рэжыме on-line. Побач размешчаны выхад на фотакроніку дня, дзе адлюстроўваюцца самыя розныя праявы жыцця ўсіх рэгіёнаў Беларусі.

Тых, хто любіць заглядаць наперад, могуць зацікавіць анонсы на наступны дзень, якія размешчаны на старонцы Belarus 21.by. Тут жа вядзецца "хроніка падзей" - разгорнутыя паведамленні аб найбольш характэрных з'явах беларускай рэчаіснасці.

Калі ваш камп'ютэр дазваляе ўспрымаць тэле- і радыёінфармацыю, вы можаце глядзець і слухаць перадачы некаторых тэлеканалаў і радыёстанцый у прамым эфіры.

Belarus 21.by - гэта Беларусь у рэальным часе.

САБРАЦЬ КАМП'ЮТЭР? РАЗ, ДВА І ГАТОВА...

Карпарацыя Gigabyte Pccii і беларуская арганізацыя CDLive правялі першы ў Беларусі чэмпіят па хуткаснай зборцы камп'ютэраў. Такога роду конкурсы праводзяцца для падлеткаў 16-20 гадоў, для таго каб яны маглі ацаніць свае магчымасці, бачылі перспектыву ў сваім захваленні.

Чэмпіят праходзіў у два туры. У першым - тэкставых адказах на пытанні - вызначыліся 30 непасрэдных удзельнікаў конкурсу. Сярод іх - тры дзяўчынкі. Другі тур - зборка камп'ютэраў на хуткасць - працягваўся каля 4-х гадзін. За гэты час кожны ўдзельнік дэманстраваў свае здольнасці і якасці прафесійнага камп'ютэршыка. Удзельнікі былі падзелены на 5 каманд па 6 чалавек, але па правілах конкурсу кожны змагаўся толькі за сябе.

У першай камандзе самым хуткім аказаўся хлопчык, які сабраў камп'ютэр за 7 хвілін 21 секунду. Але праз некаторы час яго рэкорд быў пабіты. Андрэю Малочку ўдалося зрабіць тое самае, затраціўшы ўсяго 5 хвілін 26 секунд. Гэты час і стаў лепшым сярод усіх казачыкаў хуткасці, а Андрэй - сярод беларускіх зборшчыкаў. Пераможца атрымаў у падарунак новы камп'ютэр АМД-64 і магчымасць прадстаўляць нашу краіну на расійскім чэмпіянаце ў Маскве.

Першы чэмпіят паказаў, што беларуская моладзь добра падрыхтавана тэарэтычна і практычна. А хуткасць у зборцы здзівіла нават вопытных прадстаўнікоў карпарацыі Gigabyte.

Кацярына **НЕМАГАЙ.**

АД ПЕРШАЙ АСОБЫ

МЭТА - ДАСТУПНАЯ І ЯКАСНАЯ АДУКАЦЫЯ

Пачатак кожнага новага навучальнага года - не толькі свята для вучняў, але і вельмі важны этап у развіцці адукацыйнай галіны краіны. Аб тым, як падрыхтавалася сістэма адукацыі да гэтага знамянальнага дня, карэспандэнту БЕЛТА расказаў у інтэрв'ю міністр адукацыі Беларусі Аляксандр РАДЗЬКОЎ.

- Аляксандр Міхайлавіч, пачаўся адлік сёмага года рэформы, якую намечана завяршыць да 2010 года. Ці ёсць навацыі ў навучальных планах у гэтым годзе?

- Вучняў чакаюць некалькі новаўвядзенняў. Напрыклад, школьны навучальны план кардынальна зменены. Змянілася нумарацыя класаў агульнаадукацыйнай школы з 12-гадовым тэрмінам навучання. Дзеці пачнуць навучанне з першага класа замест падрыхтоўчага. Пачатковая школа ўключае 1 - 4 класы, базавая (асноўная) сярэдняя школа - 5 - 10 класы, трэцяя ступень агульнай сярэдняй адукацыі - 11 - 12 класы.

Старэйшыя вучні пачнуць вывучаць два новыя прадметы. Курс "Асновы бяспекі жыццядзейнасці" ўведзены з 1 верасня ў сярэдніх навучальных установах краіны для вучняў 2 - 9 класаў. У яго ўвойдуць абавязковыя для вывучэння тэмы: "Правілы дарожнага руху", "Правілы пажарнай бяспекі", "Абарона насельніцтва ў час надзвычайных сітуацый", "Бяспека жыцця і здароўя" і іншыя.

Вялікі сюрпрыз чакае першакласнікаў. Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь зрабіў для іх асаблівы падарунак - новы навучальны дапаможнік "Беларусь - наша Радзіма". Гэты незвычайны падручнік у яркай ілюстраванай форме азнаёміць шасцігодка з гісторыяй і сучаснасцю Беларусі, яе дзяржаўнымі сімваламі, знакамітымі людзьмі, якія праславілі нашу краіну, а таксама з працоўнымі, культурнымі і спартыўнымі традыцыямі беларускага народа.

Для старшакласнікаў падрыхтаваны курс і, адпаведна, падручнік "Вялікая Айчынная вайна савецкага народа" (у кантэксце другой сусветнай вайны). Гэту дысцыпліну яны пачнуць вывучаць на спецыяльных факультатывных занятках. Плануецца, што кнігу атрымае таксама кожны ветэран Вялікай Айчыннай вайны. Перамога дасталася нашаму народу вельмі высокай цаной. Аб гераічным подзвігу беларускага народа не павінны забываць нашы дзеці, унукі і праўнукі.

У 18 школах Беларусі пачата апрабацыя розных варыянтаў арганізацыі профільнага навучання. Цяпер рознымі відамі дыферэнцыраванага навучання ў старшых класах ахоплены кожны другі вучань. У профільных класах вучацца 81,4 тысячы вучняў, у класах з паглыбленым вывучэннем асобных прадметаў - 26,5 тысячы, у школах і класах мастацка-

эстэтычнай накіраванасці - 5,3 тысячы вучняў.

- Як вы лічыце, ці апраўдала сябе сістэма адзінага экзамена і цэнтралізаванага тэсціравання? І якія змены ў правілах уступнай кампаніі чакаюць выпускнікоў-2005?

- На мой погляд, тэсціраванне - адна з форм аб'ектыўнай ацэнкі ведаў. У гэтым годзе зроблены сур'ёзны крок па змяненні парадку прыёму ў ВНУ. Уведзены адзіныя правілы прыёму, адзіны дзяржаўны экзамен па беларускай і рускай мовах у форме цэнтралізаванага тэсціравання. 92 працэнты выпускнікоў агульнаадукацыйных школ прынялі рашэнне аб удзеле ў адзіным дзяржэкзамене. Акрамя таго, праведзена 176,8 тысячы тэстаў па 8 прадметах на платнай аснове. Я лічу, што такая форма праверкі ведаў апраўдала сябе, і яна будзе прапанавана абітурыентам у наступным годзе.

Правілы прыёму на 2005 год плануецца падрыхтаваць і агульнаадукацыйна і адукацыйна. Акрамя таго, у мэтах рэгулявання парадку прыёму ў ВНУ краіны ў наступным годзе, як і ў гэтым, уступныя іспыты будуць праводзіцца ў два патакі на працягу ліпеня 2005 года. Плануецца ўкараніць у практыку прыёму правядзенне двух уступных іспытаў у форме цэнтралізаванага тэсціравання, а трэці (па профілю спецыяльнасці) будзе ўяўляць сабой творчае заданне - экзамен, пісьмовую работу або гутарку.

- А як адбіліся перамены, што адбываюцца ў сістэме адукацыі, на павышэнні прэстыжнасці атрымання сістэматызаваных ведаў у нас у краіне?

- Мне здаецца, што попыт на якасную адукацыю заўсёды быў вялікі. Іншая справа, што мы жывём у XXI стагоддзі і сістэма падрыхтоўкі кадраў для любой галіны павінна адпавядаць свайму часу. Якасная, даступная і эфектыўная адукацыя - мэта ўсёй сістэмы адукацыі на 2004-2010 гады. Я спадзяюся, што мы даб'ёмся жаданых вынікаў.

Усім дзецям, бацькам і педагогам мне хацелася б пажадаць, каб тыя, хто пераступіў 1 верасня парог навучальнай установы, адчулі клопат дзяржавы, адчулі сябе часцінкай свайго народа. На школу кладзецца асаблівая адказнасць - фарміраваць інтэлектуальную эліту грамадства, што будзе надзейным гарантам умацавання роднай Беларусі.

Юлія **ВАНІНА.**

Паколькі не пра ўсіх вартых нашай увагі беларусаў і ўраджэнцаў Беларусі, якія жылі або жывуць у іншых краінах, ёсць магчымасць хутка напісаць і апублікаваць асобныя артыкулы, а адначасова хацелася б хаця назваць іх прозвішчы, з гэтага нумара ўводзіцца новая, "аглядная" форма выкладання звестак. Сёння пачынаем выкарыстоўваць матэрыялы, якія ўвайшлі ў апошні, 18 том "Беларускай энцыклапедыі" (Мінск, 2004). Побач з артыкуламі на апошніх літары алфавіта збуду ўвайшоў і "Дадатак", куды ўключаны біяграфіі асоб, якія па розных прычынах не былі ўлічаны ў папярэдніх тамах. Звесткі, натуральна, маюць выбарачны характар. Да названых персаналій мы спадзяемся вярнуцца ў асобных артыкулах.

Суайчыннікі ў энцыклапедыях

Абкін Абрам Давыдавіч (2.02.1903, Полацк Віцебскай губ. — 19.02.1983, Расія), савецкі фізікахімік, доктар хімічных навук, прафесар. Лаўрэат Ленінскай прэміі (1980). Адкрыў існаванне "жывучых" палімераў, малекулы якіх пасля завяршэння полімерызацыі захоўваюць актыўныя цэнтры.

Аладзьеў Віктар Захаравіч (14.06.1942, Гродна), эстонскі вучоны ў галіне тэарэтычнай кібернетыкі, стваральнік навуковай школы па тэорыі аднародных структур. Акадэмік некалькіх акадэміяў. Аўтар манаграфій, падручнікаў і навуковых дапаможнікаў, выдадзеных у Эстоніі, Беларусі, Расіі, ЗША і іншых краінах.

Амусін Іосіф Давыдавіч (16.11.1910, Віцебск — 12.06.1984, Ленінград), расійскі гісторык. Доктар гістарычных навук. Адзін з заснавальнікаў кумраназнаўства, даследчык біблейскіх рукапісаў, адным з першых у СССР выказаў меркаванне пра гістарычнасць Ісуса Хрыста.

Андэрсан (Anderson) Оскар Мікалаевіч (2.08.1887, Мінск —

12.02.1960, Германія), вучоны ў галіне матэматычнай і эканамічнай статыстыкі. Член міжнароднага Эканаметрычнага таварыства. Распрацаваў варыяцыйна-рознасны метады аналізу часавых шэрагаў (1912).

Антоніў Генадзь Іванавіч (29.12.1961, Калінкавічы Гомельскай вобласці), расійскі вучоны ў галіне хірургіі. Доктар медыцынскіх навук, палкоўнік медыцынскай службы. Аўтар навуковых прац па нейрасудзістай хірургіі.

Ахіезер Навум Ільіч (6.02.1901, Чэрыкаў Магілёўскай губерні — 3.06.1980, Харкаў), украінскі матэматык, заснавальнік харкаўскай матэматычнай школы. Доктар фізіка-матэматычных навук. Аўтар навуковых прац па аэрагідрадынаміцы, канструктыўнай тэорыі функцый, гісторыі матэматыкі.

Багданоўскі Яўстафій Іванавіч (20.09.1833, в. Падсолтава Мсціслаўскага павета Магілёўскай губерні — 11.10.1888, Пецярбург), расійскі вучоны ў галіне хірургіі. Доктар медыцыны, ака-

дэмік Ваенна-медыцынскай акадэміі. Першы ў Расіі зрабіў шэраг складаных аперацый.

Барысенка Міхаіл Іванавіч (25.07.1917, в. Глыбоцкае Гомельскага раёна — 2.01.1984, Масква), савецкі вучоны і канструктар у галіне ракетабудавання і касманаўтыкі. Доктар тэхнічных навук, Герой Сацыялістычнай працы, лаўрэат Ленінскай і Дзяржаўнай прэміі. Аўтар навуковых прац па касмічнай і лазернай сувязі, ракетна-касічнай радыёэлектроніцы.

Белавусаў Барыс Мікалаевіч (24.07.1930, г.п. Хоцімск Магілёўскай вобласці — 27.06.1998, Расія), касманаўт-выпрабавальнік, інжынер-выпрабавальнік на палігонах Капусцін Яр і Байканур. Праходзіў падрыхтоўку па месяцавай праграме.

Брадоўскі (Brodowski) Уладзімір Людэмір (6.12.1823, Міншчына — 27.10.1903, Варшава), урач, педагог. Прафесар. Працаваў у ваенным шпіталі ў Варшаве, адначасова выкладаў у Медыка-хірургічнай акадэміі, пасля ў Варшаўскім універсітэце, дэкан лекарскага факультэта.

— Працяг будзе. —

Закончыліся, прыцягнуўшы сусветную ўвагу, чарговыя Алімпійскія гульні ў Афінах. Не першы раз беларускія спартсмены выступалі на іх асобнай, нацыянальнай камандай. А як было раней, да незалежнасці? У савецкі час, зразумела, нашы спартсмены змагаліся за медалі ў агульнай камандзе. Але ці ўдзельнічалі беларусы ў іраджэнцы беларускіх зямель у Алімпійскіх гульнях у канцы XIX і пачатку XX стагоддзя? Ці ўваходзілі яны ў склад спартсменаў, скажам, даваеннай Польшчы?

Першыя пераможцы і ўдзельнікі Алімпійскіх гульняў

Адказ на гэтыя пытанні даюць публікацыі Уладзіміра Хільмановіча ў штотыднёвіку "Ніва", які выдаецца ў Беластоку (Польшча). У іх прыводзяцца звесткі, невядомыя нават нашым энцыклапедыстам. Аказваецца, напрыклад, што наш суайчыннік **Зыгмунт Мінэйка**, ураджэнец вёскі Балванішкі (цяпер Зялёны Бор) Ашмянскага павета, быў нават адным з асноўных арганізатараў першых Алімпійскіх гульняў новага часу ў Афінах (1896). Удзельнік паўстання 1863 года, аўтар мемуараў "З тайгі пад Акропаль", ён тады ўзначальваў у Грэцыі дэпартамент грамадскіх прац, як інжынер кіраваў будаўніцтвам алімпійскіх аб'ектаў. Пісаў пра Гульні артыкулы для афінскіх газет. Новая Элада высока ацаніла заслугі нашага суайчынніка: у 1910 годзе яе парламент прысвоіў нашаму суайчынніку званне ганаровага грамадзяніна краіны. Цікава, што ўнук З. Мінэйкі Андрэас Папандрэу, які доўгі час быў прэм'ер-міністрам Грэцыі, таксама актыўна падтрымліваў алімпійскі рух.

Наколькі ўдалося ўстанавіць, першым нашым суайчыннікам, які непасрэдна ўдзельнічаў у сусветных Алімпійскіх гульнях,

быў ураджэнец Гродна **Кароль Румель**. У 1912 годзе ён увайшоў у склад расійскай каманды на Гульнях у Стакгольме. Румель быў рэальным прэтэндэнтам на адзін з медалёў па пераадоленні перашкод на кані, але пры апошнім бар'еры не па сваёй віне ўпаў, атрымаў цяжкія траўмы і ў выніку заняў толькі 31 месца. Кароль Швецыі Густаў V, які ўважліва сачыў за драматычным выступленнем вершніка, загадаў вырабіць для яго дадатковы залаты медаль. Узнагарода была ўручана ў шпіталі. А ў 1928 годзе Румель, ужо як прадстаўнік Польшчы, стаў бронзавым прызёрам у камандным трохбор'і ў Амстэрдаме. У другую сусветную вайну алімпіец удзельнічаў у баях з фашыстамі, прайшоў два канцлагеры. Пасля вайны жыве ў Польшчы, у Сопаце.

Аднак першы алімпійскі медаль для даваеннай Польшчы здабыў не Кароль Румель, а **Адам Крулікевіч**, таксама ўраджэнец Гродна. У Парыжы (1924) ён стаў трэцім у спаборніцтвах па пераадоленні перашкод на кані. Як прадстаўнік Польшчы паехаў на Гульні ў Берлін (1936) стралок **Міхал Вярсоцкі**, ураджэнец Галь-

шан на Ашмяншчыне. Потым ён вярнуўся на радзіму, працаваў ветэрынарам. Пахаваны ў 1976 годзе на гальшанскіх могілках.

За гонар Польшчы выступалі нашы суайчыннікі і ў пасляваенны час. У алімпіядзе 1948 года ўдзельнічаў дзесяціборац **Вітальд Гярута** з Гродна, потым трэнер нацыянальнай польскай каманды. Ураджэнец Ваўкавыска **Юрый Кавалеўскі** выступаў у 16-гадовам узросце на рымскай Алімпіядзе 1960 года (15-е месца па скачках у ваду). Знакамітая польская валеібалістка **Ядвіга Марка-Ксянжкова**, родам з Зэльвы, прынесла сваёй камандзе бронзавы медаль у Токіо (1964).

А ў складзе каманды СССР, працягвае У.Хільмановіч, выступалі **Васіль Хмялеўскі**, **Юрый Сапега**. Першы з іх вырас у Шчучыне, на Мюнхенскіх гульнях 1972 года выйграў бронзавы медаль. Срэбра на Сеульскай алімпіядзе (1988) у складзе зборнай СССР па валеіболу заваяваў ураджэнец Гродна Ю. Сапега, неаднаразова пераможца розных чэмпіянатаў. Цяпер ён жыве ў Італіі, але штогодна прыязджае ў Гродна на мясцовыя турніры.

І, вядома ж, у памяці ўсіх легендарная **Вольга Корбут**, якая цяпер жыве ў ЗША. Яе жыццё, пачатак гімнастычнай кар'еры таксама звязаны з Гроднам, горадам, які па колькасці алімпійскіх медалёў, атрыманых ураджэнцамі, можа прэтэндаваць на адно з вядучых месцаў не толькі ў Беларусі, але і ва ўсходнеславянскім рэгіёне.

У БУДУЧЫ ДАВЕДНІК

БЖАЗОЎСКИ Уладзімір

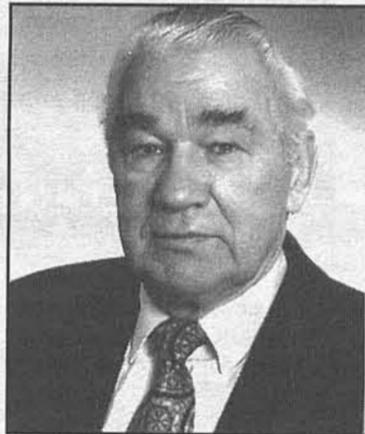
Бжазоўскі Уладзімір Валер'евіч (1966, Бабруйск), мастак, сябар Саюза мастакоў Расіі (1997).

У.Бжазоўскі ў 1986 годзе закончыў Мінскае мастацкае вучылішча. З 1994 года жыве ў Волагдзе (Расія). З 1996 — сябар маскоўскай арганізацыі мастакоў "Сонечны квадрат". Удзельнік гарадскіх, абласных, усерасійскіх і міжнародных выстаў.

У 2004 годзе вялікая выстава пейзажаў Уладзіміра Бжазоўскага прайшла ў Маскве, у Цэнтральным Доме мастака. На карцінах творцы знайшлі адлюстраванне розных настроі прыроды. Да рэалістычнага асэнсавання ўбачанага дадаецца і пераасэнсаванае мастацкім мысленнем мастака. Работы У.Бжазоўскага знаходзяцца ў дзяржаўных мастацкіх музеях Волагды, Тоцьмы, Чарапаўца, а таксама ў прыватных калекцыях у Беларусі, Расіі, ЗША, Германіі, Ізраілі, Паўднёва-Афрыканскай Рэспубліцы, Люксембургу.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.

МЕЛЬНИК Міхаіл

Мельнік Міхаіл Малахавіч (грамадскі дзеяч, арганізатар гуманітарнай дапамогі ў Германіі). 01.09.1921, вёска Міхевічы Бярэзінскага раёна Мінскай вобласці.

М.Мельнік нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацькі былі шчырымі вернікамі. У Беларусі прайшло яго дзяцінства і юнацтва, тут ён скончыў школу. Калі пачалася Вялікая Айчынная вайна, М.Мельніка прызвалі ў армію. А пасля прыняцця прысягі быў накіраваны на фронт. Абараняў Смаленск. Увосень 1941 года пасля баёў за Вязьму ён трапіў у палон. Спачатку знаходзіўся ў лагерах ваеннапалонных у Смаленску, потым у Оршы. Звездаў пакуты ў канцэнтрацыйных лагерах ва Украіне, Югаславіі, Польшчы, Аўстрыі. З палону яго вызвалілі англічане. І з гэтага часу М.Мельнік жыве ў Аўстрыі і працаваў у фермера. У 1948 годзе пераехаў у Вялікабрытанію. Працаваў у шахце, потым на тэкстыльнай фабрыцы. Там ён ажаніўся з немкай Ірынай. У 1960 годзе стаў грамадзянінам Вялікабрытаніі, купіў свой дом. У 1980 годзе разам з жонкай Ірынай пераехаў у ФРГ. Працаваў прасвіцерам у Евангеліскай царкве, потым выйшаў на пенсію.

Увесь германскі перыяд жыцця М.Мельніка звязаны з дабрачыннай дзейнасцю на карысць роднай Беларусі, якая пацярпела ад наступстваў Чарнобыльска-

кай трагедыі. Пасля яе Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма» звярнулася да ўсіх людзей добрай волі за мяжой з заклікам аб дапамозе для пацярпелых раёнаў. Адным з першых адгукнуўся М.Мельнік.

У 1989 — 2000 гадах наш суайчыннік некалькі разоў у год прывозіў з Германіі гуманітарную дапамогу (усяго на суму звыш 16 мільёнаў марак). Праз таварыства «Радзіма» ўся мэтавая дапамога была адпраўлена ў лячэбныя дзіцячыя ўстановы Гомельскай, Магілёўскай, Брэсцкай і Мінскай абласцей.

У 90-х гадах маінулага стагоддзя М.Мельнік пабудоваў сабе дом пад Мінскам, атрымаўшы від на жыхарства, каб часцей наведваць радзіму. Адначасова ён не пакідае сваю другую радзіму, дзе прайшла большая частка яго жыцця. У 1998 годзе ён страціў сваю першую жонку Ірыну. У Беларусі ажаніўся другі раз. Разам з Раісай Аляксандраўнай працягвае дабрачынную дзейнасць.

Наталля ТАКТАСУНАВА, г.Мінск.

СТАНКЕВИЧ Вацлаў

Станкевіч Вацлаў (6.08.1954, вёска Арляняты Смагонскага раёна Гродзенскай вобласці), інжынер, дзяржаўны дзеяч Літвы.

Нарадзіўся В.Станкевіч у беларускай сялянскай сям'і, якая належыць да знакамітага роду Станкевічаў, што даў беларусам вядомых навукоўцаў і грамадскіх дзеячаў. У 1958 годзе сям'я пераехала ў вёску Буйвіджай непадалёку ад Вільнюса. У 1971 годзе В.Станкевіч скончыў Буйвіджайскую сярэднюю школу, а ў 1974-м — Клайпедскую школу маракоў (цяпер універсітэт марскога транспарту). Завочна вучыўся ў Калінінградскім тэхнічным інстытуце (1978—1984), дзе атрымаў спецыяльнасць інжынера транспарту. Там жа набыў другую вышэйшую адукацыю па спецыяльнасці інжынер-эканаміст (1991).

У 1974 годзе В.Станкевіч пачаў працаваць на клайпедскім прадпрыемстве "Літрыбпрам". У 1974 — 1991 гадах капітан судна, пасля старшы капітан, капітан-дырэктар, а з 1992 года віцэ-прэзідэнт кампаніі.

З 1997 года В.Станкевіч — дэпутат Клайпедскага гарадскога самакіравання, старшыня яго камітэта па гаспадарцы горада. З 2000 года член Сойма Літвы, перадаў яе ім сацыял-лібералаў. У Сойме ўзначальваў камітэты і камісіі па сувязях з Беларуссю, Францыяй, Польшчай і іншымі краінамі. З 2001 года старшыня камісіі па ўваходжанні Літвы ў Еўрапейскі Саюз і НАТО, дэлегат Літвы ў парламенцкай Асамблеі Еўропы.

Па магчымасці наш суайчыннік дапамагае беларусам Літвы. Прымаў удзел у розных іх мерапрыемствах. Дэлегат III з'езда беларусаў Балтыйскага рэгіёна. Ганаровы сябар Таварыства беларускай культуры ў Літве.

В.Станкевіч валодае некалькімі мовамі: беларускай, польскай, літоўскай, англійскай, рускай. Жыве ў Клайпедзе.

Леакадзія МІЛАШ (Вільнюс).

"Znich"

Яшчэ ў час творчага росквіту знакамітых "Песняроў" некаторыя фалькларысты пачалі біць трывогу і задаваць пытанні, кшталту: а ці не разбураюць традыцыйны фальклор сучасныя яго апрацоўкі? Час парадаксальна паставіў усё на свае месцы: творы паводле народнай спадчыны і самі сталі сучасным фальклорам. Прыклад "Песняроў" — добры аргумент для скептыкаў. Творчасца знакамітага беларускага ансамбля інспіравала новыя стылявыя пошукі ў галіне сінтэзу фальклору і папулярнай музыкі. Аж да таго, што многія выканаўцы фолк-мадэрна самі сталі вывучаць традыцыйны фальклор. Адным з такіх маладых даследчыкаў і збіральнікаў беларускай песеннай спадчыны стаў Аляксандр Таболіч і яго сябры па гурту "Znich". Цікава, што апрацоўкі гурта "Znich" прадстаўляюць беларускі фальклор у экстрэмальнай стылістыцы. Не ведаем, як да гэтых эксперыментальных адносінаў фалькларысты, але слухачы прызналі гурт "Znich" за лідэра беларускай фолк-рок-музыкі. І не ў апошнюю чаргу таму, што музыкі працуюць з нацыянальным фальклорам з глыбіні — бываюць у экспедыцыях, фіксуюць песенную творчасць беларусаў у розных кутках краіны. Сёння Аляксандр Таболіч — гасць нашай рэдакцыі.

— Хутка на CD выходзіць ваш чарговы альбом "Запаветы апошняга старца". Чаму ён атрымаў такую назву? Якія музыкі прынялі ўдзел у яго запісе?

— На жаль, склад гурта "Znich" яшчэ не стабілізаваўся, але, я думаю, гэта здарыцца пасля выхату новага альбома. Падчас запісу мы запрасілі новых выканаўцаў — выкладчыка БДУКА, знамага дударка К.Трамбіцкага, вядомага гітарыста А.Крапіўніцкага. Мы іграем і з музыкімі-ветэранамі гурта "Znich" — бубначам Д.Галіцкім, басістам П.Заручэўскім, вакалісткай Н.Валынец.

Наш новы альбом "Запаветы апошняга старца" — напамін нашых продкаў нам, сучаснаму урбанізаванаму пакаленню, пра тую скарбы, што мы атрымалі ад нашых прашчурцаў, пра культуру, якую яны пакінулі нам. "Запаветамі..." мы хочам абудзіць у моладзі павагу да сваёй мінуўшчыны. Гэты альбом прысвечаны перш за ўсё, вясковцам — носьбітам культурных традыцый беларусаў, якія захоўваюць народную песню.

Літаратурную частку "Запаветы..." — народную замову, якая з'яўляецца інтэраактыўнай, выканаў на запісе заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Г.Малаяўскі.

Атрымалася цікава і інтрыгуюча, на наш погляд.

— Якія творы беларускага фальклору склалі аснову гэтага альбома? Дзе вы бралі музычны матэрыял для сваіх апрацовак?

— Па-першае, мы з Наталляй Валынец з'яўляемся сябрамі Студэнцкага этнаграфічнага таварыства і кожны год ездзім у экспе-

НОВЫ АЛЬБОМ
ПРЫСВЯЧАЕМ
ВЯСКОВОЦАМ!

дыцыі, фіксуем святы, абрады, традыцыі, робім нейкія імпрэзы, вывучаем і запісваем беларускія песенны фальклор.

Многія песні альбома "Запаветы апошняга старца" былі ўзяты з гэтых паездак і адносяцца да абрадавай сферы. Сярод іх ёсць купальскія, веснавыя, жалобныя і жаўнерскія песні.

Перад тым як запісаць гэтыя творы, мы іх дасканала прааналізавалі, асэнсавалі і прыйшлі да высновы, што многія творы беларускага фальклору нясуць адбітак пераходу ад аднаго стану жыцця да іншага.

— Ці можна казаць, што "Znich" застаўся верным свайму стылю — раган-metal? Якія новыя стылістычныя рысы выявіліся ў гучанні гурта ў апошні час?

— Канешне, застаўся. Але мы пачалі іграць не проста раган-metal, што выконвалі раней, а рабіць музыку, якая бліжэй нам, беларусам. Цяпер мы загалубіліся ў музычныя вытокі, пачалі больш дасканала вывучаць структуру традыцыйнай народнай песні, музыкі і ўсе гэтыя даследаванні і высновы ўлічалі ў кантэкст творчасці гурта "Znich". Я лічу, што гэтая музыка — неад'емная частка таго, што адбываецца на прасторы нашай metal-сцэны.

— Ці задаволены вы супрацоўніцтвам з БМАgroup, якая ўзялася за выданне вашага кампакт-дыска?

— Я лічу, што БМАgroup — адзінае надзейнае музычнае выдавецтва, з якім мы супрацоўнічаем вельмі даўно. БМАgroup падтрымлівае беларускамоўную музыку. Было б добра, каб існавала больш такіх структур, але на сённяшні дзень яна адзіная, хто выдае дыскі, арганізоўвае канцэр-

ты, ажыццяўляе дапамогу беларускім камандам...

На мой погляд, БМАgroup за час свайго існавання зрабіла вельмі шмат для сучаснай беларускай культуры, і за гэта ім вялікі дзякуй!

А яшчэ, прапагандуючы беларускасць, гісторыю нацыянальнага музычнага мастацтва, кіраўніцтва БМАgroup не адварнула ад альтэрнатыўных выканаўцаў і займаецца выданнем іх кампакт-дыскаў, іх распаўсюджваннем.

— У чым бачаць удзельнікі гурта "Znich" сваю мэту, калі прадстаўляюць слухачам апрацоўкі фальклору ў extreme-стылістыцы?

— Я думаю, што па сваіх музычных прыхільнасцях моладзь, якая слухае сучасную музыку, таксама падзяляецца на шматлікія плыні. Але і мы павінны прытрымлівацца "залатой сярэдзіны" ў музыцы: яна не павінна ўзбуджаць нематываваную агрэсію ці беспрычинную веселасць.

Музыканты павінны імкнуцца да таго, каб слухачы асэнсоўвалі, для чаго яны стварылі той ці іншы твор. Калі гэта адбываецца, то для слухача прыадчыняюцца новыя таямніцы і гарызонты. Бо калі гучыць папса, дык яна ў адно вухо ўлятае, з другога — вылятае. "Чорная", сатанінская музыка — адваротны бок бяздумнага падыходу да творчасці.

Думаю, што раган metal стаў таксама нейкай сучаснай класікай, а таму мэта музыкаў — абуджаць лепшыя чалавечыя пачуцці, каб слухачы лепш разумелі гэтую музыку.

— Ці працягваецца выданне "Сотвара" — своеасаблівага даследчага часопіса па праблемах дахрысціянскага светапогляду нашых продкаў?

— "Сотвар" пакуль не выходзіць, таму што ўзніклі фінансавыя праблемы. Да таго ж, я вырашыў крыху пачакаць з яго выданнем, бо я яшчэ не поўнаасэнсавана тое, што трэба цяпер несці чытачам, слухачам гурта "Znich".

Хачу, каб адной з тэм будучага нумара "Сотвара" стала тэма трыкалора — спалучэння чорнага, чырвонага і белага колераў, якія ў беларускім фальклоры нясуць сакральны сэнс. Хачу даследаваць іх сувязь з сучаснай рэкламай, мастацтвам, дызайнам (я ж па спецыяльнасці дызайнер!). Гэтыя колеры — частка спадчыны нашых продкаў, усёй паганскай культуры, якую трэба вывучаць і трансфармаваць у сучасным жыцці.

Думаю, што "Сотвар" будзе адноўлены пазней, тым больш, што мяне запрасілі на вучобу ў аспірантуру, ведаючы мае стаўленне да даследчай працы.

— Аляксандр, ці існуе ваш з Наталляй Валынец праект "Беларуская хатка"? Над чым зараз працуюць яго ўдзельнікі?

— Наталля зараз працуе ў Інстытуце праблем культуры і займаецца даследаваннем беларускага фальклору прафесійна. "Хатка" існуе як бы ў нашым сяброўскім коле. Яго ядро складаюць удзельнікі фальклорных гуртоў "Guda", "Кудмень", "Дэцань", якія займаюцца аўтэнтыкай. Мы робім сваю справу, але пакуль не выносім яе на шырокую публіку.

З БМАgroup у нас ёсць дамова напрыканцы года выдаць дыск з запісамі традыцыйнага беларускага фальклору розных накірункаў, жанраў і зрабіць фестываль накірункаў "Таўкачыкаў" ці яго працяг.

Выданне гэтага дыска здаецца рэальным, бо каля 20 запісаў мы ўжо зрабілі.

— Аляксандр, ты з сябрамі часта бываеш у фальклорных экспедыцыях у розных кутках краіны. Што цябе больш за ўсё захапляе ці ўзрушае падчас сустрэч з вясковымі выканаўцамі фальклору?

— Многія фальклорныя песні ў розных раёнах Беларусі выконваюцца зусім па-рознаму. Гэта натуральна і добра. Бо кожны вясковец дадае да песні сваё пачуццё і разуменне. Калі гэта вывучаеш, то адчуваеш, што беларусы — вельмі п'явучы народ. Не раз даводзілася чуць ад расіянаў з памежжа, што суседзі-беларусы такія цікавыя песні спявалі, так весела танцавалі. Напрыклад, кракавяк ці падыспань... Гэтыя звесткі і музыка павінны захоўвацца і існаваць у сённяшніх рэаліях. Тады будзе развіццё культуры, у людзей адродзіцца жыццёвыя прынцыпы і пазіцыі.

— Ці задумваецца гурт "Znich" над ідэяй свайго чарговага канцэрта?

— Было б вельмі добра зрабіць каляндарны альбом: з каляднымі, купальскімі, вясновымі, дзедаўскімі песнямі. Гэтая ідэя няхай і застанецца на наступны альбом.

Хочацца больш дасканала, у сваёй стылістыцы, трансфармаваць гэтыя песні, зрабіць іх апрацоўкі па каляндарнаму цыклу.

Гутарыў
Анатоль МЯЛЬГУЙ.

ЕЎРАБАЧАННЕ

ДЗЕВЯТКА ЛЕПШЫХ

У гэтым годзе Беларусь другі раз прыме ўдзел у дзіцячым конкурсе песні "Еўрабачанне-2004". Прафесійнае журы ўжо падвядло вынікі адборачнага тура Нацыянальнага конкурсу "Песня для "Еўрабачання" і выбрала з 34 прадстаўленых

песень 9, якія прагучаць на фінальным гала-канцэрце ў дваццятых лічбах верасня.

З іх будзе выбрана, па словах старшыні конкурсу, кампазітара, народнага артыста Беларусі Васіля Раічыка, самая яркая і цікавая для слухачоў. Кожны зможа паўплываць на выбар песні з дапамогай тэлефоннага галасавання. Усе пажаданыя будучыя ўлічаны, і пасля галасавання журы будзе названы юны выканаўца, які прадставіць нашу краіну на дзіцячым конкурсе песні "Еўрабачанне-2004" у нарвежскім горадзе Лілехамеры 20 лістапада гэтага года.

Зыходзячы з умоў конкурсу, па якіх выканаўца павінна быць не менш як 8 гадоў і не больш як 15, самай малой спявачцы-фіналістцы Кацярыне Леўчыц споўнілася толькі 9 гадоў, а старэйшай Вікторыі Падвербнай — 14. У конкурсе ўдзельнічаюць дзеці з розных гарадоў Беларусі: Мазыра, Маладзечна, Жодзіна, Лепеля, Рэчыцы і, безумоўна, з Мінска. Усе фіналісты настроены на перамогу.

Ніхто з гэтай дзевяткі не дэбютант на сцэне. Удзельнікам ужыводмы такія конкурсы, як "Белая Русь", "Сузор'е надзей", "Усе мы родам з дзяцінства", "Созвездие талантов" і нават міжнародныя фестывалі "Моладзь Беларусі і Расіі ў XXI стагоддзі разам". Фестываль нацыянальных меншасцей у Польшчы.

Кацярына НЕМАГАЙ.

ПЕРШЫ МУЗЫЧНЫ Ў КОСМАСЕ

Першы беларускі музычны канал на працягу двух з паловай гадоў працуе ў фармаце 100-працэнтнага інтэраактыўнага тэлебачання ў рэжыме он-лайн. Мазчы-мэсці інтэраактыўныя зносіны на тэлеканале няспынна пашыраюцца. У новым сезоне музычны канал пачаў трансляцыю праз спадарожнік.

Глобальная задача канала заключаецца ў вывадзе трансляцыі за межы Мінска на ўсе рэгіёны краіны. Сігнал са спадарожніка ўжо прымаецца аператарамі кабельнага тэлебачання ў гарадах Беларусі. Наступная задача — забяспечыць распаўсюджванне сігналу Першага музычнага на ўсё тэрыторыі вясчання спадарожніка. Пачнецца пашырэнне геаграфіі з Расіі, Украіны і краін Балтыйі. Акрамя таго, выказалі сваю зацікаўленасць кабельныя аператары Ізраіля, Германіі і Кітая, што дазволіць пазіцыянаваць беларускую музычную культуру за межы нашай краіны як самастойную і канкурэнтаздольную.

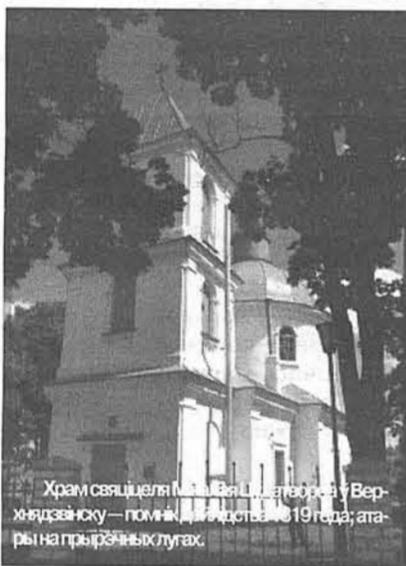
Вераніка ГОМАН.

ПОЎНАЧ БЕЛАРУСІ — ЗЯМЛЯ ЯК З НЕЙКАЙ ДЗІУНАЙ КАЗКІ...

Калі на Зямлі існуюць два полюсы, то ў Беларусі такія своеасаблівымі "полюсамі" з'яўляюцца Палессе і Полацкая нізіна — частка беларускага Паазер'я. Іх падабенства ў неабсяжнасці прастораў, разнастайнасці і маляўнічасці прыроды, якія ўражваюць кожнага, хто апынецца ў гэтых мясцінах. Вядома, не ўсім дадзена пабываць тут і ў поўнай меры ацаніць непаўторнасць сціплай прыгажосці як поўначы Беларусі, так і яе поўдня. Таму прапаную чытачам "Голасу Радзімы" разам са мной адправіцца ў чарговыя вандроўкі. Першая з іх — на поўнач.

Атары на прырэчных лугах

Храм свяціцеля Мікалая Шчэпаўрава ў Верхнядзвінску — помнік архітэктуры 19 стагоддзя; атары на прырэчных лугах.

Зараснік папараці

Георгій КАСАП — гарадскі селянін

Вартавыя веннасці

Лясныя трафеі

Маляўнічыя краявіды Задзвіння

Калі глядзець на карту Беларусі, то можна ўбачыць, як з паўднёвага ўсходу на паўночны захад працягнулася звілістая блакітная мяжа — Заходняя Дзвіна, на поўнач ад яе раскінуліся невысокія "купіны" Асвейскай грады (часткі Латгаліскага ўзвышша) і бясконца ясы і балоты Полацкай нізіны. Мяжа гэтая не толькі ўяўная, але і вельмі рэальная. На ёй заканчваецца шматлікія дарогі, частка якіх расцякаецца ўздоўж ракі ў пошуках пераправы. А мастамі Заходняя Дзвіна не надта багатая. Таму за шчасце можна лічыць сустрэчу часовага пантоннага моста ці парома. Адною з такіх перапраў каля Верхнядзвінска мы і скарystalіся — якраз каля сутокі Дзвіны і Дрысы, якая збірае водную даніну амаль цалкам з Верхнядзвінскага і Расонскага раёнаў. Даніну гэту нясе процьма рачулак, розных па памерах і характару, але аднолькава маляўнічых. У асноўным плынь іх нетаропкая. Але ж часам, як на рацэ Сар'янка, адбываюцца нечаканыя змены і рака набывае рысы горнай — з парогамі і вірамі,

пеністымі вадаспадамі, з-пад якіх відаць мокра-слізкія "спіны" гіганцкіх камянёў. Акуль яны ў гэтых нізінах? Адказ прыходзіць з сівой даўніны: Валдайскай ледавік, адступаючы на поўнач, пакінуў тут навечна сваіх маўклівых вартавых. Чым далей на ўсход, тым менш пагоркаў. Куды ні кінь позірк — нізіны, парослыя бярозай, вольхай, асінай, ялінамі і асілкамі-дубамі. Час ад часу лясы расступаюцца, адкрываючы чарговае балота, на якім пануюць мох, журавіны і дурманлівы пах багуна. Кожнае з іх мае назву — афіцыйную і мясцовую: Вялікі Мох, Бродскі Мох, Лебядзіны Мох, ці проста — багна. Па дарозе зусім рэдка сустракаюцца вёскі. Можна мераць кіламетр за кіламетрам па дарозе, нейкім чынам пракладзенай сярод балот, і толькі час ад часу сустраць вёсачку, якая "зачапілася" за выпадковы пагорак. Людзі, што спрадвеку жывуць тут, над назвай сваіх паселішчаў галаву не ламалі — проста падкрэслівалі нейкія асаблівасці мясцовасці. Так і ўзніклі Роўнае

Поле, Залессе, Забалотце, Доўгі Бор, Асінікі, Ліпаўка... Дарэчы, карэнных жыхароў год ад году тут становіцца ўсё менш і менш. Моладзь цягнецца да буйных гарадоў, а старыя дажываюць свой век. Але ж вёскі не пустуюць: едуць сюды гараджане — хто прыдбаў дамоў пад лецішча, а хто ўвогуле вырашыў паспрабаваць сялянскага жыцця. Як, напрыклад, Георгій Касап, які пасля шматгадовай працы на Полацкім нафтаперапрацоўчым заводзе пасяліўся разам з жонкай у вёсцы Маркава. Трымаюць гаспадарку, якая амаль забяспечвае жыццё, а ў горад наведваюцца толькі раз у месяц — пенсію атрымаць ды тое-сёе набыць у магазіне. А мясціны тут прыгожыя: да самай вёскі падступае лес, багаты на ягады і грыбы, побач рэчка Нішча — адна з самых прыгожых на поўначы Беларусі. Колькі чудаўных пачуццяў выклікае вандроўка па яе берагах! Можна бясконца глядзець на яе спакойную і разам з тым упэўнена-напорыстую плынь. А можна патануць у духмяным, у поясе, тра-

вастой на прырэчных лугах, парадаваць вока бязвіннай беллю рамонак, пасядзець на нагрэтым сонцам камяні і паслухаць музыку птушынага аркестра. Толькі тут можна ўбачыць зараснік неверагодных памераў папараці, якая нагадвае нейкія трапічныя расліны, а, паглыбіўшыся ў лес, у лічанья хвіліны набраць прыгаршчы падбярэзавікаў. Тым, хто цікавіцца гісторыяй гэтага краю, можна пабываць у цэрквах і касцёлах у Верхнядзвінску, Баруйцы, Галоўчыцах... У вёсцы Клясціцы, што раскінулася на беразе штучнага вадасховішча на рацэ Нішча, можна наведаць мемарыял, прысвечаны падзеям 1812 года і апошняй сусветнай вайны. Менавіта тут 25-тысячны корпус расійскіх войскаў разграміў 40-тысячны атрад французцаў, якія імкнуліся прайсці на Пецярбург. Што тычыцца другой часткі мемарыяла, то ён прысвечаны тым, хто загінуў у барацьбе з фашыстамі. Як вядома, мясціны гэтыя (асабліва Расонскі раён) былі партызанскім краем. Таму тут шмат помнікаў загінушым.

Па дарозе на Мінск зноў "фарсіруем" Заходнюю Дзвіну. Прыгажосць ландшафтаў узбагачаецца ідылічнымі малюнкамі авечых атар, што вольна пасвацца на прырэчных лугах. Малюнкі гэтыя краюць душу і выклікаюць з памяці радкі верша, які напісаў мой сябар, фатограф і паэт Георгій Ліхтаровіч: Ад Боскай ласкі нам у дар адна Зямля як быццам з нейкай дзіўнай казкі. Усё ад Зямлі. Ад хлеба да радна, Ад моцных каранёў да сціплай краскі. Можа і імклівай адбылася наша вандроўка? Каб дазваляў час і памеры газетнай старонкі, яна магла б быць больш грунтоўнай. Але ж не шкадуі, паважаны чытач, бо нас чакаюць сустрэчы з паўднёвым "полюсам" Беларусі — Палессем. Краем, магчыма, яшчэ больш маляўнічым і своеасаблівым. Да сустрэчы ў наступным нумары.

Яўген КАЗЮЛЯ.
Фота аўтара.

Іван Шамякін

НАЧНЫЯ ЎСПАМІНЫ

Яшчэ ў школе гісторыя была любімым прадметам. Дабраўшыся да кніг (у Мінску), я чытаў і даўгія гістарычныя раманы (Вальтэр Скот, Дзюма), і працы вучоных. Карамзіна, здаецца, праштудзіраваў усяго. Салаўёва, Кастамарава, Ключэўскага, Тарле, Ермаловіча... І даўно мне хацелася напісаць на гістарычную тэму. Але пра што? У маіх украінскіх калег, кнігі якіх я рэцэнзаваў для "Советского писателя", было нямала гістарычных раманаў. І ў грузінаў. У нас такіх кніг не было. У нас на мінулае як бы вета было накладзена. Ды і хапала там блізкай гісторыі — Айчынай вайны. Але калі адбыўся "пракрыў" і ўзнікла мода на гістарычныя тэмы, я не мог застацца аб'якавым. А чаму не паспрабаваць і мне? Даўно, калі чытаў Карамзіна, усхваляваў мяне адзін жаночы вобраз, незвычайны лёс дачкі маскоўскага князя Івана III Алены. Каб слыніць частыя войны з Вялікім княствам Літоўскім, бацька выдаў яе замуж за вялікага князя Аляксандра, але з адной жорсткай умовай: ні ў якім разе не пераходзіць з праваслаўнай веры ў каталіцкую, да якой належаў муж. У канцы XV — пачатку XVI стагоддзя — якое нялёгкае гэта было настаўленне! Але Алена яго выканала. Як ціснулі на яе родныя Аляксандра, епіскап Віленскі і ўсё каталіцкае акружэнне — пра гэта чытач прачытае ў рамане.

Скажу адно: пісаць на гістарычную тэму вельмі і вельмі складана. Прынамсі, мне было. Тут патрэбна зусім іншая "тэхналогія". Калі пісаў "Сэрца на далоні", "Снежныя зімы", усё іншае, акрамя "Петраграда — Брэста", мне патрэбна была папера, ручка, чарніла; усе сюжэтныя хады, падзеі, характары, аўтарскія рэмаркі, дыялогі — у галаве. Яна была багатая ў мяне, фантазія. Усе дэталі жыцця герояў — перада мной, ва ўласнай кватэры, на сходах, гленумах, гутарках з сябрамі. У гісторыі ўсё трэба было вывучаць: дзяржаўны лад, межы, войны, быт — у што апраналіся, што елі, пілі... Знаходзіў гэта ў кнігах розных аўтараў. Але не ўмеў, відаць, карыстацца. Не меў картатэкі. Рабіў закладкі. Колькі адбірала часу, каб знайсці, удакладніць даўно прачытанае.

І ўсё ж раман атрымаўся. "Вялікая княгіня", лічу я, аўтар, адзін з лепшых маіх раманаў. За апошнія 15 гадоў "Раман-газета" дала толькі адзін беларускі раман — "Вялікую княгіню", праўда, ужо не двухмільённым накладам, а ўсяго — 25 тысяч. Збяднела і Расія. Ці збяднелі чытачы? Катастрафічнае падзенне тыражоў мастацкай літаратуры на ўсёй постсавецкай прасторы — з'ява, якую я не магу зразумець і вытлумачыць. Як самая чытаючая краіна ператварылася ў нечытаючую? Не думаю, што ад беднасці. Ідзе ж патак шэрых дэтэктываў, бульваршчыны. Матэрыяльнае перамагло духоўнае. Застаўся адзін бог — доллар? На набыццё яго траціцца ўся энергія людзей. А які росквіт літаратуры быў у савецкія часы!

Сюжэт можа ўзнікнуць з характару канкрэтнага чалавека, які жыве, працуе побач з табой. Сюжэт "Глыбокай плыні" "трымала" Таццяна Маеўская, а яна — мая жонка Маша. Пра гэта сказаў на памінальным абедзе, калі пахавалі дарагога мне чалавека, маці маіх дзяцей, Іван Навуменка... Марыя Філатаўна была не толькі памочнікам у творчай працы, але і прататыпам герайн многіх маіх раманаў, аповесцей. І гэта так, я зрабіў такое прызнанне ў біяграфічнай аповесці "Слаўся, Марыя!"

Побач са мной быў другі чалавек з адметным, асаблівым характарам — мой сябра Андрэй Макаёнак. Вельмі хацелася напісаць героя з такім характарам. Але не на вайне, на вайне ён мог бы паўтарыць рысы Яраша, Антанюка. У мірны час! У час спакойнага, але напружанага будаўніцтва ўсіх сфер жыцця — эканамічных, сацыяльных, культурных.

Давала сюжэтную лінію і драматычную сямейную сітуацыю Андрэевага жыцця — развод з Аленай (хоць прызнаюся, што мы з Машай абаранялі Лену, але, ведаючы ўзрыўны характар Андрэя, баючыся страціць такога сябра, я ні разу перад ім не заступіўся за Лену. Думаю, што Андрэй такую ганебную бязліваасць не праявіў бы).

Ёсць характар! Але каб ён праявіў усе свае якасці, трэба даць яму пасаду. Якую? Сакратара парткама, райкама, абкама? Многа пра іх пісалі. Дырэктара завода? Але якую вытворчасць я ведаў? Цэментную? Даўно забыўся. Письменніцкую? Сфера вядомая, канфліктаў процьма. Але зтыка не дазваляла так раскрываць прататыпаў: адразу б пазналі, хто ёсць хто. І

канфлікты героя шмат каму б не спадабаліся. Мастак — жывапісец, скульптар? Тыя ж канфлікты. І дзейнасць абмежаваная: большую частку актыўнай дзейнасці Савіцкі ці Азгур сядзяць у сваіх майстэрнях і "варожаць" над фарбамі ці глінай. Не! Не тое.

І раптам трапляю на пасяджэнне бюро ЦК КПБ, стаяла нейкае пытанне, наша, здаецца, выдавецкае, але я не ўпершыню вырашыў паслухаць усю павестку. Пытанне: аб забудове Паркавай магістралі Мінска (зараз праспект Машэрава). Доклад — галоўнага архітэктара.

Пасля выступае Пятро Міронавіч Машэраў, разносіць архітэктурнае ўпраўленне, жорстка крытыкуе тое, што ўжо збудавана — дамы-тычкі, асабліва гасцініцу "Юбілейную", Палац спорту, развівае генеральны план забудовы Паркавай магістралі: дамы да кальцавой дарогі з аднаго боку — левага, правы, па беразе Свіслачы, ажно да Ждановіч — парк для адпачынку мінчан (шкада, што ідэі Машэрава не ўвасобілі ў жыццё). Але ненавіта тады, у час выступлення першага сакратара, мяне, як кажуць, азарыла: во хто ён, мой Максім Карнач — галоўны архітэктар абласнога горада. На такой пасадае яму было б дзе разгарнуцца! Чалавек тыпу Макаёнка не дасць драмаць у кабінетах ні чыноўнікам Дзяржбуда, ні сваім гарадскім — гаркамаўскім, гарсаветаўскім! Дзе будаваць хімкамбінат? Палац культуры? Якія дамы павінны ўпрыгожваць цэнтральныя магістралі? А як можна сплясці сваяцкія, сяброўскія адносіны! І шырачэннае поле дзейнасці, не толькі адміністрацыйнай — творчай: сам праектуе, выкладае ў інстытуце, рыхтуе маладыя кадры творцаў.

ДЭБЮТ

Вольга АНІКІЕВІЧ

крок ад кроку
боль ад болю
час ад часу
я кахаю

дзень пры дні
і шлях пры шляху
цень пры ценю
веру ў шчасце

белы вецер
ёсць свабода
воля воляй
свет — лагодай
сонца сонцам
шчасце шчасцем
неба небам
я кахаю

неба паласатае
ад восені хавалася
дзеўчына мурзатая
з хлопчыка смяялася...
жнівеньскія кропелькі
ціха апядалі
цёмненькія ночанькі
цеплыні чакалі
ціха і павольненька
восень накаціла
дзеўчына мурзатая
хлопца палюбіла

Юля Шастак навучаецца ў тэхнічным універсітэце. З ёй мы аб'ехалі ўсю Беларусь, чыталі вершы на розных імпрэзах. Любавайся я спадарыняй Шастак, слухай тыя вершы. І зразу-меў, што нельга такое хаваць. Бо гэта, відаць, адзін з найлепшых узораў наймаладзейшай беларускай паэзіі. Вітайце Юлію Шастак.

Юлія ШАСТАК

НАНАВА

Студзень і ружы. Золка.
Варыць анёл зёлкі.
Безліч замоў ціхіх
Спудзілі ліха.

Нечым сапраўдным,
ружовым
Пахне ў дзветысячыновым
Нумар чатыры годзе;
Кветкі на лёдзе,

Усмешкі каляднае зоркі.
Варыць анёл зёлкі,
Шэпча ласкава словы,
Бела-ружовы:

"Хай вызнаюць натхненне,
Шчырасць, любоў,
сумленне,
Хай так і далей будзе,
Шчасця вам, людзі!"

Вольга Анікевіч паходзіць з вёскі Лужасна Віцебскага раёна. Вучылася там жа, у вядомай Лужаснянскай гімназіі, што лічыцца ці не найлепшай на Віцебшчыне. Зараз паступіла ў БДУ, але паэзію не закінула. Частая наймысленная адсутнасць дакладных рыфмаў шчодро кампенсуецца багатай вобразнай прасторай гэтай безумоўна таленавітай аўтаркі.

карычнева-жоўтыя вочы
свецяць зялёным святлом
як быццам ліхтар уночы
падае з грукатам неба
якое мы дахам завём
месяц заблытаўся ў
зорках

і пахаваў сонца
дзесьці разбіліся вочы
колера позняй гарбаты
і пакаціліся рэшткі на
донца

вачэй
карычнева-жоўтых
...хутчэй жаўтаватых

снежны снежань
снегам выпаў
заваліў усю мяне
я ў снезе
як уночы
плаваю без акаланга
снежны снежань
белым — белы
чорным — белы
белы ўсім
ён забеліць
ён замоліць
ўсе грахі
усіх людзей
снежань снежна
снежным снегам
сцеліць сцюжу
для людзей

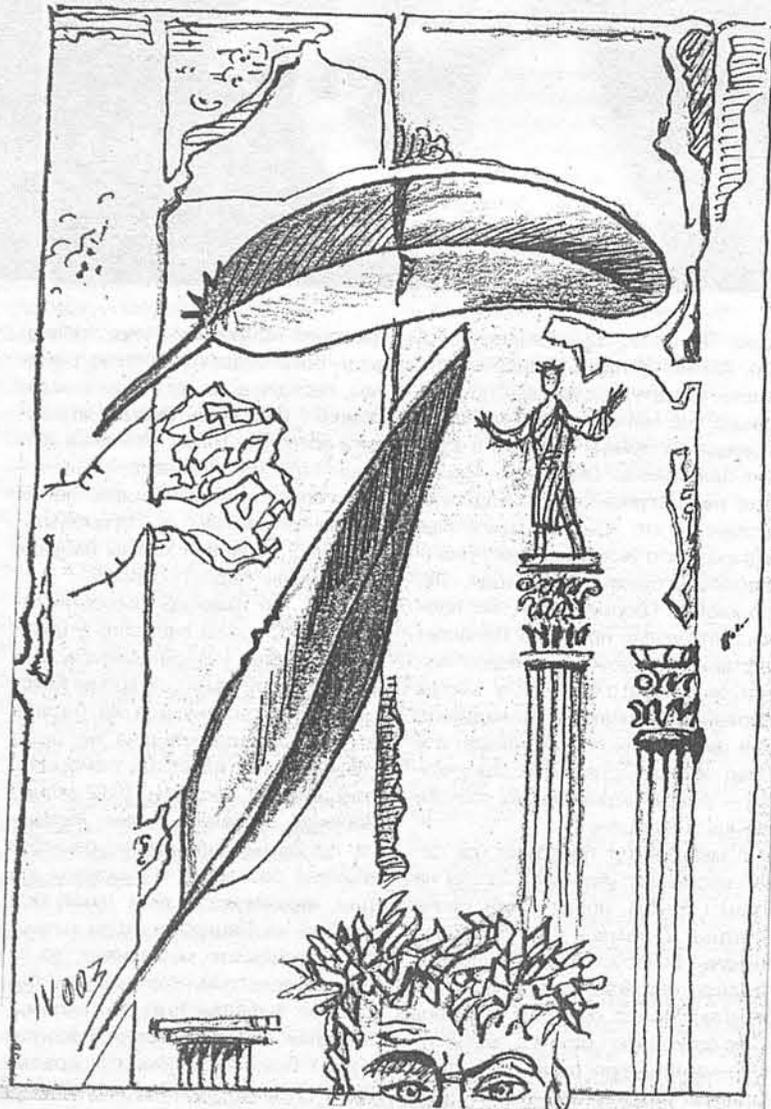
ДОЖДЖ

Неба грукае у скроні.
Неба залівае вочы.
Неба па зямной далоні
Пальцамі дажджу
шапоча.

Неба ўдзень казыча
котак
На сакавіковым даху,
Дасылае ліст грымотны
ў падарунак сумным
гмахам.

Неба расцярушыць
кветкі
Ад усходу і да ўсходу,
Жаўруковаю разметкай
Кропіць крокі на
свабоду.

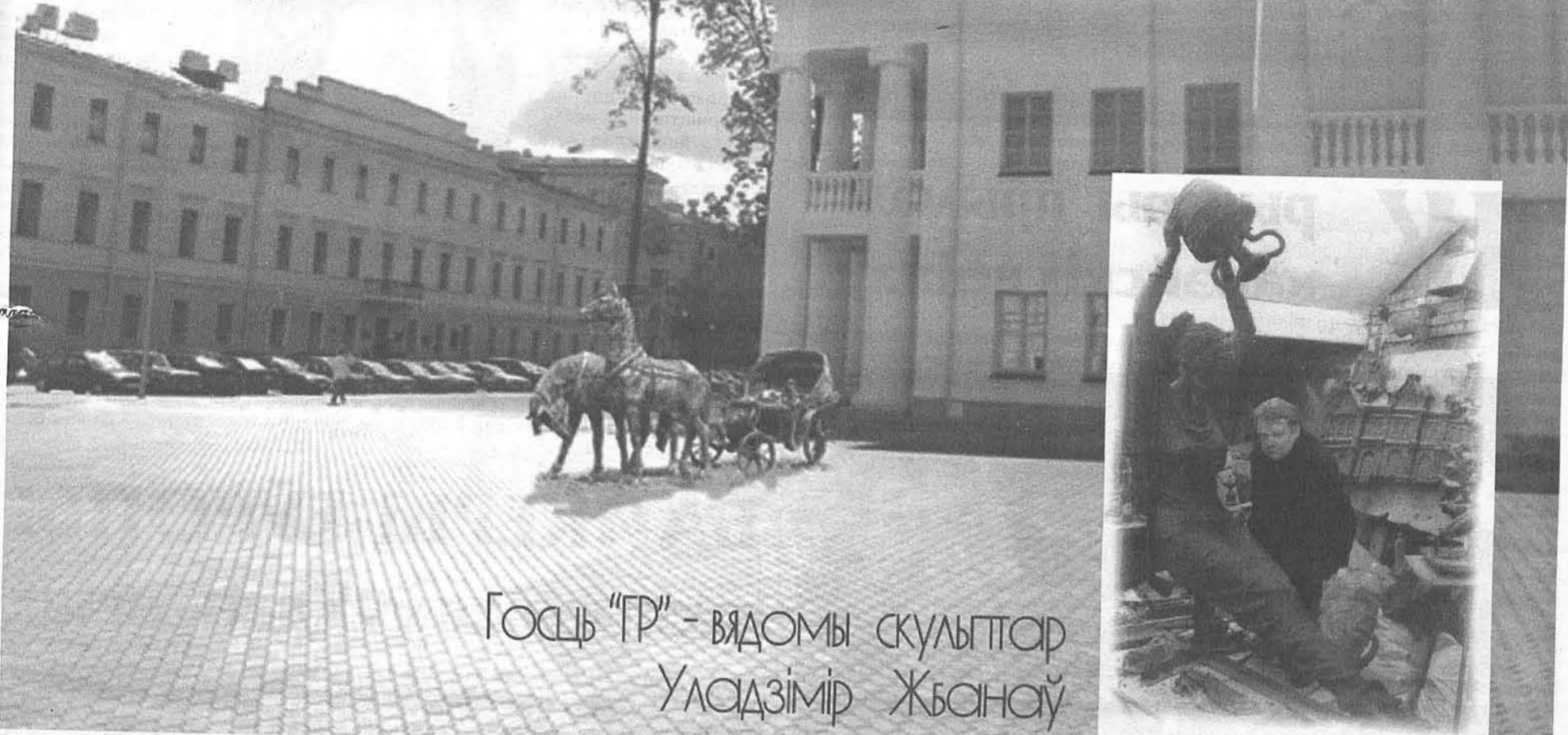
Вядучы рубрыкі
Глеб ЛАБАДЗЕНКА.

Працяг.

Пачатак у №№4-5 — 30-33.

Майстар, які адчувае горад, рукамі

Госць "ГР" - вядомы скульптар
Уладзімір Жбанаў

Апошнім часам Мінск у многім змяніўся. Поруч з практычнымі дамамі-"каробкамі" сталі з'яўляцца прывабныя і эстэтычныя пабудовы. А ўвечары сталіца набывае новае аблічча: тысячамі адценняў і пайтонаў запальваецца асвятленне горада. Гэта вынік таго, што нарэшце за аснову планавання гарадскога дызайну прынята ідэя прыгажосці: еўрапейская сталіца мусіць адпавядаць свайму статусу. Каб жыць у Мінску, трэба любіць яго. Трэба ведаць ягоныя завулкі і масточкі, аркі і ліхтары, брук і залевы. Любоў — як пачуццё — дапускае не адно спажыванне прыгожлага, але і дапаўненне яго. Скульптар Уладзімір Жбанаў любіць Мінск. За апошнія 5 гадоў тут з'явілася 10 ягоных работ. Гэта і славутая «Дзяўчынка з парасонам» у Міхайлаўскім скверы каля вакзала, і ўлюблёнец дзетак — «Конь», які стомлена спыніўся ля Камароўкі. Можна з упэўненасцю сказаць, што Уладзімір Жбанаў умацоўвае чалавечы вобраз сучаснага урбаністычнага асяродка.

турамі. Таму цяпер, канешне, у свеце іх ставяць менш. Але ж у нас пакуль дэфіцыт на прыгожыя выявы, таму пляцоўка для творчасці агромністая.

— **Дзякуючы скульптурам, вы сталі публічным чалавекам?..**

— Вядома, адчуваю ўвагу найперш журналістаў. Мне нават сябры кажуць: нешта ты як тэлезорка стаў. І там ты, і тут ты. Але што рабіць, калі адмовіцца, дык адразу ж скажуць, што скульптар Жбанаў захварэў на зорную хваробу!

— **Праўда, што «Дзяўчынку з парасонам» вы рабілі са свайёй дачкі Машанькі? І якім чынам ідэя «Дзяўчынка» звязана з трагедыяй на Нямізе?**

— На адкрыцці скульптуры «Курэц» мэр горада сказаў мне: «Дзве работы тут ёсць, трэба і трэцюю паставіць». Я думаю спачатку зрабіць матылька, але пасля высветлілася, што матылёк і так багата дзе ёсць. І тады я згадаў сваю старую задуму — маленькую дзяўчынку з вобразным парасонам. Ідэяй маёй было паказаць бездапаможнасць дзяцінства і звярнуць увагу на тое, што да дзяцей трэба ставіцца асабліва чуллыва і ўважліва. Мая дачка Машанька пазірвала мне, каб я мог дакладней падкрэсліць некаторыя нюансы. Бо, ведаецца, паказаць дзіцячы твар у дзесяць разоў цяжэй, чым дарослы.

— **Якая работа найбольш дарагая для вас?**

— Мне па-свойму блізкая першая мая «мінская» работа — «Дама на лаўцы». Але ў рэйтынгу цяпер на першым мес-

цы «Конь». Бо з яго ж дзеці не злазяць! Нядаўна я быў з жонкай на Камароўскім рынку і сядзеў, чакаў яе на лаўцы ля фантана. А там жа стаяць 4 мае работы... І якое было маё задавальненне, калі я ўбачыў, што да «Каня» шыхтуецца чарга бацькоў з дзецьмі. І прыспешваюць адно аднаго: «Хутчэй, мы таксама пасядзем хочам!» І фатаграфуюцца таксама. Здзіўленне маё было і яшчэ ў адным. Калі я ствараў каня, я апусціў яму шыю долу. Думаў, пакажу нейкую стомленасць... Але толькі зараз я зразумеў, які падарунак зрабіў малечы. Бо маленькіх, якія яшчэ нават не ходзяць, мамы падвоззяць у вазочках да галавы каня, і яны мацаюць, глядзяць вочкі, вушкі, загрывак... Гэта вельмі краўдальна!

— **Вы часта ходзіце глядзець, ці «на месцы» скульптуры?..**

— Не!.. Калі я праходжу каля сваіх работ, мне хочацца быць звычайным прахожым.

— **Ваш занятак прыносіць дывідэнды?**

— У мяне ўсё як у гараскопе: дасягне славы, але багатым не будзе. Бо да 45 гадоў я ўвогуле нічога не мог зрабіць! Цяпер магу, але здароўе стала падводзіць... Але што тыя грошы?.. Не разумею людзей, якія адкладваюць «на смерць», «на лекі»... Бо ў жыцці так многа хочацца, каб яшчэ і эканоміць!..

— **Дзе стаяць вашы работы?**

— Багата дзе... Пад Гомелем, каля Віцебска, у Светлагорску, у Падмаскоўі. Адна з

апошніх — у Магілёве. У Дзюсельдорфе ў краме на галоўнай вуліцы стаіць копія маёй «Дамы на лаўцы». Яшчэ прадаў некалькі копій і нават не ведаю, дзе яны зараз.

— **Якая работа можа хутка з'явіцца ў Мінску?**

— Тое залежыць ад падтрымкі мінскіх уладаў... Я прапаноўваў паставіць на чыгуначным вакзале дзяўчынку, якая нібы чакае цягнік. Мне здаецца, што да 60-годдзя вызвалення Беларусі тое было б дарэчна, бо з вайны чакалі многіх... Хацелася б таксама каля вакзала паставіць чалавека, які сядзіць на чамадане. Але асаблівае спадзяванне на «Каляску губернатара», якая можа з'явіцца перад Мінскай ратушай. Праект ухвалены, але ў апошні момант узнікла праблема з грошымі. Работа магла б з'явіцца ўжо ў верасні, на Дзень горада. Каляска ладная — на двух коней. Лейцы завязаныя — нібы губернатар толькі што пайшоў у ратушу...

— **Што б вы яшчэ хацелі паставіць у Мінску?**

— У наступным годзе споўніцца 200 год Губернатарскаму саду (парку Горкага). Хацелася б туды што-небудзь зрабіць. Тым больш дзеткам падабаюцца мае скульптуры (лагодна ўсміхаецца). У верасні адбудзецца выстава «Мастакі — гораду», думаю, там будзе магчымасць нешта прапанаваць. Увогуле, у мяне спадзеў збоўшага на людзей бізнесу. Бо паставіць у якой краме маленькую скульптуру каштуе столькі ж, колькі выкласці два дзесяткі квадратных

метраў пліткі. Да таго ж плітку гадоў праз 10 трэба мяняць, а скульптура з бронзы — вечная.

— **Праўда, што скульптар мусіць адчуваць работу рукамі? Вядома, што Радэн такім чынам нават ледзь не выціснуў мадэлі вока!..**

— Рукі — гэта толькі інструмент. На жаль, часам рукі не выконваюць тое, што бачыць душа. Пачынаю злавацца, калі разумею, што выходзіць зусім не тое, што трэба. Ідзе пастаянная гульня прапорцый.

— **Некалькі разоў вашы скульптуры псавалі вандалы. Калі б вы ўбачылі такую сцэну, стукнулі б такога чалавека?..**

— Нашто ж стукнець? Гэта ж адно бронза. Мне цяжка і балюча бачыць сляды пратэктараў на «Дзяўчынку». Кажуць, нейкія скіны адпрацоўвалі на ёй прыёмы каратэ... Думаю, што калі б убачыў такую сцэну, стаў бы паміж імі і скульптурай.

— **Уладзімір Іванавіч, мне здаецца, што вашы работы ніколі не забранзавеюць...**

— Ці не забранзавеюць — пра гэта перажывае любы мастак. Здаецца, што можа наступіць іншы час, калі зробленае будзе неактуальным. Але для мяне камертон — музыка, якую люблю фанатычна. Можна зрабіць тое, што не мае тэрміну запатрабаванасці. Галоўнае, не думаць пра гэта, калі ствараеш...

Гутарыў
Глеб ЛАБАДЗЕНКА.
НА ЗДЫМКАХ: Уладзімір ЖБАНУ ў майстэрні; як сведчыць віртуальны калаж, «Каляска губернатара» будзе да месца ля адноўленай Мінскай ратушы.

ЯК рыцары прымалі карэйскіх воінаў

Не першы раз маладзёжная дабрачынная арганізацыя "Альтэра" падносіць нам сюрпрызы — сустрэчы з культурай Далёкага Усходу. Ужо некалькі гадоў "Альтэра" пры садзейнічанні Беларускага фонду міру запрашае японцаў, карэйцаў. Калі мінулым летам гэта быў паўднёвакарэйскі ансамбль народнага танца харэаграфічнай акадэміі Сасунгён, то сёлета — зборны калектыў ансамбляў Інстытута культуры Сеула, Сасунгён і Інстытута культуры горада Інчона.

Публіку зачаравалі танцы з веерамі. Здзіўленаму погляду еўрапейца з'яўлялася то кветка, то ўжо цэлае суквецце, вобраз якіх стваралі дзяўчаты з веерамі. Затым на сцэну выходзілі мужчыны, і на змену мяккасці і пшачоце прыходзіла магутнасць Усходу: "Пануд" — танец баявых мастацтваў пад грозны рокат барабанаў і "Анджынбан", дзе замест кімана танцоры выйшлі ў гістарычнай форме карэйскай арміі.

Але госці аказаліся не толькі танцорамі. У Палацы дзяцей і моладзі прайшло спаборніцтва карэйскіх майстроў з беларускімі рыцарамі. Як растлумачыў нам адзін з мэтраў Ордэна "Сэрца Дракона", у прамы бой вырашана было не ўвязвацца. "Нам не параўнацца з карэйцамі ў адзінаборствах" (няма чаго граху таіць, славянскія падсечкі не тое, што тхэквандо), а ім з намі ў баі на мячах не раўняцца. Меч трапіў у Карэю ў XIX стагоддзі". Рыцары толькі паказвалі прыёмы валодання мячом.

Сумленнай зброяй быў лук. Тут і ардэнаносцы не падвялі, і карэйцы выклікалі захапленне публікі. Адзін з іх тут жа заслужыў мянушку "Самурай", раз за разам пасылаючы стрэлы Робін Гуда ў цэнтр плеченага круга.

А наогул, безумоўна, перамагла дружба. Карэйскім дзяўчатам прапанавалі прымераць касцюмы сярэднявечных еўрапейскіх дам, а ўсходніх дзяцей забаўлялі лепш, чым сваіх. Карэй-

цы ж на воінскім банкете, які, як і павінна быць пасля турніру, здзівілі частаваннем.

Праграма знаходжання карэйскіх майстроў у Беларусі была вельмі насычанай. Акрамя Дома культуры Мінскага трактарнага завода, яны выступілі на сцэне Магілёўскай абласной філармоніі, сустрэліся з асацыяцыяй беларускіх карэйцаў, з арганізатарамі тура, Беларускай фундам міру, адміністрацыяй Маскоўскага раёна сталіцы, моладдзю ў пасёлку Ждановічы. Гэта дало падставу старшыні Асацыяцыі карэйска-беларускай дружбы Кван Ін Сону сказаць, што калі ёсць такая цікавасць, то ў Беларусі можа з'явіцца Пасольства Рэспублікі Карэя. У любым выпадку наступным летам карэйскія сябры прыедуць зноў.

НА ЗДЫМКАХ: узаемакарысны абмен вопытам; "Самурай" — самы меткі стралок; карэйская прыгажуня ва ўбранні еўрапейскай дамы.

Сяргей НОСАЎ.
Фота аўтара.

ЧЭМПІЯНАТ У САУНЕ

Беларускі парацца лепш за ўсіх

Парыцца скандынавы і любяць, і ўмеюць. Недаўна ж першы чэмпіят свету па спартыўнай сауне прайшоў у фінскім горадзе Хайнола. Дарэчы, беларусы таксама не адстаюць. У апошнія гады з чэмпіянатаў нашы парыльшчыкі вяртаюцца звычайна з узнагародамі. Праводзяцца падобныя спаборніцтвы і ў нас у краіне. Напрыклад, удзельнікі апошняга сусветнага першынства адбіраліся ў час традыцыйнага турніру "Шчодрая пара".

Здавалася б, які ж гэта спорт? Што можа быць прасцей: зайшоў у парылку, сеў на паліцу і сядзі, пакуль не надакучыць. Тым, хто прытрымліваецца такой думкі, раю паспрабаваць. Першыя страты пачынаюцца ўжо праз не-

калькі хвілін. 15-20 выседжаюць лічаныя адзінкі.

Спартыўная сауна — зусім не забава для выбранных. У Еўропе чэмпіянаты збіраюць вялікія аўдыторыі і нават трансліруюцца на экранах. У нас сітуацыя крыху іншая. Спецыяльныя парылькі пабудавалі ў 2002 годзе, але саб-

раць шмат глядачоў пакуль не ўдаецца.

Тым не менш чэмпіёны ў нас з'яўляюцца. І нават чэмпіёнкі! Напрыклад, Наталля Трыфанова — двухразовая пераможца чэмпіянатаў свету — "пераседзела" фінак на іх жа "тэрыторыі". А наогул, калегі-мужчыны да канкурэнцыі з прыгожым полам адносяцца спакойна. Нават пры тым, што на мінулым чэмпіянаце свету жаночы максімальны вынік аказаўся вышэйшым за мужчынскі на паўтары (!) минуты (пры тэмпературы за дзве сотні градусаў) — проста вечнасць! "Як атрыма-лася, што я выйграла?" — усміхаецца Наталля.

— Напэўна, гэта генетычная схільнасць: бо ў нас у краіне, як і ў фінаў, лазня — нацыянальная асаблівасць".

НА ЗДЫМКУ: беларуска Наталля ТРЫФАНОВА ў Фінляндыі выйграла чэмпіят свету па спартыўнай сауне другі раз запар.

Галіна ВІР.

БАЙКЕРЫ ЕЎРОПЫ сустрэліся ў Ждановічах

IV Міжнародны мотафестываль прайшоў у Мінску. У бягучым годзе больш за тысячу матацыклістаў з мотаклубаў Беларусі, Расіі, Украіны, краін Балтыі, Польшчы, Чэхіі, Германіі і іншых краін сабраліся на тэрыторыі Дома адпачынку "Спадарожнік", што ў Ждановічах, каб паўдзельнічаць у мотапарадзе, конкурсах байкераў, барацьбе на рынгу і

палюбавацца на піратэхнічнае шоу. Арганізатарамі IV Міжнароднага мотафестывалю выступілі Беларускае грамадскае аб'яднанне

"Рэспубліка без наркатыкаў" і мотаклуб "Жалезныя Браты". НА ЗДЫМКАХ: мотапарад на вуліцах Мінска. Фота Фёдара ЧЫГАРАВА, БелТА.

Галоўная сенсацыя Алімпіяды

ПЕРАМОГА БЕЛАРУСКАЙ СПАРТСМЕНКІ ЮЛІІ НЕСЦЯРЭНКА НА СТОМЕТРОЎЦЫ – ГАЛОЎНАЯ СЕНСАЦЫЯ ЛЁГКААТЛЕТЫЧНАЙ БЕГАВОЙ ПРАГРАМЫ АФІНСКАЙ АЛІМПІЯДЫ

Алімпійскае выступленне 25-гадовай дынамайкі з Брэста стала поўнай нечаканасцю для ўсіх спецыялістаў лёгкай атлетыкі. У фінальным забегу Несцярэнка пранеслася перад перапоўненымі трыбунамі алімпійскага стадыёна ў Афінах за 10,93 секунды. Юлія апырэдзіла прызнаных асаў спрынту – амерыканак, прадстаўніц Ямайки, а таксама балгарскую бягунню і прадстаўніцу Багамскіх астравоў. Менавіта на галоўных старты чатырохгодова ў Афінах Юлія Несцярэнка змагла дасягнуць піка формы і бліскава выйграць Алімпійскія гульні на самай прэстыжнай бегавой дыстанцыі.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка накіраваў тэлеграму, у якой павіншаваў Юлію Несцярэнку з залатым алімпійскім медалём. "Ты пераканана даказала, што няма відаў спорту, непадладных беларускім спартсменам. Мы ганарымся табой", – гаворыцца ў тэлеграме. Падпісаны таксама Указ аб узнагароджанні алімпійскай чэмпіёнкі Юліі Несцярэнка ордэнам Айчыны III ступені.

Беларуская тэнісная асацыяцыя сумесна з турыстычнай кампаніяй "Тусон-Ваяж" завяршае фарміраванне групы падтрымкі на матч паўфіналу сусветнай групы Кубка Дэвіса Беларусь – ЗША. Каля 25 беларусаў ужо набылі білеты на самалёт да горада Чарлстана ў Паўднёвай Караліне, дзе з 24 па 26 верасня адбудзецца тэнісны турнір паміж беларускай і амерыканскай камандамі.

Для перамогі не хапае толькі перамогі

Беларуская зборная будзе прадстаўлена пяццю тэнісістамі. Асноўныя надзеі ўскладаюцца на нашых зорак Максіма Мірнага і Уладзіміра Валчкова. Падтрымліваць іх будуць маладыя тэнісісты Аляксандр Скрыпка, Андрэй Карачэня і Аляксандр Швец. Зараз усе спартсмены, акрамя М. Мірнага, які ўжо знаходзіцца ў ЗША, трэніруюцца ў Мінску на kortах Беларускага тэніснага цэнтра. Вылет групы разам з капітанам Сяргеем Цяцерыным і трэнерам Уладзімірам Пярко запланаваны на 19 верасня. Амаль тыдзень перад турнірам беларуская каманда будзе знаходзіцца ў Амерыцы. Гэты час спатрэбіцца на акліматызацыю і адаптацыю на kortах у Чарлстане.

Для падтрымкі нашых спартсменаў туды прыбудзе

Адміністратар турыстычнай кампаніі "Тусон-Ваяж" Валерый Грык'ян тлумачыць гэты факт тым, што такім спортам, як тэніс, цікавіцца ў асноўным моцны пол, жанчын захапляюць больш эстэтычныя віды: фігурнае катанне ці мастацкая гімнастыка, а там, дзе пераможцу вызначае барацьба, балы, лік, больш прыхільнікаў мужчын. Сярэдні ўзрост складае ад 35 да 40 гадоў, што таксама нескладана растлумачыць: такога тыпу паездкі разлічаны на людзей забяспечаных.

Акрамя таго, што беларускія балельшчыкі будуць прысутнічаць на самім матчы, праграмай прадугледжаны экскурсіі па гораду, застанецца і вольны час, якім беларускія турысты змогуць распараджацца па сваім жаданні. Вылет з Мінска адбудзецца 19 і 21 верасня, а вяртанне запланавана на 29 верасня.

даволі вялікая афіцыйная дэлегацыя, наведваюць матч і супрацоўнікі Пасольства Беларусі ў ЗША. Агульная колькасць беларускіх балельшчыкаў, такім чынам, складзе каля ста чалавек.

Цікава, што большасць з тых, хто паедзе ў Амерыку, мужчы-

Настрой у тых, хто збіраецца хварэць за беларускую каманду побач з ёю, аптымістычны. Кожны едзе з надзеяй, што нашы пераможцу, хоць і добра вядома, з якім моцным сапернікам павінна адбыцца барацьба. Але ж беларускія тэнісісты ўжо некалі здзівілі ўвесь свет, і, каб зрабіць гэта яшчэ раз, ім патрэбна адчуванне падтрымкі з боку свайго народа.

Кацярына НЕМАГАЙ.

Беларусь – вынікі Алімпіяды

На рахунку зборнай Беларусі 15 медалёў – 2 залатыя, 6 сярэбраных і 7 бронзавых.

УЗНАГАРОДЫ ЗАВАЯВАЛІ: "золата" – Юлія НЕСЦЯРЭНКА (лёгкае атлетыка, бег на 100 метраў), Ігар МАКАРАЎ (дзюдо, вагавая катэгорыя да 100 кілаграмаў);

"серабро" – Ганна БАЦЮШКА (цяжкая атлетыка, да 63 кілаграмаў), Кацярына КАРСТЭН (веславанне акадэмічнае, адзіночка), Андрэй РЫБАКОЎ (цяжкая атлетыка, да 85 кілаграмаў), Іван ЦІХАН (лёгкае атлетыка, кіданне молата), Віктар ЗУЕЎ (бокс, да 91 кілаграма), Магамед АРЫПГАДЖЫЕЎ (бокс, да 81 кілаграма);

"бронзу" – Таццяна СТУКАЛАВА (цяжкая атлетыка, да 63 кілаграмаў), Наталля ГЕЛАХ – Юлія БІЧЫК (веславанне акадэмічнае, двойка распашная), Ірына ЯТЧАНКА (лёгкае атлетыка, кіданне дыска), Наталля ЦЫЛІНСКАЯ (велатрэк, гіт, 500 метраў), Сяргей МАРТЫНАЎ

(стральба кулявая, вінтоўка), Вячаслаў МАКАРАНКА (барацьба грэка-рымская, да 84 кілаграмаў), Раман ПЕТРУШЭНКА – Вадзім МАХНЕЎ (веславанне на байдарках і каное, байдарка-двойка, 500 метраў).

Акрамя таго прадстаўнікі Беларусі занялі 9 чацвёртых месцаў: Дзмітрый ЛАПКЕС (фехтаванне, шабля), Віталь ДЗЕРБЯНЁЎ (цяжкая атлетыка, да 56 кілаграмаў), Іван ІВАНКОЎ (спартыўная гімнастыка, брусы), Дзмітрый ПАЛЯРУШ (скачкі на батуте), Маргарыта ТУРАВА (лёгкае атлетыка, хадзьба), Аляксандр ЖУКОЎСКІ (каное), зборная па мастацкай гімнастыцы (групавое практыкаванне), Васіль КАПЦЮХ (лёгкае атлетыка, кіданне дыска) і Надзея АСТАПЧУК (лёгкае атлетыка, штурханне ядра). Два апошнія спартсмены першапачаткова фінішавалі пятымі,

аднак у сувязі з тым, што алімпійскія чэмпіёны ў гэтых дысцыплінах былі дыскваліфікаваны з-за допінгу, яны падняліся на адзін радок.

У Афінах зборная Беларусі заваявала столькі ж медалёў, колькі 8 гадоў назад у Атланце (1-6-8), і на два менш, чым 4 гады назад у Сіднеі (3-3-11). Па агульнай колькасці ўзнагарод Беларусі апусцілася з 14-га месца ў Сіднеі на 18-е месца ў Афінах, а ў заліку па залатых медалях – з 23-га на 26-е. Па сярэбраных медалях краіна заняла 14-е месца (у 2000 годзе – 24-е), па бронзавых – 15-е (7-е).

Сума прэміяльных, заробленых беларускімі медалістамі, склала 480 тысяч долараў ЗША (у Сіднеі – 667,5 тысячы).

Падрыхтавала Галіна ВІР

Краіны / Медалі /	Залатыя	Сярэбраныя	Бронзавыя	Усяго
1. ЗША	35	39	29	103
2. КІТАЙ	32	17	14	63
3. РАСІЯ	27	27	38	92
4. АЎСТРАЛІЯ	17	16	16	49
5. ЯПОНІЯ	16	9	12	37
6. ГЕРМАНІЯ	14	16	18	48
7. ФРАНЦЫЯ	11	9	13	33
8. ІТАЛІЯ	10	11	11	32
9. ПАЎДНЁВАЯ КАРЭЯ	9	12	9	30
10. ВЯЛІКАБРЫТАНІЯ	9	9	12	30
.....				
26. БЕЛАРУСЬ	2	6	7	15

BELARUS21.BY

Вішас
БЕЛАРУСЬ!

Голас Радзімы

інф

Інфацэнтр

"гр"

Газета

21.by

Партал

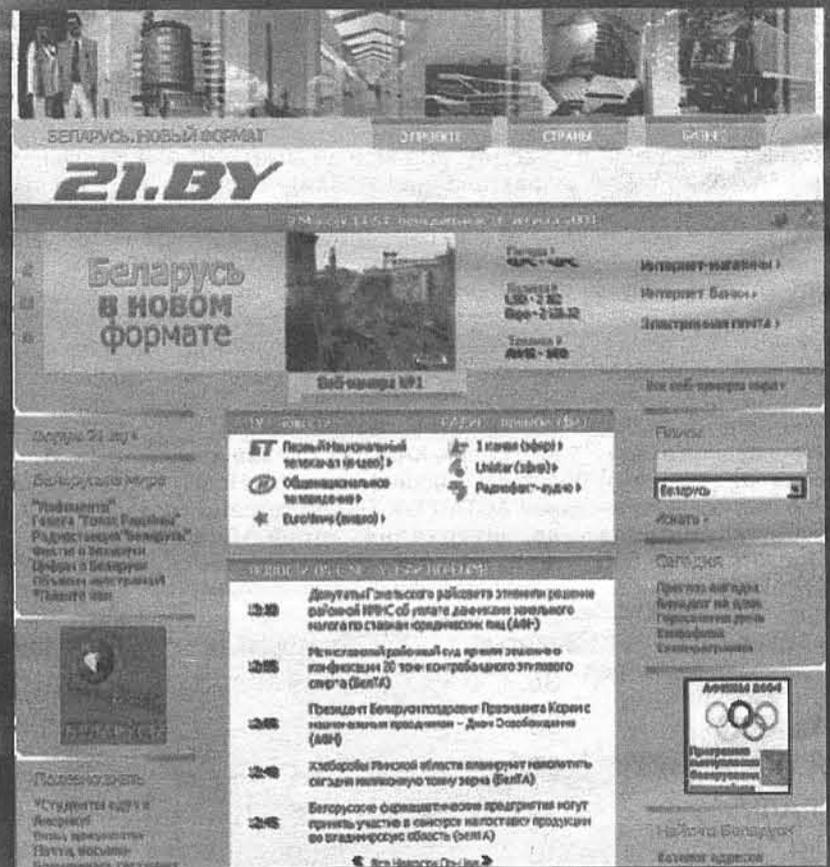
eng

Камера On-line №1

TV-радыё-эфір

Каталогі

21.BY

«Голас Радзімы»
Галоўны рэдактар
Наталія САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.
Тэлефоны: (+375-17) 288-11-97 (бухгалтэрыя), 288-12-80, 284-76-56, 288-17-82, (тэл./факс).
Галоўны рэдактар: 8029-6-88-17-82.

ЧЫТАЙЦЕ «Голас Радзімы»
ў ІНТЭРНЭЦЕ:
<http://www.belarus21.by>

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падпісны індэкс у Беларусі 63854.
Аб'ём 8 друк. аркушаў. Тыраж 1934 экз. Заказ 183. Падпісана да друку
14. 9. 2004 г. у 12.00.

Газета набрана і зварстана на рэдакцыйным настольна-выдавецкім комплексе.
Знакам ® пазначаны рэкламныя матэрыялы.

Адрэкавана ААТ «Чырвоная зорка»
(220073, г. Мінск, 1-шы Загарадны завулак, 3).

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках
«Голас Радзімы», могуць не супадаць.

© «Голас Радзімы», 2004.